

Л. М. Хрящевська

**ОХОРОНА ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ПАМ'ЯТОК
ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ**

Миколаїв 2019

Міністерство освіти і науки України
Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського
Історичний факультет

Автор-укладач: Хрящевська Л. М.

Охорона та збереження пам'яток історії та культури

*Навчальний посібник
для студентів закладів вищої освіти*

Миколаїв 2019

УДК

ББК

Рекомендовано вченою радою

Миколаївського національного університету ім. В.О. Сухомлинського

(протокол № 19 від 28.05.2019 р.)

Рецензенти:

Тригуб О. П. – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри Міжнародних відносин та зовнішньої політики Чорноморського національного університету імені Петра Могили

Федоренко М.О. – кандидат історичних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних наук Гуманітарного інституту Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

Охорона та збереження пам'яток історії та культури: Навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти / Автор-укладач: Хрящевська Л. М. – Миколаїв: Видавничий дім «Гельветика», 2019. – 206с.

Навчальний посібник містить систематизований навчальний матеріал з курсу «Охорона та збереження пам'яток історії та культури».

У посібнику досліджуються правові, організаційні, соціальні та економічні відносини у сфері охорони культурної спадщини. Розглядається нормативно-правова база з дисципліни: Закон України «Про охорону культурної спадщини», Положення про порядок визначення наукових об'єктів, що становлять національне надбання, Положення про державну реєстрацію, перереєстрацію та облік музеїв, архівів, які призначені для вивчення, збереження і використання пам'яток природи, матеріальної та духовної культури, а також залучення громадян до надбань національної та світової історико-культурної спадщини.

Навчальний посібник складається з лекційних, семінарських занять, рекомендованої літератури за темами лекцій і практичних занять, завдань теоретичного і практичного характеру, завдань для самостійної роботи, запитань і завдань для підсумкового контролю. Посібник дає змогу перевірити свої знання за допомогою запитань, тестів і завдань.

Доступність та логічність викладу, чіткий понятійний апарат сприятимуть кращому засвоєнню навчального матеріалу з дисципліни «Охорона та збереження пам'яток історії та культури».

Навчальний посібник побудований за стандартами кредитно-трансферної системи навчання. Для студентів гуманітарних факультетів і вузів.

ISBN

© Хрящевська Л. М., 2019

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА

ТЕМА 1. Закон України «Про охорону культурної спадщини»

ТЕМА 2. Типи і види об'єктів культурної спадщини. Управління охороною культурної спадщини. Державна реєстрація об'єктів культурної спадщини

ТЕМА 3. Захист традиційного характеру середовища та об'єктів культурної спадщини. Фінансування та міжнародні договори у сфері охорони культурної спадщини

ТЕМА 4. Положення про Державний реєстр національного культурного надбання.

ТЕМА 5. Програма збереження та використання об'єктів культурної спадщини

ТЕМА 6. Охорона археологічної спадщини

ТЕМА 7. Права та обов'язки дослідників археологічної спадщини

ТЕМА 8. Порядок визначення оціночної та страхової вартості пам'яток музейного фонду України

ТЕМА 9. Національний архівний фонд та архівні установи

ТЕМА 10. Стан збереження культурної спадщини України

**СПИСОК ОСНОВНОЇ І ДОДАТКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ,
РЕКОМЕНДОВАНОЇ СТУДЕНТАМ ЗА ТЕМАМИ ЛЕКЦІЙ**

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

ЗАВДАННЯ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ (для перевірки рівня засвоєння студентами матеріалу)

ПИТАННЯ ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ СТУДЕНТІВ

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ З КУРСУ

ДОДАТКИ

ПЕРЕДМОВА

Важливу роль у розбудові незалежної Української держави, відродженні духовності, історичної пам'яті відіграє національна культурна спадщина та її складова – пам'ятки історії та культури.

Україна володіє величезною і різноманітною культурною спадщиною, в якій відбилася її складна, драматична історія, різнобарвна палітра спрямованих на неї в різні часи цивілізаційних впливів.

Кожен пам'ятник, меморіальний комплекс чи споруда є символом тієї чи іншої події чи епохи, котра відобразилась на житті наших предків, батьків і взагалі історії держави.

Однак, за останні роки незалежності України посилюється вплив соціально негативних явищ, котрі порушують громадський спокій. Тенденція зростання рівня правового нігілізму, політичної конфліктності, жорстокості, безжальності та насильства серед населення призводить до зниження рівня моральності, системному заподіяння шкоди законним правам та інтересам громадян і суспільству, інтересам держави в цілому.

Особливої гостроти для України набула проблема вандалізму (безглузде знищення культурних та матеріальних цінностей). При цьому, величезну увагу привертають масові руйнівні дії вандалів стосовно пам'ятників, монументів, обелісків, пам'ятних дощок та інших пам'яток історії і культури. Тому українське суспільство, численні громадські організації та окремі громадяни наголошують на нагальності вжиття заходів з боку держави щодо боротьби з масовим вандалізмом над пам'ятками історії та культури в Україні.

Згідно Закону України «Про охорону культурної спадщини», одним із видів об'єктів культурної спадщини є пам'ятка культурної спадщини, тобто— об'єкт культурної спадщини, який занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

Проте на сьогодні Державний реєстр нерухомих пам'яток України не включає всі пам'ятки історії та культури, які є на теренах України. Величезна

їх і досі залишається не занесеною Держреєстру. А, отже, значна частина культурної спадщини України опинилася поза межами державної охорони та захисту, що дозволяє будь-кому, хто цього забажає, демонтувати її чи зруйнувати і за це не буде жодної відповідальності. Адже законодавство України передбачає кримінальна відповідальність лише за руйнування, пошкодження чи знищення пам'яток культурної спадщини, які занесені виключно до Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

Сьогодні існує реальна загроза того, що Україна втратить ще більше пам'яток історії та культури – свого національного надбання.

Таким чином, безперечним є той факт, що для практичного впровадження закону України «Про охорону культурної спадщини» (2000 р.), організаційного та фінансового забезпечення охорони пам'яток історії та культури актуальним є вивчення і критичне використання досвіду збереження історико-культурної спадщини, принципів та механізму державної політики по поверненню культурних цінностей в Українській Державі.

Оже, наша Батьківщина має надзвичайно багату культурно-історичну спадщину. Кожна епоха залишає нам у спадщину пам'ятку архітектури чи історії, що зберігає в собі згадку про певну визначну подію, що, можливо, докорінно змінила життя держави, про певну визначну постать, що так чи інакше вплинула на становлення й розвиток країни. Багато пам'яток, які нагадують нам про минуле нашої країни, збереглося на українських землях. Багато з них зникло, залишивши свій слід в історії та культурі українського народу. Збереження і примноження культурних цінностей є зобов'язанням нашої держави перед світовою спільнотою. Український народ дбайливо зберігає витoki своєї культури, залучаючись до неї, щоб досягнути її глибини й отримати незабутні враження. Сьогодні, як ніколи раніше, важливо забезпечити справжній культ духовності, об'єктивності власної історії, знань, піднесення суспільного престижу та авторитету інтелекту, освіченості.

Метою викладання навчального курсу «Охорона та збереження

пам'яток історії та культури» є: сприяння відродженню національної свідомості, духовності підрастаючих поколінь, використання кращих надбань культури, збереження, використання об'єктів культурної спадщини у суспільному житті, захист традиційного характеру середовища в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь.

Основними завданнями вивчення курсу є ознайомлення студентів із Законом України «Про охорону культурної спадщини», який регулює правові, організаційні, соціальні та економічні відносини у сфері охорони культурної спадщини, Положенням про порядок визначення наукових об'єктів, що становлять національне надбання, Положенням про державну реєстрацію, перереєстрацію та облік музеїв, архівів, які призначені для вивчення, збереження і використання пам'яток природи, матеріальної та духовної культури, а також залучення громадян до надбань національної та світової історико-культурної спадщини.

Для закріплення і поглиблення розуміння вивченого матеріалу, після розгляду тем подано завдання до самостійної роботи, завдання для підсумкового контролю. Посібник дає змогу перевірити свої знання за допомогою запитань, тестів і завдань. Така побудова роботи, треба сподіватися, сприятиме ефективному вивченню та сприйманню матеріалу, який висвітлює державну політику у сфері охорони та збереженні пам'яток історії та культури України.

ТЕМА 1. ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ОХОРОНУ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ»

Цей Закон регулює правові, організаційні, соціальні та економічні відносини у сфері охорони культурної спадщини з метою її збереження, використання об'єктів культурної спадщини у суспільному житті, захисту традиційного характеру середовища в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь.

Об'єкти культурної спадщини, які знаходяться на території України, охороняються державою.

Охорона об'єктів культурної спадщини є одним із пріоритетних завдань органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Визначення термінів

У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

культурна спадщина - сукупність успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів культурної спадщини;

об'єкт культурної спадщини - визначне місце, споруда (витвір), комплекс (ансамбль), їхні частини, пов'язані з ними рухомі предмети, а також території чи водні об'єкти, інші природні, природно-антропогенні або створені людиною об'єкти незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду і зберегли свою автентичність;

нерухомий об'єкт культурної спадщини - об'єкт культурної спадщини, / який не може бути перенесений на інше місце без втрати його цінності з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду та збереження своєї автентичності;

рухомі предмети, пов'язані з нерухомими об'єктами культурної / спадщини, - елементи, групи елементів об'єкта культурної спадщини, що

можуть бути відокремлені від нього, але складають з ним єдину цілісність, і відокремлення яких призведе до втрати археологічної, естетичної, етнологічної, історичної, архітектурної, мистецької, наукової або культурної цінності об'єкта;

пам'ятка - об'єкт культурної спадщини, який занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України;

охорона культурної спадщини - система правових, організаційних, фінансових, матеріально-технічних, містобудівних, інформаційних та інших заходів з обліку (виявлення, наукове вивчення, класифікація, державна реєстрація), запобігання руйнуванню або заподіяння шкоди, забезпечення захисту, збереження, утримання, відповідного використання, консервації, реставрації, ремонту, реабілітації, пристосування та музеєфікації об'єктів культурної спадщини;

предмет охорони об'єкта культурної спадщини - характерна властивість об'єкта культурної спадщини, що становить його історико-культурну цінність, на підставі якої цей об'єкт визнається пам'яткою; у' зони охорони пам'ятки (далі - зони охорони) - встановлювані навколо пам'ятки охоронна зона, зона регулювання забудови, зона охоронюваного ландшафту, зона охорони археологічного культурного шару, в межах яких діє спеціальний режим їх використання;

історичне населене місце - населене місце, яке зберегло повністю або частково історичний ареал і занесене до Списку історичних населених місць України;

історичний ареал населеного місця - частина населеного місця, що зберегла об'єкти культурної спадщини і пов'язані з ними розпланування та форму забудови, які походять з попередніх періодів розвитку, типові для певних культур або періодів розвитку;

традиційний характер середовища - Історично успадкований вигляд та об'ємно-просторова структура історичного населеного місця;

виявлення об'єкта культурної спадщини - сукупність науково-

дослідних, пошукових заходів з метою визначення наявності та культурної цінності об'єкта культурної спадщини;

дослідження - науково-пошукова, науково-практична діяльність, спрямована на одержання нової інформації про об'єкти культурної спадщини, історичні населені місця, традиційний характер середовища, який є типовим для певних культур або періодів розвитку;

консервація - сукупність науково обґрунтованих заходів, які дозволяють захистити об'єкти культурної спадщини від подальших руйнувань і забезпечують збереження їхньої автентичності з мінімальним втручанням у їхній існуючий вигляд;

музеєфікація - сукупність науково обґрунтованих заходів щодо приведення об'єктів культурної спадщини у стан, придатний для екскурсійного відвідування;

пристосування - сукупність науково-дослідних, проектних, вишукувальних і виробничих робіт щодо створення умов для сучасного використання об'єкта культурної спадщини без зміни притаманних йому властивостей, які є предметом охорони об'єкта культурної-спадщини, в тому числі реставрація елементів, які становлять історико-культурну цінність;

реабілітація - сукупність науково обґрунтованих заходів щодо відновлення культурних та функціональних властивостей об'єктів культурної спадщини;

ремонт - сукупність проектних, вишукувальних і виробничих робіт, спрямованих на покращення технічного стану та підтримання в експлуатаційному стані об'єкта культурної спадщини без зміни властивостей, які є предметом охорони об'єкта культурної спадщини;

реставрація - сукупність науково обґрунтованих заходів щодо укріплення (консервації) фізичного стану, розкриття найбільш характерних ознак, відновлення втрачених або пошкоджених елементів об'єктів культурної спадщини із забезпеченням збереження їхньої автентичності;

втрата об'єкта культурної спадщини - дії, що призводять чи можуть

призвести до часткового або повного зникнення предмета охорони об'єкта культурної спадщини.

ТЕМА 2. ТИПИ І ВИДИ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ. УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ. ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Типи і види об'єктів культурної спадщини

За типами об'єкти культурної спадщини поділяються на:

споруди (витвори) - твори архітектури та інженерного мистецтва, твори монументальної скульптури та монументального малярства, археологічні об'єкти, печери з наявними свідченнями життєдіяльності людини, будівлі або приміщення в них, що зберегли автентичні свідчення про визначні історичні події, життя та діяльність відомих осіб;

комплекси (ансамблі) - топографічне визначені сукупності окремих або поєднаних між собою об'єктів культурної спадщини;

визначні місця - зони або ландшафти, природно-антропогенні витвори, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду.

За видами об'єкти культурної спадщини поділяються на:

археологічні - рештки життєдіяльності людини (нерухомі об'єкти культурної спадщини: городища, кургани, залишки стародавніх поселень, стоянок, укріплень, військових таборів, виробництв, іригаційних споруд, шляхів, могильники, культові місця та споруди, їх залишки чи руїни, мегаліти, печери, наскельні зображення, ділянки історичного культурного шару, поля давніх битв, а також пов'язані з ними рухомі предмети), що містяться під земною поверхнею та під водою і є невідтворним джерелом інформації про зародження і розвиток цивілізації;

історичні - будинки, споруди, їх комплекси (ансамблі), окремі

поховання та некрополі, місця масових поховань померлих та померлих (загиблих) військовослужбовців (у тому числі іноземців), які загинули у війнах, внаслідок депортації та політичних репресій на території України, місця бойових дій, місця загибелі бойових кораблів, морських та річкових суден, у тому числі із залишками бойової техніки, озброєння, амуніції тощо, визначні місця, пов'язані з важливими історичними подіями, з життям та діяльністю відомих осіб, культурою та побутом народів;

об'єкти монументального мистецтва - твори образотворчого мистецтва: і, як самостійні (окремі), так і ті, що пов'язані з архітектурними, археологічними чи іншими пам'ятками або з утворюваними ними комплексами (ансамблями) об'єкти архітектури та містобудування - окремі архітектурні споруди, а також пов'язані з ними твори монументального, декоративного та образотворчого мистецтва, які характеризуються відзнаками певної культури, епохи, певних стилів, традицій або авторів; природно-архітектурні комплекси (ансамблі), історичні центри, вулиці, квартали, площі, залишки давнього розпланування та забудови, що є носієм певних містобудівних ідей;

об'єкти садово-паркового мистецтва - поєднання паркового будівництва з природними або створеними людиною ландшафтами;

ландшафтні - природні території, які мають історичну цінність;

об'єкти науки і техніки - унікальні промислові, виробничі, науково-виробничі, інженерні, інженерно-транспортні, видобувні об'єкти, що визначають рівень розвитку науки і техніки певної епохи, певних наукових напрямів або промислових галузей.

Управління охороною культурної спадщини

Державне управління у сфері охорони культурної спадщини покладається на Кабінет Міністрів України, спеціально уповноважені органи охорони культурної спадщини.

До спеціально уповноважених органів охорони культурної спадщини (далі - органи охорони культурної спадщини) належать:

центральний орган виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини;

орган охорони культурної спадщини Ради міністрів Автономної Республіки Крим;

органи охорони культурної спадщини обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій;

органи охорони культурної спадщини районних державних адміністрацій; органи охорони культурної спадщини місцевого самоврядування.

На території зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, та в умовах виникнення інших надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру управління охороною культурної спадщини здійснюється Адміністрацією зони та центральним органом виконавчої влади з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи відповідно до Закону України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» і цього Закону.

Органи охорони культурної спадщини місцевого самоврядування населених пунктів, занесених до Списку історичних населених місць України, утворюються органами місцевого самоврядування за погодженням із центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини.

Орган охорони культурної спадщини Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органи охорони культурної спадщини обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій підконтрольні і підзвітні відповідним органам виконавчої влади та центральному органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини в межах, передбачених законом.

Органи охорони культурної спадщини місцевого самоврядування,

підконтрольні відповідним органам виконавчої влади.

Рішення (розпорядження, дозволи, приписи, постанови) органів охорони культурної спадщини, прийняті в межах їхньої компетенції, є обов'язковими для виконання юридичними і фізичними особами.

Рішення (розпорядження, дозволи, приписи, постанови) центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини, прийняті в межах його компетенції, є обов'язковими для виконання органами охорони культурної спадщини.

Рішення органів охорони культурної спадщини, що суперечать Конституції України, іншим актам законодавства, рішенням Конституційного Суду України та актам міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, можуть бути скасовані центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини.

Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері охорони культурної спадщини

До повноважень Кабінету Міністрів України у сфері охорони культурної спадщини належить:

здійснення державної політики; здійснення державного контролю;

занесення об'єктів культурної спадщини національного значення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України та внесення змін до нього щодо пам'яток національного значення;

подання у відповідні міжнародні інстанції пропозиції про занесення пам'ятки до Списку всесвітньої спадщини;

надання дозволу на переміщення (перенесення) пам'ятки національного значення;

затвердження Списку історичних населених місць України та змін, внесених до нього;

оголошення ансамблів і комплексів пам'яток заповідниками чи музеями-заповідниками;

затвердження нормативів і методик грошової оцінки пам'ятки.

Повноваження центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини

До повноважень центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини належить:

контроль за виконанням цього Закону, інших нормативно-правових актів про охорону культурної спадщини;

реалізація державної політики з питань охорони культурної спадщини;

розроблення, затвердження та погодження нормативно-правових актів, розроблення та погодження державних програм охорони культурної спадщини; ведення Державного реєстру нерухомих пам'яток України, здійснення координації та контролю за паспортизацією нерухомих об'єктів культурної спадщини;

координація робіт з виявлення, дослідження та документування об'єктів культурної спадщини, ведення списків цих об'єктів;

подання Кабінету Міністрів України пропозицій про занесення об'єктів культурної спадщини національного значення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України та про внесення змін до нього щодо пам'яток національного значення;

занесення об'єктів культурної спадщини місцевого значення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України та внесення змін до нього щодо пам'яток місцевого значення;

подання Кабінету Міністрів України пропозиції про переміщення (перенесення) пам'ятки національного значення;

надання дозволу на переміщення (перенесення) пам'яток місцевого значення;

забезпечення юридичним і фізичним особам доступу до інформації, що міститься у Державному реєстрі нерухомих пам'яток України;

подання Кабінету Міністрів України пропозицій про затвердження Списку історичних населених місць України та про внесення змін до нього;

оголошення топографічне визначених територій чи водних об'єктів, в

яких містяться об'єкти культурної спадщини або можлива їх наявність, охоронюваними археологічними територіями;

забезпечення публікації Державного реєстру нерухомих пам'яток України та внесення до нього змін;

визначення меж територій пам'яток національного значення та затвердження їх зон охорони, охоронюваних археологічних територій, історичних ареалів населених місць;

затвердження державних норм та правил з питань охорони культурної спадщини, а щодо пам'яток архітектури та містобудування - спільно з центральним органом виконавчої влади з питань будівництва, містобудування та архітектури;

здійснення нагляду за виконанням робіт з дослідження, консервації, реабілітації, реставрації, ремонту, пристосування й музеєфікації пам'яток та інших робіт на пам'ятках. Ці повноваження можуть бути делеговані іншим органам охорони культурної спадщини відповідно до закону;

встановлення режиму використання пам'яток національного значення, їхніх територій, зон охорони, охоронюваних археологічних територій, історичних ареалів населених місць;

здійснення науково-методичного керівництва у питаннях охорони культурної спадщини, затвердження методик та правил дослідження об'єктів культурної спадщини;

погодження програм та проектів містобудівних, архітектурних та ландшафтних перетворень, будівельних, меліоративних, шляхових, земляних робіт на пам'ятках національного значення, їх територіях, у зонах охорони, на охоронюваних археологічних територіях, в історичних ареалах населених місць, а також програм і проектів, реалізація яких може позначитися на об'єктах культурної спадщини. Ці повноваження можуть бути делеговані органам охорони культурної спадщини нижчого рівня відповідно до закону;

призначення відповідних охоронних заходів щодо пам'яток національного значення та їхніх територій у разі виникнення загрози їх

руйнування або пошкодження внаслідок дії природних факторів або проведення будь-яких робіт;

заборона будь-якої діяльності юридичних або фізичних осіб, яка створює загрозу об'єкту культурної спадщини або порушує законодавство у сфері охорони культурної спадщини;

надання дозволів на проведення робіт на пам'ятках національного значення, їхніх територіях та в зонах охорони, на охоронюваних археологічних територіях, в історичних ареалах населених місць;

видання розпоряджень та приписів щодо охорони пам'яток національного значення, припинення робіт на цих пам'ятках, їхніх територіях та в зонах охорони, на охоронюваних археологічних територіях, в історичних ареалах населених місць, якщо ці роботи здійснюються за відсутності затверджених або погоджених із відповідними органами охорони культурної спадщини програм та проектів, передбачених цим Законом дозволів або з відхиленням від них;

надання дозволів на відновлення земляних робіт;

погодження відчуження або передачі пам'яток національного значення їхніми власниками чи уповноваженими ними органами іншим особам у володіння, користування або управління;

здійснення функцій управління заповідниками, музеями-заповідниками, що перебувають у державній власності, відповідно до закону;

погодження охоронних договорів на пам'ятки національного значення;

погодження проектів відведення та надання земельних ділянок, у тому числі тих, що призначаються для сільськогосподарських потреб, погодження зміни землевласника, землекористувача на території пам'яток та в їх охоронних зонах, на охоронюваних археологічних територіях, в історичних ареалах населених місць. Ці повноваження можуть бути делеговані органам охорони культурної спадщини нижчого рівня відповідно до закону;

затвердження правил встановлення та утримання охоронних дощок,

охоронних знаків, інших інформаційних написів, позначок на пам'ятках або в межах їхніх територій, затвердження їхніх зразків;

застосування фінансових санкцій за порушення цього Закону;

формування і розміщення державного замовлення, укладення з цією метою контрактів на виявлення, дослідження, консервацію, реставрацію, реабілітацію, музеєфікацію, ремонт, пристосування пам'яток та інші заходи щодо охорони культурної спадщини;

здійснення інших повноважень відповідно до закону.

Повноваження інших органів охорони культурної спадщини

1. До повноважень органу охорони культурної спадщини Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів охорони культурної спадщини обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій відповідно до їхньої компетенції належить:

здійснення контролю за виконанням цього Закону, інших нормативно-правових актів про охорону культурної спадщини;

подання пропозицій центральному органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України та про внесення змін до нього;

забезпечення юридичним і фізичним особам доступу до інформації, що міститься у витягах з Державного реєстру нерухомих пам'яток України, а також надання інформації щодо програм та проектів будь-яких змін у зонах охорони пам'яток та в історичних ареалах населених місць;

визначення меж територій пам'яток місцевого значення та затвердження їхніх зон охорони;

встановлення режиму використання пам'яток місцевого значення, їхніх територій, зон охорони;

забезпечення захисту об'єктів культурної спадщини від загрози знищення, руйнування або пошкодження;

забезпечення виготовлення, складання і передачі центральному

органові виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини наукової документації з описами та фіксацією об'єктів культурної спадщини, а в разі отримання дозволу на їх переміщення (перенесення) - демонтаж із них елементів, які становлять культурну цінність, з метою збереження;

організація розроблення та погодження відповідних програм охорони культурної спадщини;

погодження відповідних програм та проектів містобудівних, архітектурних і ландшафтних перетворень, будівельних, меліоративних, шляхових, земляних робіт, реалізація яких може позначитися на стані пам'яток місцевого значення, їх територій і зон охорони, та виконання інших повноважень, делегованих центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини відповідно до закону;

погодження проектів відведення та надання земельних ділянок, у тому числі тих, що призначаються для сільськогосподарських потреб погодження зміни землевласника, землекористувача в межах повноважень, делегованих центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини;

виконання функції замовника, укладення з цією метою контрактів на виявлення, дослідження, консервацію, реставрацію, реабілітацію, музеєфікацію, ремонт, пристосування об'єктів культурної спадщини та інші заходи щодо охорони культурної спадщини;

призначення відповідних охоронних заходів щодо пам'яток місцевого значення та їхніх територій у разі виникнення загрози їх руйнування або пошкодження внаслідок дії природних факторів або проведення будь-яких робіт;

надання дозволів на проведення робіт на пам'ятках місцевого значення (крім пам'яток археології), їхніх територіях та в зонах охорони, реєстрація дозволів на проведення археологічних розвідок, розкопок;

видання розпоряджень та приписів щодо охорони пам'яток місцевого

значення, припинення робіт на пам'ятках, їхніх територіях та а зонах охорони, якщо ці роботи проводяться за відсутності затверджених або погоджених з відповідним органом охорони культурної спадщини програм та проектів, передбачених цим Законом дозволів або з відхиленням від них;

надання відповідних дозволів на відновлення земляних робіт;

погодження відчуження або передачі пам'яток місцевого значення їхніми власниками чи уповноваженими ними органами іншим особам у володіння, користування або управління;

укладення охоронних договорів на пам'ятки;

здійснення функцій управління заповідниками, музеями-заповідниками, що перебувають відповідно у державній та комунальній власності, згідно із законом;

подання пропозиції центральному^органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини про занесення відповідної території до Списку історичних населених місць України;

застосування фінансових санкцій за порушення цього Закону;

забезпечення в установленому законодавством порядку виготовлення, встановлення та утримання охоронних дощок, охоронних знаків, інших інформаційних написів, позначок на пам'ятках або в межах їхніх територій;

інформування центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини про пошкодження, руйнування, загрозу або можливу загрозу пошкодження, руйнування пам'яток, що знаходяться на їх території. Ці повноваження можуть бути делеговані органам охорони культурної спадщини районних державних адміністрацій, органам охорони культурної спадщини місцевого самоврядування за погодженням з центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини відповідно 'до закону;

здійснення інших повноважень відповідно до закону.

2. До повноважень органів охорони культурної спадщини районних державних адміністрацій, органів охорони культурної спадщини місцевого

самоврядування відповідно до їх компетенції належить:

забезпечення виконання цього Закону, інших нормативно-правових актів про охорону культурної спадщини на відповідній території;

подання пропозицій органу охорони культурної спадщини вищого рівня про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, внесення змін до нього та про занесення відповідної території до Списку історичних населених місць України;

забезпечення юридичним і фізичним особам доступу до інформації, що міститься у витягах з Державного реєстру нерухомих пам'яток України, а також надання інформації щодо програм та проектів будь-яких змін у зонах охорони пам'яток та в історичних ареалах населених місць;

забезпечення дотримання режиму використання пам'яток місцевого значення, їх територій, зон охорони;

забезпечення захисту об'єктів культурної спадщини від загрози знищення, руйнування або пошкодження;

організація розроблення відповідних програм охорони культурної спадщини;

надання висновків щодо відповідних програм та проектів містобудівних, архітектурних і ландшафтних перетворень, будівельних, меліоративних, шляхових, земляних робіт на пам'ятках місцевого значення та в зонах їх охорони, на охоронюваних археологічних територіях, в історичних ареалах населених місць, а також програм та проектів, реалізація яких може позначитися на стані об'єктів культурної спадщини;

організація відповідних охоронних заходів щодо пам'яток місцевого значення та їх територій у разі виникнення загрози їх пошкодження або руйнування внаслідок дії природних факторів чи проведення будь-яких робіт;

видання розпоряджень та приписів щодо охорони пам'яток місцевого значення, припинення робіт на цих пам'ятках, їх територіях та в зонах охорони, якщо ці роботи проводяться за відсутності затверджених або

погоджених з відповідним органом охорони культурної спадщини програм та проектів, передбачених цим Законом дозволів або з відхиленням від них ;

надання висновків щодо відчуження або передачі пам'яток місцевого значення їх власниками чи уповноваженими ними органами іншим особам у володіння, користування або управління; укладення охоронних договорів на пам'ятки в межах повноважень, делегованих органом охорони культурної спадщини вищого рівня відповідно до закону;

забезпечення в установленому законодавством порядку виготовлення, встановлення та утримання охоронних дощок, охоронних знаків, інших інформаційних написів, позначок на пам'ятках або в межах їх територій;

підготовка пропозицій та проектів розпоряджень щодо проведення робіт з консервації, реставрації, реабілітації, музеєфікації, ремонту та пристосування об'єктів культурної спадщини, відповідного використання пам'яток та подання їх на розгляд відповідному органу виконавчої влади;

популяризація справи охорони культурної спадщини на відповідній території, організація науково-методичної, експозиційно-виставкової та видавничої діяльності у цій сфері;

виконання функції замовника, укладення з цією метою контрактів на виявлення, дослідження, консервацію, реставрацію, реабілітацію, музеєфікацію, ремонт, пристосування об'єктів культурної спадщини та інші заходи щодо охорони культурної спадщини;

підготовка пропозицій до програм соціально-економічного розвитку відповідної території і проектів місцевого бюджету та подання їх на розгляд відповідному органу виконавчої влади;

надання висновків щодо відведення земельних ділянок, у тому числі тих, що призначаються для сільськогосподарських потреб, погодження зміни землевласника, землекористувача - в межах повноважень визначених органом охорони культурної спадщини вищого рівня;

інформування органів охорони культурної спадщини вищого рівня про пошкодження, руйнування, загрозу або можливу загрозу пошкодження,

руйнування пам'яток, що знаходяться на їх території;

участь в організації підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників у сфері охорони культурної спадщини;

організація досліджень об'єктів культурної спадщини, які потребують рятівних робіт;

застосування фінансових санкцій за порушення цього Закону;

3. Голови обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій та сільські, селищні, міські голови призначають на посаду і звільняють з посади керівників відповідних органів охорони культурної спадщини за погодженням з органом охорони культурної спадщини вищого рівня відповідно до закону.

Науково-методичні ради, консультативні ради з питань охорони культурної спадщини

1. Для розгляду наукових рекомендацій та пропозицій щодо розроблення основних напрямів розвитку охорони культурної спадщини, обговорення найважливіших програм, проектів з питань охорони культурної спадщини центральний орган виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини, орган охорони культурної спадщини Ради міністрів Автономно Республіки Крим створюють науково-методичні ради з провідних учених і висококваліфікованих фахівців-практиків.

Склад науково-методичних рад і положення про них затверджуються відповідно центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини та органом охорони культурної спадщини Ради міністрів Автономної Республіки Крим. Витрати на роботу цих рад здійснюються зазначеними органами охорони культурної спадщини.

2. Для погодженого вирішення питань щодо охорони культурної спадщини на територіях областей, міст Києва та Севастополя, інших населених пунктів органи охорони культурної спадщини обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій можуть створювати консультативні ради з провідних учених і висококваліфікованих

фахівців-практиків.

Консультативні ради діють на підставі типового положення, що затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини.

Склад консультативної ради затверджується керівником відповідного органу охорони культурної спадщини. Витрати на роботу цих рад здійснюються зазначеними органами охорони культурної спадщини.

Залучення фахівців та населення до охорони культурної спадщини

Органи охорони культурної спадщини можуть залучати до роботи за їхньою згодою досвідчених фахівців у сфері охорони культурної спадщини, а також громадян на правах громадських інспекторів для спостереження за станом зберігання та використання пам'яток, їхніх територій і зон охорони, охоронюваних археологічних територій, історичних ареалів населених місць.

Органи охорони культурної спадщини можуть винагороджувати залучуваних фахівців та громадян на правах громадських інспекторів, а також відшкодовувати їм витрати, пов'язані з виконанням доручень щодо охорони культурної спадщини, за рахунок коштів, призначених для фінансування охорони культурної спадщини в порядку, що встановлюється центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини.

Доступ до об'єктів культурної спадщини

Право безумовного доступу до об'єктів культурної спадщини з метою їхнього обстеження, ознайомлення зі станом зберігання, характером та й способом використання, ведення реставраційних робіт, одержання відповідних даних, наукового вивчення мають особи, уповноважені на це органами охорони культурної спадщини.

Власник об'єкта культурної спадщини або уповноважений ним орган, особа, яка набула права володіння, користування чи управління, виконавець реставраційних робіт зобов'язані допускати уповноважених органами охорони культурної спадщини осіб для виконання ними своїх обов'язків до

об'єктів культурної спадщини та на їхню територію.

Сприяння органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування діяльності щодо охорони культурної спадщини

Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування сприяють: діяльності Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, інших громадських, науково-дослідних, проектних організацій, установ та підприємств різних форм власності щодо охорони культурної спадщини;

підприємствам будівельних матеріалів і виробів, спеціалізованим організаціям та майстерням щодо виконання робіт з ремонту, реставрації, реабілітації пам'яток;

підготовці фахівців з охорони культурної спадщини.

Участь підприємств, закладів науки, освіти та культури, громадських організацій, громадян в охороні культурної спадщини

Підприємства усіх форм власності, заклади науки, освіти та культури, громадські організації, громадяни сприяють органам охорони культурної спадщини в роботі з охорони культурної спадщини, можуть встановлювати шефство над об'єктами культурної спадщини з метою забезпечення їх збереження, сприяють державі у здійсненні заходів з охорони об'єктів культурної спадщини і поширенні знань про них, беруть участь у популяризації культурної спадщини серед населення сприяють вивченню пам'яток дітьми та молоддю, залучають громадян до її охорони.

Українське товариство охорони пам'яток історії та культури сприяє залученню широких верств населення до участі в охороні культурної спадщини, здійснює пропаганду культурної спадщини і законодавства про її охорону, громадський контроль за її збереженням, використанням, консервацією, реставрацією, реабілітацією, музеєфікацією та ремонтом, сприяє роботі органів охорони культурної спадщини.

Незалежні групи спеціалістів з ініціативи об'єднань громадян, органів охорони культурної спадщини, а також інших органів виконавчої влади та

органів місцевого самоврядування за рахунок їх власних коштів або на громадських засадах можуть здійснювати громадську експертизу з питань охорони культурної спадщини. Висновки даної експертизи можуть враховуватися органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування при прийнятті відповідних рішень згідно із законом.

Екскурсійне відвідування пам'яток

Органи охорони культурної спадщини забезпечують по можливості вільний доступ до пам'яток з метою їхнього екскурсійного відвідування, якщо вони вважаються придатними для цього. Власник пам'ятки або уповноважений ним орган, особа, яка набула права володіння, користування чи управління, зобов'язані за погодженням з органами охорони культурної спадщини організувати такий доступ. Порядок цього доступу встановлюється охоронними договорами.

Державна реєстрація об'єктів культурної спадщини

1. Об'єкти культурної спадщини незалежно від форм власності відповідно до їхньої археологічної, естетичної, етнологічної, історичної, мистецької, наукової чи художньої цінності підлягають реєстрації шляхом занесення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України (далі - Реєстр) за категоріями національного та місцевого значення пам'ятки. Порядок визначення категорій пам'яток встановлюється Кабінетом Міністрів України. Із занесенням до Реєстру на об'єкт культурної спадщини, на всі його складові елементи поширюється правовий статус пам'ятки.

2. Не підлягають державній реєстрації об'єкти, що є сучасними копіями існуючих пам'яток або спорудами (витворами), створеними за старовинними проектами чи науковими реконструкціями, в тому числі масові тиражовані копії.

Занесення об'єкта культурної спадщини до Реєстру та внесення змін до нього

1. Занесення об'єкта культурної спадщини до Реєстру та внесення змін до нього (вилучення з Реєстру, зміна категорії пам'ятки) провадяться

відповідно до категорії пам'ятки:

а) пам'ятки національного значення - постановою Кабінету Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини;

б) пам'ятки місцевого значення - рішенням центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини за поданням відповідних органів охорони культурної спадщини або за поданням Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, інших громадських організацій, до статутних завдань яких належать питання охорони культурної спадщини, протягом одного місяця з дня одержання подання .

2. Об'єкт культурної спадщини, в тому числі щойно виявлений, до вирішення питання про занесення його до Реєстру підлягає охороні відповідно до вимог' цього Закону, про що відповідний орган охорони культурної спадщини у письмовій формі повідомляє власника цього об'єкта або уповноважений ним орган.

Порядок виявлення об'єктів культурної спадщини визначає центральний орган виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини.

3. Центральний орган виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини видає власнику пам'ятки або уповноваженому ним органу свідоцтво про реєстрацію об'єкта культурної спадщини як пам'ятки. Це повноваження може бути делеговано іншим органам охорони культурної спадщини відповідно до закону.

4. Центральний орган виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини надає органу охорони культурної спадщини Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органам охорони культурної спадщини обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій, органам охорони культурної спадщини місцевого самоврядування витяги з Реєстру щодо пам'яток, які розташовані на їхніх територіях.

Вилучення пам'ятки з Реєстру

Вилучення пам'ятки з Реєстру здійснюється лише у разі:

- якщо пам'ятку зруйновано;
- якщо пам'ятка археології, що не виявлена в наземних обсягових формах, досліджена на всій площі і по всій глибині культурного шару і при цьому не виявлено об'єктів культурної спадщини, які підлягають консервації або музеєфікації на місці та подальшому використанню;
- якщо пам'ятка втратила предмет охорони.

Інформування про об'єкти культурної спадщини, занесені до Реєстру

1. Інформування про об'єкти культурної спадщини, занесені до Реєстру, провадиться шляхом:

- публікації Реєстру та внесених до нього змін;
- встановлення охоронних дощок, охоронних знаків, інших інформаційних написів, позначок на пам'ятках або в межах їхніх територій незалежно від форм власності.

2. Центральний орган виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини забезпечує публікацію Реєстру та внесених до нього змін у спеціалізованому періодичному виданні.

Особливості здійснення права власності на пам'ятки

Суб'єкти права власності на пам'ятки

Пам'ятка, крім пам'ятки археології, може перебувати у державній, комунальній або приватній власності. Суб'єкти права власності на пам'ятку визначаються згідно із законом.

Усі пам'ятки археології, в тому числі ті, що знаходяться під водою, включаючи пов'язані з ними рухомі предмети, є державною власністю. Такі рухомі предмети підлягають віднесенню до державної частини Музейного фонду України, обліку та збереженню у порядку, визначеному законодавством.

У документі, який посвідчує право власності на пам'ятку, обов'язково вказуються категорія пам'ятки, дата і номер рішення про її державну

реєстрацію.

Землі, на яких розташовані пам'ятки археології, перебувають у державній власності або вилучаються (викуповуються) у державну власність в установленому законом порядку, за винятком земельних ділянок, на яких розташовуються пам'ятки археології - поля давніх битв.

Здійснення права власності на об'єкти культурної спадщини, що є пам'ятками

1. Об'єкти культурної спадщини, що є пам'ятками (за винятком пам'яток, відчуження або передача яких обмежується законодавчими актами України) можуть бути відчужені, а також передані власником або уповноваженим ним органом у володіння, користування чи управління іншій юридичній або фізичній особі за наявності погодження відповідного органу охорони культурної спадщини.

Порядок надання погоджень встановлюється центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини.

Перелік пам'яток, які не підлягають приватизації, затверджується Верховною Радою України.

Пам'ятка національного значення, що перебуває у державній чи комунальній власності і потребує спеціального режиму охорони, може надаватися у користування за погодженням з центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини.

2. Особі, яка набула права володіння, користування чи управління пам'яткою, за винятком наймача державної або комунальної квартири (будинку), забороняється передавати цю пам'ятку у володіння, користування чи управління іншій особі.

Грошова оцінка пам'ятки

Кожна пам'ятка має майнову цінність, що обчислюється у грошовій одиниці України. Пам'ятки підлягають грошовій оцінці за нормативами і методиками, що затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Право привілеєвої купівлі пам'яток

1. У разі продажу пам'ятки (крім пам'ятки, яка не підлягає приватизації) власник або уповноважений ним орган зобов'язаний у письмовій формі повідомити про це відповідний орган охорони культурної спадщини із зазначенням ціни та інших умов продажу.

2. Центральний орган виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини має право привілеєвої купівлі пам'ятки національного значення. Орган охорони культурної спадщини Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органи охорони культурної спадщини обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій та органи охорони культурної спадщини місцевого самоврядування мають право привілеєвої купівлі пам'ятки місцевого значення. У разі відмови від здійснення цього права чи нездійснення його протягом місяця з дня одержання повідомлення власник або уповноважений ним орган має право на продаж пам'ятки.

Право привілеєвої купівлі пам'ятки не застосовується, коли покупцем пам'ятки, яка перебуває у приватній власності, є діти, дружина і батьки або, за їхньої відсутності, брати і сестри, а також дід та бабка як з боку батька, так і з боку матері, і небожі та небоги продавця.

Примусове відчуження або вилучення пам'яток

1. Якщо власник безгосподарно ставиться до належної йому на праві комунальної або приватної власності пам'ятки, відповідні органи охорони культурної спадщини роблять власникові попередження про припинення безгосподарного ставлення до цієї пам'ятки.

Якщо власник, якому пам'ятка належить на праві комунальної власності, не виконає вимоги, що містяться в попередженні, то за позовом зазначених органів суд може вилучити це майно у власність держави в порядку, встановленому законом. При невідкладній необхідності забезпечення збереженості пам'ятки позов про її вилучення може бути пред'явлено без попередження.

2. Пам'ятка, яка належить особі на праві приватної форми власності,

може бути примусово відчужена з мотивів суспільної необхідності за позовом відповідного органу охорони культурної спадщини в порядку, встановленому законом, за умови попереднього і повного відшкодування її вартості.

Забезпечення охорони пам'яток

Заборона знесення, зміни, заміни пам'яток та порядок їх переміщення (перенесення)

Пам'ятки, їхні частини, пов'язане з ними рухоме та нерухоме майно забороняється зносити, змінювати, замінювати, переміщувати (переносити) на інші місця.

Переміщення (перенесення) пам'ятки на інше місце допускається як виняток у випадках, коли неможливо зберегти пам'ятку на місці, за умови проведення комплексу наукових досліджень з вивчення та фіксації пам'ятки (обміри, фотофіксація тощо).

Фінансування всіх заходів з вивчення, фіксації, переміщення (перенесення) пам'яток, що підлягають переміщенню (перенесенню) відповідно до цього Закону, провадиться за рахунок коштів замовника робіт, які викликали необхідність переміщення (перенесення) пам'яток. Якщо переміщення (перенесення) пам'яток є необхідним внаслідок дії непереборної сили, вивчення та фіксація пам'ятки провадяться за рахунок коштів Державного бюджету—України.

Охоронні договори

Усі власники пам'яток чи їхніх частин або уповноважені ними органи, незалежно від форм власності на ці пам'ятки, зобов'язані укласти з відповідним органом охорони культурної спадщини охоронний договір.

Порядок укладання охоронних договорів та їхні типові форми затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Відсутність охоронного договору не звільняє особу від обов'язків, що випливають із цього Закону.

Втримання та використання пам'яток

Власник або уповноважений ним орган, користувач зобов'язані утримувати пам'ятку в належному стані, своєчасно провадити ремонт, захищати від пошкодження, руйнування або знищення відповідно до цього Закону та охоронного договору.

Використання пам'ятки повинно здійснюватися відповідно до режимів використання, встановлених органами охорони культурної спадщини, у спосіб, що потребує якнайменших змін і доповнень пам'ятки та забезпечує збереження її матеріальної автентичності, просторової композиції, а також елементів обладнання, упорядження, оздоби тощо.

Режими використання пам'яток встановлює:

центральний орган виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини щодо пам'яток національного значення;

орган охорони культурної спадщини Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органи охорони культурної спадщини обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій щодо пам'яток місцевого значення.

Забороняється змінювати призначення пам'ятки, її частин та елементів, робити написи, позначки на ній, на її території та в її охоронній зоні без дозволу відповідного органу охорони культурної спадщини.

У разі виникнення загрози для збереженості пам'ятки її власник або уповноважений ним орган, особа, яка набула права володіння, користування чи управління, зобов'язані негайно повідомити про це орган охорони культурної спадщини обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій та орган місцевого самоврядування, на території якого розташована пам'ятка.

Розміщення реклами на пам'ятках національного значення, в межах зон охорони цих пам'яток, історичних ареалів населених місць дозволяється за погодженням з центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини. Ці повноваження можуть бути делеговані іншим органам охорони культурної спадщини відповідно до закону.

Розміщення реклами на пам'ятках місцевого значення, в межах зон охорони цих пам'яток дозволяється за погодженням з органом охорони культурної спадщини Ради міністрів Автономної Республіки Крим чи органами охорони культурної спадщини обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій. Ці повноваження можуть бути делеговані органам охорони культурної спадщини нижчого рівня відповідно до закону.

Надання об'єктів культурної спадщини, що є пам'ятками, в користування юридичним та фізичним особам

Надання об'єктів культурної спадщини, що є пам'ятками, в користування юридичним та фізичним особам з науковою, культурно-освітньою, туристичною та іншою метою здійснюється відповідними органами охорони культурної спадщини на визначених ними умовах.

Юридичні та фізичні особи, у користуванні яких перебувають пам'ятки, відповідають за їхню збереженість і зобов'язані дотримувати вимог органів охорони культурної спадщини.

Юридичні та фізичні особи зобов'язані забезпечити збереженість пам'яток на землях, якими вони користуються, та укласти з органами охорони культурної спадщини охоронні договори.

Консервація, реставрація, реабілітація, музеєфікація, ремонт та пристосування пам'яток

1. Консервація, реставрація, реабілітація, музеєфікуються лише за наявності письмового дозволу центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини на підставі погодженої з ним науково-проектної документації. Консервація, реставрація, реабілітація, музеєфікація, ремонт, пристосування пам'яток місцевого значення здійснюються за наявності письмового дозволу органу охорони культурної спадщини Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів охорони культурної спадщини обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій відповідно до їхньої компетенції, на підставі погодженої з

ними науково-проектної документації.

Розроблення проектів та проведення робіт з консервації, реставрації, реабілітації, музеєфікації, ремонту, пристосування пам'яток здійснюються за наявності у проектувальника та виконавця робіт ліцензій, виданих в установленому законом порядку. Розробленню проектів передують проведення необхідних науково-дослідних робіт, у тому числі археологічних і геологічних.

Роботи із збереження об'єктів культурної спадщини проводяться згідно з реставраційними нормами та правилами, погодженими центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини. Будівельні норми та правила застосовуються у разі проведення робіт із збереження об'єкта культурної спадщини лише у випадках, що не суперечать інтересам збереження цього об'єкта.

Забезпечення заходів щодо охорони пам'яток

У разі, коли пам'ятці загрожує небезпека пошкодження, руйнування чи знищення, власник або уповноважений ним орган, особа, яка набула права володіння, користування чи управління, зобов'язані привести цю пам'ятку до належного стану (змінити вид або спосіб її використання провести роботи з її консервації, реставрації, реабілітації, музеєфікації, ремонту та пристосування).

Якщо власник або уповноважений ним орган, особа, яка набула права володіння, користування чи управління, самостійно не здійснюють заходів, передбачених у частині першій цієї статті, то відповідний орган охорони культурної спадщини може зобов'язати їх здійснити ці заходи, видавши відповідне розпорядження.

У разі, коли власник або уповноважений ним орган, особа, яка набула права володіння, користування чи управління, не в змозі виконати розпорядження органу охорони культурної спадщини щодо охорони пам'ятки, орган охорони культурної спадщини може вжити необхідних заходів самостійно (повністю або частково), профінансувавши їх за рахунок

спеціальних коштів на фінансування охорони культурної спадщини.

Вимоги органів протипожежної, санітарної, екологічної охорони та інших зацікавлених органів

Вимоги органів протипожежної, санітарної, екологічної охорони та інших зацікавлених органів щодо умов утримання та використання пам'яток не можуть призводити до змін пам'яток і не повинні погіршувати їхню естетичну, історичну, мистецьку, наукову чи художню цінність.

Обов'язки фізичних та юридичних осіб, діяльність яких може негативно позначитися на стані пам'яток

На фізичну або юридичну особу, діяльність якої негативно позначається на стані пам'ятки (створює загрозу знищення, руйнування, пошкодження, спотворення пам'ятки), покладається обов'язок вжити заходів, погоджених з відповідним органом охорони культурної спадщини, для запобігання такій загрозі та підтримання пам'ятки в належному стані за власні кошти.

Заборона діяльності, яка створює загрозу пам'яткам

Органи охорони культурної спадщини зобов'язані заборонити будь-яку діяльність юридичних або фізичних осіб, що створює загрозу пам'ятці або порушує законодавство, державні стандарти, норми і правила у сфері охорони культурної спадщини.

Приписи органів охорони культурної спадщини є обов'язковими для виконання всіма юридичними та фізичними особами.

- Органи місцевого самоврядування, на території яких не створено органів охорони культурної спадщини, зобов'язані заборонити будь-яку діяльність юридичних або фізичних осіб, що створює загрозу пам'ятці, негайно повідомивши про це відповідний орган охорони Культурної спадщини місцевого органу виконавчої влади.

Органи місцевого самоврядування зобов'язані повідомляти відповідні органи охорони культурної спадщини про бездіяльність власника або уповноваженого ним органу, особи, яка набула права володіння,

користування чи управління, що створює загрозу пам'ятці.

ТЕМА 3. ЗАХИСТ ТРАДИЦІЙНОГО ХАРАКТЕРУ СЕРЕДОВИЩА ТА ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Охоронювані археологічні території

1. Топографічне визначені території чи водні об'єкти, в яких містяться об'єкти культурної спадщини або можлива їх наявність, за поданням відповідного органу охорони культурної спадщини можуть оголошуватися рішенням центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини охоронюваними археологічними територіями на обмежений або необмежений строк у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Правовий режим охоронюваної археологічної території визначається центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини.

Інформація, що стосується об'єктів культурної спадщини таких територій чи водних об'єктів, може бути визнана центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини конфіденційною. Особи, які мають доступ до такої інформації у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків, зобов'язані зберігати її конфіденційність.

Зони охорони пам'яток, історичні ареали населених місць

З метою захисту традиційного характеру середовища окремих пам'яток, комплексів (ансамблів) навколо них повинні встановлюватися зони охорони пам'яток: охоронні зони, зони регулювання забудови, зони охоронюваного ландшафту, зони охорони археологічного культурного шару. Межі та режими використання зон охорони пам'яток визначаються відповідною науково-проектною документацією і затверджуються відповідним органом охорони культурної спадщини.

Порядок визначення та затвердження меж і режимів використання зон охорони пам'яток та внесення змін до них встановлюється центральним

органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини.

2. З метою захисту традиційного характеру середовища населених місць вони заносяться до Списку історичних населених місць України.

Список історичних населених місць України за поданням центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини затверджується Кабінетом Міністрів України.

Межі та режими використання історичних ареалів населених місць, обмеження господарської діяльності на територіях історичних ареалів населених місць визначаються у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, відповідною науково-проектною документацією, яка затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини або уповноваженими ним органами охорони культурної спадщини.

3. На охоронюваних археологічних територіях, у межах зон охорони пам'яток, історичних ареалів населених місць, занесених до Списку історичних населених місць України, забороняються містобудівні, архітектурні чи ландшафтні перетворення, будівельні, меліоративні, шляхові, земляні роботи без дозволу відповідного органу охорони культурної спадщини.

Заповідники

Ансамблі і комплекси пам'яток, які становлять виняткову археологічну, естетичну, етнографічну, історичну, мистецьку, наукову чи художню цінність, можуть бути оголошені рішеннями Кабінету Міністрів України державними історико-культурними (історико-архітектурними, архітектурно-історичними, історико-меморіальними, історико-археологічними, історико-етнографічними) заповідниками чи музеями-заповідниками, охорона яких здійснюється відповідно до цього Закону та інших законів.

Порядок створення історико-культурних заповідників та музеїв-заповідників і типові положення про них затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Статус територій, пов'язаних з охороною культурної спадщини

Території пам'яток, охоронних зон, заповідників, музеїв-заповідників, охоронювані археологічні території належать до земель історико-культурного призначення, включаються до державних земельних кадастрів, планів землекористування, проектів землеустрою, іншої проектно-планувальної та містобудівної документації. Встановлення зон охорони пам'яток та затвердження меж історичних ареалів населених місць не може бути підставою для примусового вилучення з володіння (користування) земельних ділянок у юридичних та фізичних осіб за умов дотримання землевласниками та землекористувачами правил використання земель історико-культурного призначення.

Дозволи на проведення археологічних розвідок, розкопок, інших земляних робіт

1. Проведення археологічних розвідок, розкопок, інших земляних робіт на території пам'ятки, охоронюваній археологічній території, в зонах охорони, в історичних ареалах населених місць, а також дослідження решток життєдіяльності людини, що містяться під земною поверхнею, під водою, здійснюються за' дозволом центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини.

Дозволи на проведення археологічних розвідок, розкопок надаються за умови дотримання виконавцем робіт вимог охорони культурної спадщини та наявності у нього необхідного кваліфікаційного документа (відкритого листа), виданого Інститутом археології Національної академії наук України. Порядок надання дозволів устанавлюється Кабінетом Міністрів України.

Виконавець археологічних розвідок, розкопок зобов'язаний забезпечити збереженість виявлених об'єктів культурної спадщини та передачу рухомих предметів визначеній у дозволі установі, ведення наукової документації, передачу її органам, які видали дозвіл необхідний кваліфікаційний документ (відкритий лист), належну консервацію об'єктів

.культурної спадщини, упорядкування території після завершення робіт, а в разі потреби - взяти участь у приведенні зазначених об'єктів до експозиційного стану та підготовці матеріалів для їхньої державної реєстрації як пам'ятки.

Власник або користувач земельної ділянки (у тому числі орендар) в межах території пам'ятки, охоронюваної археологічної території, в зонах охорони, в історичних ареалах населених місць згідно з розпорядженням органу охорони культурної спадщини зобов'язаний не перешкоджати виконавцеві робіт, який має дозвіл на проведення археологічних розвідок, розкопок на цій ділянці.

Власник або користувач (у тому числі орендар) земельної ділянки, на якій проводяться археологічні розвідки, розкопки, має право на відшкодування у повному обсязі шкоди, якої він зазнав у зв'язку з проведенням таких робіт.

Припинення земляних робіт у разі виявлення знахідки археологічного або історичного характеру

Якщо під час проведення будь-яких земляних робіт виявлено знахідку археологічного або історичного характеру, виконавець робіт зобов'язаний зупинити їхнє подальше ведення і протягом однієї доби повідомити про це відповідний орган охорони культурної спадщини та орган місцевого самоврядування, на території якого проводяться земляні роботи.

Земляні роботи можуть бути відновлені лише згідно з письмовим дозволом відповідного органу охорони культурної спадщини після завершення археологічних досліджень відповідної території.

Захист об'єктів культурної спадщини

Будівельні, меліоративні, шляхові та інші роботи, що можуть призвести до руйнування, знищення чи пошкодження об'єктів культурної спадщини, проводяться тільки після повного дослідження цих об'єктів за рахунок коштів замовників зазначених робіт.

Щойно виявлені об'єкти культурної спадщини до вирішення питання

про їх реєстрацію як пам'яток підлягають охороні відповідно до вимог цього Закону та вносяться до Переліку об'єктів культурної спадщини, затвердженого рішенням відповідного органу охорони культурної спадщини.

З метою захисту об'єктів археології, в тому числі тих, що можуть бути виявлені, надання земельних ділянок здійснюється за погодженням відповідних органів охорони культурної спадщини згідно із законом.

Фінансування охорони культурної спадщини

Джерела фінансування охорони культурної спадщини

Фінансування охорони культурної спадщини здійснюється за рахунок коштів загального і спеціального фондів Державного бюджету України, бюджету Автономної Республіки Крим, місцевих бюджетів.

Джерелами фінансування заходів у сфері охорони культурної спадщини можуть бути кошти власників пам'яток чи уповноважених ними органів або осіб, які набули права володіння, користування чи управління пам'ятками, кошти замовників робіт, благодійні внески та пожертвування, у тому числі валютні, на охорону культурної спадщини та інші джерела, не заборонені чинним законодавством.

Фінансові обов'язки суб'єктів права власності на пам'ятки

Власник пам'ятки або уповноважений ним орган, особа, яка набула права володіння, користування чи управління нею, забезпечує збереження, утримання в належному стані, консервацію, реставрацію, реабілітацію, музеєфікацію та ремонт пам'ятки за власні кошти, якщо інше не передбачено відповідним договором або законом.

Спеціальні кошти на фінансування охорони культурної спадщини

Спеціальними коштами на фінансування охорони культурної спадщини є кошти спеціальних фондів Державного бюджету України, бюджету Автономної Республіки Крим, місцевих бюджетів. Порядок формування та використання цих коштів встановлюється Законом України про Державний бюджет України на відповідний рік та Верховною Радою Автономної Республіки Крим і сільськими, селищними та міськими радами.

Кошти, одержані від справляння податку з реклами (за розміщення зовнішньої та внутрішньої реклами на пам'ятках та в межах їхніх охоронних зон), а також від справляння збору за право використання місцевої символіки, пов'язаної з пам'ятками, використовуються виключно на фінансування охорони культурної спадщини відповідно до місцевих бюджетів, затверджених в установленому порядку.

Кошти на фінансування охорони культурної спадщини не підлягають вилученню.

Органи охорони культурної спадщини є розпорядниками спеціальних коштів на фінансування охорони культурної спадщини.

Використання спеціальних коштів на фінансування охорони культурної спадщини

1. Спеціальні кошти на фінансування охорони культурної спадщини можуть використовуватися на:

- консервацію, реставрацію, реабілітацію, музеєфікацію, ремонт, збереження, охорону, облік, захист, популяризацію об'єктів культурної спадщини;

- наукові дослідження у сфері охорони культурної спадщини;

- розроблення та реалізацію або допомогу в розробці та реалізації програм і проектів щодо охорони культурної спадщини;

- ведення документації, автоматизованої інформаційної системи банку даних про об'єкти культурної спадщини;

- заходи щодо поширення інформації про охорону культурної спадщини;

- підготовку, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів у сфері охорони культурної спадщини;

- допомогу об'єднанням громадян, національним меншинам в охороні культурної спадщини;

- міжнародне співробітництво у сфері охорони культурної спадщини;

- інші заходи щодо охорони культурної спадщини, які не суперечать

чинному законодавству.

2. Забороняється витратити кошти, призначені для фінансування охорони культурної спадщини, на посередництво у здійсненні заходів у сфері охорони культурної спадщини та будівництво (створення) нових будівель, споруд (витворів).

Пільгове оподаткування у сфері охорони культурної спадщини

Держава здійснює політику пільгового оподаткування у сфері охорони культурної спадщини.

Відповідальність за порушення законодавства про охорону культурної спадщини

Відповідальність за пошкодження, руйнування чи знищення пам'яток

Незаконні дії (пошкодження, руйнування, знищення), вчинені фізичною особою, що призвели до істотних змін пам'яток, їхніх територій, охоронюваних археологічних територій, а також їхніх частин, тягнуть за собою кримінальну відповідальність згідно з законом.

Самовільне відновлення земляних робіт або їхнє продовження після виявлення знахідок археологічного характеру тягне за собою кримінальну відповідальність згідно з законом.

Відповідальність юридичних осіб за порушення законодавства про охорону культурної спадщини

Відповідний орган охорони культурної спадщини накладає на юридичну особу, яка є власником або уповноваженим ним органом чи замовником робіт, такі фінансові санкції:

за проведення будь-яких незаконних робіт, що можуть завдати або завдали шкоди пам'ятці, її території, охоронюваній археологічній території, охоронним зонам, історичним ареалам населених місць, - у розмірі від тисячі до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

за недодержання вимог щодо захисту, збереження, утримання, використання, реставрації, реабілітації пам'яток, у тому числі тих вимог, що передбачені охоронними договорами, умисне доведення їх до стану руйнації

- у розмірі від тисячі до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

за неподання, несвоєчасне подання або подання явно недостовірної інформації про виявлені у процесі земляних, будівельних, шляхових, меліоративних та будь-яких інших робіт об'єкти культурної спадщини -у розмірі від ста до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Рішення органу охорони культурної спадщини про застосування фінансових санкцій може бути оскаржено до суду.

Фінансові санкції, накладені органом охорони культурної спадщини, стягуються у встановленому законом порядку.

Порядок застосування фінансових санкцій за порушення законодавства про охорону культурної спадщини

Фінансові санкції, передбачені в Законі України «Про охорону культурної спадщини» стаття 44, накладаються керівником, заступниками керівника центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини, керівником чи заступниками керівника органу охорони культурної спадщини Ради міністрів Автономної Республіки Крим, керівником органу охорони культурної спадщини обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій, керівником органу охорони культурної спадщини місцевого самоврядування після розгляду матеріалів, які засвідчують факт правопорушення.

Про вчинення правопорушення, зазначеного у статті 44 цього Закону, особою, уповноваженою органом охорони культурної спадщини, складається акт. Керівник юридичної особи, стосовно якої складено акт, протягом трьох днів з моменту отримання акта може подати письмові пояснення до нього. Акт разом з іншими документами, що стосуються справи, у десятиденний термін з моменту складення акта надсилається посадовій особі, яка має право накладати фінансові санкції.

Рішення про накладення фінансових санкцій приймається протягом 10 днів після отримання документів, зазначених у частині другій цієї статті.

Рішення про накладення фінансових санкцій оформлюється постановою, що надсилається юридичній особі, на яку накладено фінансові санкції.

Адміністративна відповідальність за невиконання законних вимог посадових осіб органів охорони культурної спадщини та порушення вимог цього Закону

За невиконання законних розпоряджень чи приписів, інших законних вимог посадових осіб органів охорони культурної спадщини щодо усунення порушень законодавства про охорону культурної спадщини, а також ухилення від підписання охоронних договорів, за зміну характеру використання пам'ятки, проведення ремонтних, реставраційних або реабілітаційних робіт на пам'ятці, археологічних розвідок, розкопок на території пам'ятки, охоронюваній археологічній території, в зонах охорони пам'яток, історичних ареалах населених місць, об'єктах культурної спадщини, вчинені без відповідного дозволу органу охорони культурної спадщини, якщо ці дії не тягнуть за собою кримінальної відповідальності, винні особи притягаються до адміністративної відповідальності відповідно до закону.

Провадження у справах про адміністративні правопорушення здійснюється відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Відшкодування шкоди

Застосування фінансових санкцій, адміністративних стягнень або кримінального покарання не звільняє винного від обов'язку відшкодувати шкоду, завдану власникові пам'ятки або уповноваженому ним органу, особі, яка набула права володіння, користування чи управління пам'яткою, охоронюваною археологічною територією.

Шкода, завдана власникові пам'ятки або уповноваженому ним органу, особі, яка набула права володіння, користування чи управління пам'яткою, охоронюваною археологічною територією відшкодовується відповідно до закону.

Юридичні і фізичні особи, які завдали шкоди пам'яткам, їхнім територіям (у тому числі незаконним будівництвом), зобов'язані відновити пам'ятки та їхні території, а якщо відновлення неможливе відшкодувати шкоду відповідно до закону.

Міжнародні договори у сфері охорони культурної спадщини

Міжнародні договори

Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені законодавством України про охорону культурної спадщини, застосовуються правила міжнародного договору України.

Подання про внесення пам'яток до Списку всесвітньої спадщини

Подання про внесення пам'яток до Списку всесвітньої спадщини здійснює Кабінет Міністрів України за рекомендацією центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини та Українського національного комітету Міжнародної ради з питань пам'яток та визначних місць (ІКОМОС).

ТЕМА 4. ПОЛОЖЕННЯ ПРО ДЕРЖАВНИЙ РЕЄСТР НАЦІОНАЛЬНОГО КУЛЬТУРНОГО НАДБАННЯ

Це Положення встановлює порядок визначення наукових об'єктів, що становлять національне надбання, та порядок вирішення пов'язаних з цим організаційних, фінансових і матеріально-технічних питань.

Науковий об'єкт, що становить національне надбання (далі - об'єкт), - це унікальний об'єкт, що не піддається відтворенню, втрата або руйнування якого матиме серйозні негативні наслідки для розвитку науки та суспільства.

До об'єктів можуть бути віднесені:

унікальні об'єкти музейних, архівних фондів, колекції, особливо цінні та рідкісні видання, Інші пам'ятки історії та культури; інформаційні фонди; дослідні установки та обладнання;

природні заповідники, біосферні заповідники, національні природні парки, заказники, пам'ятки природи, ботанічні сади, дендрологічні парки, інші природні території та об'єкти і штучно створені об'єкти природно-заповідного фонду, що потребують підтримки, не передбаченої Законом України "Про природно-заповідний фонд України"

- полігони та інші унікальні наукові об'єкти.

Для обліку об'єктів МОН засновує Державний реєстр об'єктів, що становлять національне надбання (далі - реєстр).

Ініціатором внесення об'єкта до реєстру або вилучення його з реєстру (далі - ініціатор) може бути центральний орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування, академія наук, громадська організація, установа (юридична особа), що відповідає за збереження об'єкта і належне використання коштів, призначених для його підтримки (далі - відповідальна установа).

Ініціатор готує обґрунтування внесення (вилучення) об'єктів до реєстру і провадить первинну науково-технічну експертизу з метою визначення складу об'єкта, комплексу заходів, необхідних для його збереження і використання, а також обґрунтування відповідних обсягів фінансування (в тому числі валютного) та специфічних матеріальних ресурсів. Підготовлені матеріали ініціатор подає до МОН.

На підставі поданих матеріалів МОН щороку готує і не пізніше ніж 1 червня подає Кабінетові Міністрів України обґрунтовані висновки щодо доцільності внесення (вилучення) об'єктів до реєстру.

Рішення про віднесення об'єктів до таких, що становлять національне надбання, і внесення (вилучення) їх із реєстру приймає Кабінет Міністрів України. При внесенні об'єкта до реєстру визначається відповідальна установа. Під час складання проекту державного бюджету на наступний рік за відповідними розділами бюджетної класифікації видатків передбачаються кошти для збереження цих об'єктів та забезпечення їх належного функціонування

Центральні органи виконавчої влади, академії наук, діяльність яких пов'язана з об'єктами, щорічно подають в установленому порядку МОН, Мінекономіки та Мінфіну разом з пропозиціями про обсяги фінансування на наступний рік за рахунок коштів державного бюджету пропозиції щодо обсягів бюджетних асигнувань, необхідних для функціонування об'єктів

Після затвердження Державного бюджету України на поточний рік МОН повідомляє міністерства та інші центральні органи виконавчої влади про обсяги фінансування зазначених об'єктів для врахування їх у кошторисах доходів і видатків відповідальних установ.

Кошти, виділені на збереження та функціонування об'єктів з державного бюджету, є цільовими асигнуваннями і не можуть бути використані відповідальними установами на будь-яку іншу мету.

Відповідальна установа щорічно подає МОН звіт про витрачання виділених коштів і акт про стан об'єкта. Керівник відповідальної установи несе персональну відповідальність збереження і розвиток об'єкта.

Покласти на Державний комітет будівництва, архітектури та житлової політики функції координації та нормативно-методичного забезпечення робіт з відтворення пам'яток.

Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям:

- розробити комплекс заходів щодо забезпечення реалізації Програми;
- продовжити роботу з виявлення, вивчення та складання реєстру втрачених пам'яток історії та культури;

- надавати допомогу Всеукраїнському фонду відтворення видатних пам'яток історико-архітектурної спадщини імені О. Гончара у створенні місцевих відділень і представництв та сприяти їх роботі із збирання благодійних внесків і пожертвувань на відтворення пам'яток.

Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям передбачати у проектах

відповідних бюджетів видатки для реалізації заходів Програми і залучати на цю мету кошти з інших джерел. Рекомендувати органам місцевого самоврядування передбачати у місцевих бюджетах видатки та залучати кошти інших джерел на відтворення пам'яток.

Міністерству фінансів і Міністерству економіки під час формування Державного бюджету України на наступні роки передбачати за можливості фінансування заходів з відтворення видатних пам'яток історії та культури відповідно до завдань Програми.

ТЕМА 5. ПРОГРАМА ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

В основу Програми покладено результати історико-архівних, натурних та інших наукових досліджень спеціалізованих науково-дослідних і проектних інститутів, апробовані наукові методи відтворення втрачених пам'яток.

В Україні під охороною держави перебувають понад 150 тис. нерухомих пам'яток історії та культури, в тому числі близько 15 тис. пам'яток містобудування та архітектури.

Пам'ятки історії та культури, які дійшли до наших часів, потребують здійснення комплексних заходів щодо їх збереження. На особливу увагу після набуття Україною незалежності заслуговують пам'ятки - взірці української архітектури, які мали виняткове значення у вихованні духовності й культури та були з часом знищені. Серед них такі всесвітньо відомі перлини історико-архітектурної спадщини, як Успенський собор Києво-Печерської Лаври, Михайлівський Золотоверхий монастир, Богоявленський собор Братського монастиря та інші пам'ятки у Києві, Успенський собор у Полтаві та інші.

За підрахунками фахівців, в Україні лише в ХХ столітті знищено близько 10 тис. архітектурних об'єктів, які мали історико-культурну цінність. Щонайменше на 700 об'єктів збереглася фіксаційна документація

різної міри докладності (описи, гравюри, малюнки, фотографії, креслення, окремі деталі тощо). Відносно повна фіксація є на 150 об'єктів.

Критерії та підстави відтворення втрачених об'єктів історико-архітектурної спадщини

В основу формування Переліку видатних пам'яток історії та культури, які передбачається відтворити, покладено критерії їх Історичної, мистецької та культурної цінності.

Реставраційне відтворення пам'ятки - це науково обгрунтований процес відбудови споруди, понад 50 відсотків наземної частини якої втрачено. Відтворення пам'ятки є надзвичайним актом, що здійснюється у виняткових випадках за наявності фіксаційної документації. Зважений відхід від такої позиції можливий лише в окремих випадках з огляду на безпрецедентні акти вандалізму щодо об'єктів історико-архітектурної спадщини України.

Різноманітність історико-культурних регіонів України обумовлює особливості формування Переліку видатних пам'яток історії та культури, які передбачається відтворити (додається).

Видатною пам'яткою історії та культури національного значення визнається об'єкт, що відповідає принаймні одному з таких критеріїв:

- справляв значний вплив на розвиток культури, архітектури, містобудування, мистецтва впродовж тривалого історичного періоду;

- був безпосередньо пов'язаний з історичними подіями, розвитком ідей, видатними особами, які справили визначальний вплив на перебіг національної історії, розвиток культури і мистецтва;

- репрезентує шедевр творчого генія, став етапним твором видатних архітекторів чи інших митців;

- був унікальним витвором зниклої культури чи мистецького стилю.

Відповідність кожного об'єкта цим критеріям оцінюється спеціалізованими науковими радами і є підставою для включення до цієї Програми.

Критерії допустимості та правомірності відтворення видатних

пам'яток історії та культури

Критеріями відтворення видатних пам'яток історії та культури є:

- знищення внаслідок акту вандалізму, воєнних дій, стихійного лиха, пожежі або інших причин руйнівного характеру;

- необхідність повернення історичному ансамблю (комплексу) його цілісності;

- забезпеченість пам'ятки архівною фіксаційною документацією, необхідною для відтворення (описи, обміри, проектні та виконавські креслення, гравюри, малюнки, фото, макети).

Мінімально необхідний набір фіксаційної документації має включати:

- креслення плану і двох фасадів;

- натурну фотофіксацію - три загальні фотографії з різних точок та фотографії фрагментів чи деталей.

Фіксаційною документацією не можуть бути натурні фотографії об'єкта без креслень. Рішення про достатність документації для відтворення об'єкта ухвалюється в кожному конкретному випадку спеціалізованою науковою радою.

Відтворення об'єкта за відсутності архівної документації та натурних досліджень на підставі лише наукової реконструкції не допускається.

Об'єкт має відтворюватись, як правило, на його історичному місці, зафіксованому обмірами або збереженими натурними залишками. Відтворення об'єкта на іншому місці, з причин пізнішої забудови його історичної території, допускається у виняткових випадках.

Науково-дослідні і проектні роботи

Науково-дослідні і проектні роботи з реставраційного відтворення пам'яток історії та культури здійснюються на підставі законодавства з питань охорони історико-культурної спадщини, державних будівельних норм, нормативів з розроблення і погодження документації для пам'яток історії та культури з урахуванням рекомендацій міжнародних конвенцій і хартій із збереження історико-культурної спадщини.

До розроблення науково-проектної документації залучаються на конкурсних засадах згідно із законодавством наукові і проектні організації, проектні колективи та окремі фахівці, які мають ліцензії на право здійснення науково-проектних робіт з реставрації.

Для вирішення складних технічних завдань відтворення пам'яток провадиться конкурсний відбір кращих інженерно-технічних рішень.

Затвердження проектів відтворення пам'яток здійснюється в установленому порядку за погодженням з Комісією з питань відтворення видатних пам'яток історії та культури при Президентові України. Опрацюванню проектної документації повинні передувати археологічні, історико-архівні дослідження та інженерні вишукування.

Не допускається виконання реставраційних та будівельних робіт з відтворення пам'яток без проектно-кошторисної документації, погодженої і затвердженої в установленому порядку.

Реставраційні та будівельні роботи

Реставраційні та будівельні роботи з відтворення пам'яток історії та культури виконуються спеціалізованими реставраційними і будівельними організаціями, які мають достатній досвід, належний виробничий потенціал, відповідну матеріально-технічну базу та ліцензії на проведення таких робіт.

До відтворення пам'яток можуть залучатися будівельні, реставраційні та інші організації України та інших держав шляхом проведення конкурсного відбору згідно із законодавством на виконання робіт як в цілому, так і окремих їх видів

Фінансове забезпечення Програми

Для фінансового забезпечення відтворення видатних пам'яток історії та культури в установленому законодавством порядку залучаються кошти державного та місцевих бюджетів, юридичних та фізичних осіб, благодійні внески і пожертвування Всеукраїнського фонду відтворення видатних пам'яток історико-архітектурної спадщини імені О. Гончара, його відділень та представництв. Місцеві державні адміністрації та органи місцевого

самоврядування можуть вишукувати інші джерела фінансування відповідно до законодавства України. Відтворення містобудівних комплексів і ансамблів проводиться, як правило, за кошти інвесторів.

Додаток до програми

Перелік видатних пам'яток історії та культури, які передбачається
відтворити

м. Київ

Комплекс Михайлівського Золотоверхого монастиря, XII - XIX ст.

Успенський собор Києво-Печерської Лаври, XI - XIX ст.

Богоявленський собор та дзвіниця Братського монастиря, XVII -XVIII ст.

Церква Різдва Христового, 1814 рік.

Надбрамна церква з дзвіницею Кирилівського монастиря, 1760 рік.

Дзвіниця Троїцької церкви Китаївської пустині, 1768 рік.

Церква (дерев'яна), XVII ст., с. Вороблячин Яворівського району Львівської області. Церква розібрана і перевезена до Музею народної архітектури та побуту України.

Гуцульська гражда, с. Яворів Косівського району Івано-Франківської області.

Церква розібрана і перевезена до Музею народної архітектури та побуту України.

Троїцька церква, 1710 рік, с. Пакуль Чернігівського району. Відтворена на території Музею народної архітектури та побуту України.

Вознесенська церква (дерев'яна), 1759 рік, смт Березна Менського району Чернігівської області. Відтворена на території Музею народної архітектури та побуту України.

Будинок Київського магістрату на Контрактовій площі, середина XVIII ст.

Успенський собор Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника, який входить до ансамблю споруд верхньої частини Києво-Печерської лаври XI - XIX ст.

Михайлівський собор (охоронний номер 711), який входить до складу комплексу споруд Михайлівського Золотоверхого монастиря.

м. Севастополь

Володимирський собор у Херсонесі, 1859-1877 роки. Автономна Республіка Крим

Собор Олександра Невського, 1820 - 1829 роки, м. Сімферополь.

Мечеть Селіма, 1522 рік, м. Феодосія.

Вінницька область

Об'єкти палацово-паркового ансамблю Потоцьких, 1757 - 1782 роки, м. Тульчин.

Волинська область

Хрестовоздвиженська церква, 1619 - 1888 роки, м. Луцьк.

Дніпропетровська область

Кодацька фортеця, 1635 рік (фрагментарне відтворення), с. Старі Кодаки Дніпропетровського району. Запорізька область

Пам'ятки історії запорізького козацтва, XVI - XVIII ст., острів Хортиця.

Закарпатська область

Костьол Іоана Хрестителя, XIV - XV ст., с. Мужієве Берегівського району.

Івано-Франківська область

Церква Святої Параскеви-П'ятниці (дерев'яна), 1753 рік, с. Космач Косівського району.

Хрестовоздвиженська церква (дерев'яна) Скиту Манявського, 1619 рік, с. Манява Богородчанського району.

Київська область

Вознесенська церква, XII ст., м. Переяслав-Хмельницький. Троїцький собор, 1795 рік, м. Яготин.

Будівлі ландшафтного парку "Олександрія", кінець XIX - початок XX ст., м. Біла Церква.

Садиба П.П. Чубинського, середина XIX ст. с. Чубинське Бориспільського району.

Садиба Н.Ф. фон Мекк, XIX ст., с. Копилів Макарівського району.

Кіровоградська область

Фортеця Св. Єлисавети, 1754 рік, м. Кіровоград.

Луганська область

Михайлівська церква (дерев'яна), 1789 рік с. Осинове Новопокровського району.

Львівська область

Забудова Ринкового кварталу, XVII ст., м. Жовква.

Наскельна фортеця Тустань, IX ст., с. Урич Сколівського району.

Синагога "Золота Роза", 1582 рік, м. Львів.

Одеська область

Спасо-Преображенський собор, 1808 рік, м. Одеса.

Полтавська область

Успенський собор, 1748 - 1770 роки, м. Полтава.

Успенська церква, 1686 рік, с. Лютенка Лубенського району.

Іконостас Спасо-Преображенського собору Мгарського монастиря, 1762 - 1765 роки., с. Мгар Лубенського району.

Успенський собор, 1804 - 1816 роки, м. Кременчук.

Будинок водолікарні, 1917 рік, м. Миргород.

Рівненська область'

Замок, XV - XVIII ст., м. Корець.

Татарська башта, XVI - XVII ст., м. Острог.

Сумська область Покровська церква (дерев'яна), 1764 - 1770 роки, м. Ромни.
У 1908 році перенесена до м. Полтави.

Відновлення центральної площі м. Глухова з відбудовою Троїцького собору,
1720 - 1806 роки, м. Глухів.

Тернопільська область

Міська ратуша, XVIII ст., с. Заліщики.

Замок, 1554 рік - перша половина XVII ст., м. Бережани.

Харківська область

Михайлівська церква (дерев'яна), 1772 рік, с. Верхній Бишкин

Первомайського району.

Палац Харитоненків у садибі "Наталівка", кінець XIX ст., с. Володимирівка Краснокутського району.

Палацово-парковий ансамбль, 1890 рік, смт Шарівка Богодухівського району.

Херсонська область

Пам'ятки, пов'язані з Кам'ямською Запорізькою Січчю, XVIII ст., с. Республіканець Бериславського району.

Хмельницька область

Троїцька церква, 1616 - 1859 роки, м. Кам'янець-Подільський.

Комплекс забудови Ринкової площі Старого міста, XIII - XVIII ст., м. Кам'янець-Подільський.

Черкаська область

Замок, XVII ст., м. Чигирин.

Садиба Симиренків, XIX ст., с. Мліїв Городищенського району.

Миколаївська церква (дерев'яна) Ведмедівського монастиря, XVIII ст., с. Медведівка Чигиринського району.

Чернівецька область

Хрест Пієта, 1827 рік, м. Чернівці.

Чернігівська область

Ансамбль палацу К. Розумовського і його надгробок у Воскресенській церкві, 1799 - 1802, 1820 роки, смт Батурич Бахмацького району.

Покровська церква, 1710 рік, с. Дігтярівка Новгород-Сіверського району.

Крім пам'яток історії і культури, визначених Програмою, за наявності фінансових можливостей можуть бути відтворені також інші втрачені пам'ятки. У кожному конкретному випадку необхідно обґрунтування та погодження з організаціями з охорони пам'яток історії та культури.

Термін відтворення пам'яток історії та культури буде уточнюватись у міру можливостей державного та місцевих бюджетів.

ТЕМА 6. ОХОРОНА АРХЕОЛОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ

Відносини, пов'язані з охороною археологічної спадщини України — невід'ємно невідновлюваного джерела знань про історичне минуле регулює Закон України «Про охорону археологічної спадщини», а також визначає права та обов'язки дослідників археологічної спадщини.

Визначення термінів

Археологічна спадщина України (далі — археологічна спадщина) — сукупність пам'яток археології, що перебувають під охороною держави, та пов'язані з ними території, а також рухомі культурні цінності (археологічні предмети), що походять з об'єктів археологічної спадщини;

об'єкт археологічної спадщини (археологічний об'єкт) — місце, споруда (витвір), комплекс (ансамбль), їхні частини, пов'язані з ними території чи водні об'єкти, створені людиною, незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінності з археологічного, антропологічного та етнографічного поглядів і повністю або частково зберегли свою автентичність;

пам'ятка археології (археологічна пам'ятка) — об'єкт археологічної спадщини національного або місцевого значення, який занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України;

археологічні дослідження — науково-пошукова та науково-практична діяльність, спрямована на одержання нових знань про об'єкти археологічної спадщини, закономірності розвитку давніх суспільства і людини;

охорона археологічної спадщини — комплекс здійснюваних відповідно до законодавства України заходів держави, її органів, підприємств, закладів, установ і організацій, а також громадян, спрямованих на облік (виявлення, наукове вивчення, класифікацію, картографування, державну реєстрацію), захист, збереження, належне утримання, відповідне використання, консервацію, реставрацію, реабілітацію та музеєфікацію об'єктів археологічної спадщини, а також поширення знань про археологічну

спадщину;

археолог— вчений (громадянин України іноземець або особа без громадянства), який має відповідні фахову освіту і кваліфікацію, професійно провадить археологічні дослідження і супроводжує їх науковою звітністю та публікацією наукових результатів;

археологічні розкопки — вид наукового дослідження археологічної спадщини, який являє собою вивчення археологічних залишків на території об'єкта археологічної спадщини і включає, зокрема, земляні роботи, які руйнують досліджуваний об'єкт частково або повністю;

археологічні розвідки — вид наукового дослідження археологічної спадщини, який не пов'язаний із руйнуванням культурного шару (крім обмеженого шурфування для визначення товщини культурного шару) об'єкта археологічної спадщини і спрямований на виявлення, локалізацію (картографування) інтерпретацію об'єктів археологічної спадщини, уточнення даних про вже відомі об'єкти археологічної спадщини;

наукова експертиза археологічної спадщини — діяльність, метою якої є наукове дослідження археологічної спадщини і підготовка науково обґрунтованих висновків для прийняття рішень щодо використання археологічних об'єктів, а також аналіз програм, проектів містобудівних, архітектурних і ландшафтних перетворень, за якими передбачається проведення земляних робіт та реалізація яких може позначитися на об'єктах археологічної спадщини;

наукове дослідження археологічної спадщини — вид наукової діяльності, об'єктом якої є археологічна спадщина, рухомі культурні цінності, що походять з об'єктів археологічної спадщини, а також документована інформація (публікації, наукові звіти тощо) археологічного характеру;

відкритий лист — єдиний кваліфікаційний документ, який засвідчує фаховий рівень дослідника і дає право на проведення наукового дослідження археологічної спадщини;

дозвіл — документ встановленого зразка, виданий центральним

органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини, який дає право на проведення земляних робіт на об'єкті археологічної спадщини. Дозвіл видається досліднику, який отримав кваліфікаційний документ (відкритий лист).

Законодавство України про охорону археологічної спадщини

Законодавство України про охорону археологічної спадщини складається з Конституції України, Земельного кодексу України, Закону України «Про охорону культурної спадщини», міжнародних договорів України з питань охорони археологічної спадщини, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цього Закону та інших нормативно-правових актів України.

Основні завдання законодавства України про охорону археологічної спадщини

Основними завданнями законодавства України про охорону археологічної спадщини є:

- регулювання суспільних відносин у сфері охорони, дослідження та збереження археологічної спадщини;
- забезпечення права громадян на пізнання археологічної спадщини України;
- забезпечення археологам — громадянам України права на проведення археологічних досліджень;
- визначення повноважень органів управління у сфері охорони археологічної спадщини;
- сприяння державній політиці у сфері охорони, дослідження та збереження археологічної спадщини;
- визначення видів об'єктів археологічної спадщини (археологічних об'єктів культурної спадщини);
- регулювання відносин власності щодо об'єктів археологічної спадщини, визначення прав та обов'язків власників і користувачів пам'яток археології;

- створення необхідних умов для забезпечення охорони об'єктів археологічної спадщини;

- створення нормативно-правової бази з охорони, збереження, дослідження археологічної спадщини;

- визначення критеріїв щодо видачі відкритих листів та дозволів на проведення археологічних розвідок, розкопок, інших земляних робіт на території археологічної пам'ятки, охоронюваній археологічній території, в зонах охорони, в історичних ареалах населених місць;

- правове регулювання фінансування охорони і дослідження археологічної спадщини.

Державне управління археологічною спадщиною

Органи управління у сфері охорони археологічної спадщини

Державне управління у сфері охорони археологічної спадщини покладається на Кабінет Міністрів України, спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини та інші уповноважені органи охорони культурної спадщини.

Спеціально уповноваженим органом охорони культурної спадщини є центральний орган виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини.

До інших уповноважених органів охорони культурної спадщини належать:

орган охорони культурної спадщини Ради міністрів Автономної Республіки Крим;

органи охорони культурної спадщини обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій;

органи охорони культурної спадщини місцевого самоврядування.

Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері охорони археологічної спадщини

До повноважень Кабінету Міністрів України у сфері охорони археологічної спадщини належить:

забезпечення здійснення державної політики у сфері охорони

археологічної спадщини;

здійснення державного контролю у сфері охорони археологічної спадщини;

внесення об'єктів археологічної спадщини національного значення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України;

визначення археологічних установ та музеїв, яким надається право утримання археологічних пам'яток, а також їх купівлі;

затвердження методик і нормативів оцінки археологічних пам'яток.

Кабінет Міністрів України здійснює також інші повноваження, передбачені законодавством України у сфері охорони культурної спадщини.

Повноваження спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини несе відповідальність за схоронність і використання археологічних пам'яток і предметів на території України. " До повноважень спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини належить:

розробка нормативно-правових актів, що регулюють питання обліку, реставрації та використання об'єктів археологічної спадщини;

ведення державного обліку археологічної спадщини;

розробка і встановлення охоронних зон археологічних пам'яток;

нагляд за веденням будівельних робіт в охоронних зонах археологічних пам'яток;

погодження відведень земельних ділянок і проектів землекористування, дорожніх, меліоративних і сільськогосподарських робіт;

надання дозволів на право ведення будь-яких робіт, пов'язаних з діяльністю щодо охорони і вивчення археологічної спадщини;

призупинення або заборона будь-якої діяльності юридичних або фізичних осіб, що загрожує схоронності археологічних пам'яток;

направлення подань щодо застосування санкцій за діяльність, яка

загрожує схоронності археологічної спадщини, призупинення фінансової діяльності юридичних і фізичних осіб, які порушують законодавство про археологічну спадщину;

розробка методичної бази і документації з питань охорони і використання археологічної спадщини;

організація і проведення експертиз з охорони і використання археологічної спадщини;

організація діяльності з продажу, скупки, ввозу і вивозу археологічних предметів на територію та з території України та контроль за цією діяльністю.

Повноваження інших уповноважених органів охорони культурної спадщини

До повноважень органу охорони культурної спадщини Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів охорони культурної спадщини обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій, органів охорони культурної спадщини місцевого самоврядування належить:

здійснення контролю за виконанням цього Закону, інших нормативно-правових актів щодо охорони археологічної спадщини;

забезпечення в межах відповідної території (Автономної Республіки Крим, області, міста, району) належного захисту та утримання об'єктів археологічної спадщини;

погодження на стадії проектування відведення земельних ділянок під містобудівні, шляхові, меліоративні та землевпорядні роботи після їх археологічного дослідження;

здійснення постійної інспекції за станом схоронності археологічних пам'яток;

реєстрація дозволів та відкритих листів на право проведення досліджень на археологічних пам'ятках.

Державний облік археологічної спадщини

Археологічні пам'ятки і предмети підлягають державному обліку незалежно від підпорядкування і форми власності.

Державний облік археологічної спадщини здійснюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини.

Державний облік археологічної спадщини включає її виявлення, фіксацію, визначення наукової та культурної цінності, картографування і паспортизацію, складання списку і зводу археологічних пам'яток, облік та інвентаризацію археологічних колекцій незалежно від відомчої належності і форми власності.

Порядок проведення Державного обліку археологічної спадщини визначає Кабінет Міністрів України.

Наукове дослідження археологічної спадщини

Види та принципи наукових досліджень археологічної спадщини

Наукові дослідження археологічної спадщини включають: вивчення історико-архівних даних щодо об'єктів археологічної спадщини; польові дослідження, що передбачають проведення земляних робіт (розкопки та розвідки), дослідження, що не передбачають проведення земляних робіт (розвідки без здійснення земляних робіт, геомагнітна зйомка, аерофотозйомка тощо);

всі види післяпольових досліджень.

Принципами наукового дослідження археологічної пам'ятки є:

застосування, де це можливо, неруйнівних методів дослідження;

завдання якнайменшої шкоди об'єктам археологічної спадщини та запобігання тому, щоб об'єкти археологічної спадщини залишалися розкритими після завершення польових досліджень без забезпечення їхнього належного збереження, консервації та раціонального використання;

проведення наукової фіксації усіх етапів дослідження і всіх виявлених знахідок та інших матеріальних залишків;

публікація результатів наукового дослідження археологічної пам'ятки.

Право на проведення наукових досліджень археологічної спадщини

Право на проведення наукових досліджень археологічної спадщини надається виключно археологам, які мають практичний досвід проведення археологічних робіт (розкопок, розвідок), виконують вимоги законодавства України про охорону культурної спадщини.

Проведення археологічних розвідок, розкопок, інших земляних робіт на території пам'ятки, охоронюваній археологічній території, у зонах охорони, в історичних ареалах населених місць, а також дослідження решток життєдіяльності людини, що містяться під земною поверхнею, під водою, здійснюється за дозволом, виданим центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини.

Дозволи на проведення археологічних розвідок, розкопок надаються за умови дотримання археологом вимог охорони археологічної спадщини та наявності у нього відкритого листа — кваліфікаційного документа, виданого Інститутом археології Національної академії наук України.

Використання будь-якою особою металодетекторів та інших приладів для пошуку об'єктів археологічної спадщини або рухомих предметів, пов'язаних з культурним шаром, без наявності відкритого листа і дозволу на проведення археологічних досліджень є незаконним.

Науковий звіт дослідника археологічної спадщини

Археолог; який здійснює археологічні дослідження на території України, зобов'язаний до початку наступного польового сезону подати до наукового архіву Інституту археології Національної академії наук України науковий звіт про здійснені археологічні дослідження, який є однією з умов одержання таким археологом відкритого листа на наступний строк проведення археологічних досліджень. Звіт про проведені археологічні дослідження є обов'язковою науковою документацією і підлягає довічному зберіганню. Вимоги до складання наукового звіту затверджуються Вченою радою Інституту археології Національної академії наук України.

Наукові звіти про археологічні дослідження, проведені на території

України, зберігаються в науковому архіві Інституту археології Національної академії наук України. Підприємства, установи, організації, що володіють науковими археологічними архівами або будь-якою звітною документацією про археологічні дослідження на території України, зобов'язані надавати їх оригінали або повні копії на запит Інституту археології Національної академії наук України.

Функції та повноваження Інституту археології Національної академії наук України у сфері наукового дослідження археологічної спадщини

Інститут археології Національної академії наук України як державна археологічна наукова установа відповідно до законодавства України:

є єдиною науковою установою, яка видає кваліфікаційні документи (відкриті листи) на право проведення археологічних досліджень в межах усієї території України;

організує і здійснює наукові та науково-рятивні дослідження археологічних об'єктів;

координує археологічні дослідження в наукових установах та організаціях незалежно від їх підпорядкування та форм власності на території України;

розробляє, затверджує та впроваджує наукові методики дослідження археологічної спадщини;

на замовлення спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини здійснює наукову археологічну експертизу та погодження програм і проектів містобудівних, архітектурних та ландшафтних перетворень, будівельних, меліоративних, шляхових, земляних робіт на пам'ятках археології, у зонах охорони археологічних пам'яток, на охоронюваних археологічних територіях, в історичних ареалах місць, занесених до Списку історичних населених місць України;

готує кваліфіковані кадри у сфері дослідження, охорони і використання археологічної спадщини;

збирає повний науковий архів звітів про археологічні дослідження в

Україні;

забезпечує збереження та облік рухомих предметів, що походять з об'єктів археологічної спадщини України (далі — знахідки) і відповідно до законодавства передані до його фондів;

провадить наукові експертизи досліджень археологічної спадщини та наукових звітів.

Участь громадськості в охороні археологічної спадщини

Громадські організації, громадяни сприяють органам охорони культурної спадщини у проведенні практичних заходів з виявлення, вивчення, обліку та охорони об'єктів археологічної спадщини, популяризації серед населення знань про них та пам'яткоохоронного законодавства, здійснюють громадський контроль за станом збереження, використанням, консервацією та музеєфікацією пам'яток археології.

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування сприяють діяльності Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, Українського фонду культури, інших громадських організацій, а також громадян з охорони археологічної спадщини.

Правовий статус археологічної експедиції

Археологічна експедиція за своїм правовим статусом може бути як окремим підрозділом юридичної особи І (наукової установи, навчального закладу, музейної установи тощо), так і юридичною особою державної або комунальної форми власності, статутна діяльність якої передбачає проведення наукового дослідження археологічної спадщини.

Керівництво діяльністю археологічної експедиції у І сфері дослідження археологічної спадщини здійснює археолог, який одержав відкритий лист та дозвіл на проведення земляних робіт на об'єкті археологічної спадщини.

Археологічна експедиція може бути утворена Інститутом археології Національної академії наук

України, науковими установами Національної академії наук України, в яких є археологічні відділи, вищими навчальними закладами III або IV рівня

акредитації державної форми власності в межах програм підготовки студентів, музеями, заповідниками, музеями-заповідниками державної та комунальної форм власності, штатний розпис яких містить посади археологів.

Археологічні експедиції, загони і групи очолюються дослідником, який отримав відкритий лист, і перебувають під охороною держави. Центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації і громадяни надають допомогу і сприяють проведенню археологічних досліджень.

ТЕМА 7. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ДОСЛІДНИКІВ АРХЕОЛОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ

Права та обов'язки дослідника археологічної спадщини

Дослідник археологічної спадщини (археолог) є вченим і має відповідні права, встановлені законом «Про охорону археологічної спадщини», законами України «Про охорону культурної спадщини» і «Про наукову і науково-технічну діяльність».

Дослідник археологічної спадщини:

має привілейоване право на поновлення наукових досліджень об'єкта археологічної спадщини, який він досліджував раніше, крім випадків призначення на цьому об'єкті археологічної спадщини охоронних досліджень відповідно до Закону України «Про охорону культурної спадщини»;

має пріоритетне право доступу до предметів археології, виявлених ним під час археологічних досліджень і переданих до державних установ і закладів; зобов'язаний здійснювати археологічні дослідження відповідно до цього Закону, дотримуватися вимог інших актів законодавства України, в тому числі інструкцій (методик, правил), затверджених спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини;

зобов'язаний забезпечувати схоронність виявлених об'єктів культурної спадщини та передачу рухомих предметів після їх вивчення визначеній у відкритому листі та у дозволі установі, здійснювати консервацію об'єктів культурної спадщини, упорядкування території після завершення робіт, а в разі потреби — на договірних засадах взяти участь у приведенні зазначених об'єктів до експозиційного стану та підготовці матеріалів для державної реєстрації цих об'єктів як пам'ятки;

зобов'язаний супроводжувати свої дослідження обов'язковою документацією (описовою, креслярською, фото-, кіно-, відеофіксацією) та дотримуватися принципів наукового дослідження археологічної спадщини, визначених цим Законом.

Реалізація прав на наукове дослідження і одержання наукового результату

Одержана в результаті археологічних досліджень наукова інформація є об'єктом права інтелектуальної власності відповідно до законодавства України.

Підставами виникнення права інтелектуальної власності на одержану в результаті археологічних досліджень наукову інформацію є: одержання такої інформації в результаті польових або інших археологічних досліджень; створення інформації своїми силами і за свій рахунок; виконання будь-якого договору, що містить умови переходу права власності на інформацію до іншої особи.

Право інтелектуальної власності на одержану в результаті археологічних досліджень наукову інформацію регулюється цим Законом, законами України «Про науково-технічну інформацію», «Про авторське право і суміжні права» та іншими актами законодавства України. Право власності на наукову інформацію, одержану або створену кількома громадянами або юридичними особами, визначається договором, укладеним між співвласниками цієї інформації. Спори про право інтелектуальної власності на одержану в результаті археологічних досліджень інформацію

вирішуються відповідно до законів України.

Право на публікацію результатів наукових досліджень археологічної спадщини

Археолог, який здійснив археологічні дослідження, має виключне право на публікацію одержаної в результаті польових і післяпольових досліджень наукової інформації в порядку, встановленому частиною першою статті 15 та статтею 28 Закону України «Про авторське право і суміжні права».

Знахідки, одержані в результаті археологічних досліджень

Знахідки, одержані в результаті археологічних досліджень (нерухомі та рухомі предмети, які були пов'язані з об'єктом археологічної спадщини і виявлені та задокументовані під час археологічних досліджень), є державною власністю. Вони підлягають обліку та класифікації відповідно до методики, затвердженої спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини. Правовий режим скарбу визначається законодавством України.

З моменту виявлення і до передачі на зберігання згідно із законодавством України знахідки охороняються державою нарівні з об'єктами музейного фонду України.

Знахідки підлягають передачі на зберігання до фондів Інституту археології Національної академії наук України, до фондів музеїв та/або навчальних закладів, наукових установ, закладів культури державної або комунальної форми власності, де забезпечені належні умови їх зберігання, вивчення, експонування тощо. Установи та організації, до яких передаються знахідки, вказуються попередньо у відкритому листі і відповідному дозволі, при цьому має бути визначений пріоритет утворення центральних, регіональних або місцевих (в археологічних заповідниках) цілісних колекцій.

У тому випадку, коли досліджені елементи археологічної спадщини залишаються на місці, археолог разом з відповідним органом охорони культурної спадщини вживають заходів щодо їх консервації або музеєфікації.

Фінансування таких заходів провадиться відповідно до Закону України «Про охорону культурної спадщини».

Обов'язки юридичних і фізичних осіб, у користуванні або власності яких перебувають археологічні об'єкти

Юридичні і фізичні особи, у користуванні або власності яких перебувають археологічні об'єкти або предмети, зобов'язані:

дотримуватися всіх правил охорони і використання археологічних об'єктів або предметів;

виконувати всі необхідні роботи виробничого характеру згідно з дозволом;

негайно інформувати про нововиявлені об'єкти або предмети в межах території, яку вони використовують для своєї діяльності;

сприяти і не перешкоджати будь-яким роботам з виявлення, обліку та вивчення археологічних об'єктів або предметів.

Фінансування охорони, захисту, дослідження археологічної спадщини

Джерела фінансування охорони, захисту, дослідження археологічної спадщини

Фінансування охорони археологічної спадщини здійснюється за рахунок загального і спеціального фондів Державного бюджету України.

Джерелами фінансування заходів у сфері охорони, захисту, дослідження археологічної спадщини можуть бути кошти власників археологічних об'єктів чи уповноважених ними органів або осіб, які набули права володіння, користування чи управління пам'ятками, кошти замовників робіт, благодійні внески та пожертвування, у тому числі валютні, на охорону археологічної спадщини та інші джерела, не заборонені законодавством України.

Міжнародне співробітництво України

Принципи та види міжнародного співробітництва України у сфері охорони археологічної спадщини

Археологічна спадщина України є невід'ємною складовою археологічної спадщини Європи і людства в цілому. Україна заохочує міжнародні обміни інформацією про археологічні дослідження, сприяє міжнародним контактам археологів.

Держава дбає про налагодження і розвиток співробітництва з іноземними державами та міжнародними організаціями для запобігання незаконним археологічним розкопкам, незаконним ввезенню, вивезенню і передачі права власності на рухомі предмети, що походять з об'єктів археологічної спадщини.

Держава створює необхідні правові та економічні умови для здійснення у сфері охорони археологічної спадщини вільних та рівноправних відносин з іноземними науковими установами та організаціями, іноземними та міжнародними науковими товариствами і об'єднаннями, якщо ці відносини не суперечать законодавству України.

Міжнародне договірно-правове, інформаційне, наукове співробітництво у сфері охорони археологічної спадщини здійснюється у формах, що не суперечать законодавству України.

Якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені цим Законом, застосовуються правила міжнародного договору України.

Відповідальність за порушення законодавства України про охорону археологічної спадщини

Юридичні і фізичні особи, дії або бездіяльність яких завдали шкоди археологічній спадщині, несуть відповідальність відповідно до законодавства України.

ТЕМА 8. ПОРЯДОК ВИЗНАЧЕННЯ ОЦІНОЧНОЇ ТА СТРАХОВОЇ ВАРТОСТІ ПАМ'ЯТОК МУЗЕЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

Інструкція про порядок визначення оціночної вартості пам'яток Музейного фонду України

Інструкція про порядок визначення оціночної та страхової вартості пам'яток Музейного фонду України розроблена відповідно до Закону України "Про музеї та музейну справу", інших законодавчих актів України.

Пам'ятки Музейно графічного фонду України (далі музейні предмети) підлягають суцільного Порядку установаження їх оціночної та страхової вартості визначається цією Інструкцією.

Експертизи, що проводяться з метою визначення оціночної та страхової вартості музейних предметів, здійснюються фондово-закупівельними комісіями музеїв із залученням профільних експертів-фахівців.

Визначенню оціночної вартості музейних предметів передують їх наукова атрибуція.

Запис про оціночну вартість музейних предметів зафіксується в актах приймання на постійне збереження, книгах надходжень, уніфікованих паспортах, інвентарних та спеціальних інвентарних книгах.

Запис про страхову вартість музейних предметів здійснюється в актах видачі музейних предметів на тимчасове збереження та списках, що до них додаються.

За максимальною шкалою цінності визначається вартість предметів, занесених до Державного реєстру національного культурного надбання предметів.

Визначення оціночної вартості музейних предметів

Експертиза оціночної вартості музейних предметів проводиться за принципами:

об'єктивності - коли за основу оцінки музейних предметів беруться

об'єктивно існуючі фактори змісту, значимості авторів, часу створення, оригінальності тощо;

історизму - що передбачає вивчення відомостей про авторів і; змісту музейних предметів;

рівня художньої майстерності;

всебічності та комплексності - які полягають у вивченні відомостей про музейні предмети не ізольовано, а в складі колекцій, виявлення місця музейного предмета в ряді інших шляхом систематизації.

Основними загальними критеріями проведення оцінки музейних предметів є:

походження та час - визначення ролі та значення музейного предмета з точки зору його належності до відомих історичних епох, культур, осіб, подій, авторів, шкіл тощо;

зміст - встановлення значення інформації, що міститься в музейних предметах;

оригінальність - визначення певних ознак, що відрізняють саме цей предмет від подібних предметів;

унікальність - визначення ознак, які дають змогу розглядати даний предмет як своєрідний, неповторний серед інших, що зберігся в однині або таких предметів існує незначна кількість;

реліквійність - предмет, що має високий ступінь експресивності, особливо шанований як пам'ять про визначну історичну подію або особу і має суспільну значимість;

збереженість - одна з ознак музейного предмета, яка визначає його фізичний стан, передбачає відсутність будь-яких змін або фіксує конкретний перелік і опис усіх пошкоджень і втрат на момент складання опису. Збереженість музейного предмета може змінюватися в результаті порушень режиму використання, а також після проведення реставраційних або консерваційних робіт. Усі зміни стану фіксуються в музейній документації. Наявність пошкоджень знижує вартість предмета.

Експертиза оцінки музейних предметів здійснюється відповідно до їх поділу на основні типи за засобами фіксації інформації: речові, образотворчі, письмові, кіно-, фоно-, фотоджерела.

При визначенні оціночної вартості музейних предметів, крім загальних критеріїв, слід враховувати кон'юнктуру зовнішнього і та внутрішнього антикварного ринку, рівень попиту і пропозиції. І Найбільш об'єктивно комерційну цінність того чи іншого художнього і твору відображає аукціонна торгівля.

Критерії визначення оціночної вартості речових джерел

При визначенні оціночної вартості речових джерел, крім загальних критеріїв, враховується вартість матеріалу, з якого виготовлено предмет, і складність техніки виконання. Наявність особливо цінних матеріалів, використаних в оздобленні предмета (дорогоцінні метали, дорогоцінне та напівдорогоцінне каміння, шкіра, парча тощо), підвищує їх вартість, а саме:

- оціночна вартість предметів, які містять дорогоцінні метали і дорогоцінне каміння, дорогоцінне каміння органогенного утворення, напівдорогоцінне та декоративне каміння, визначається на підставі експертних висновків оціночна вартість предмета з металу буде підвищуватися за наявності різнокольорових емалей на 30-50%;

- оціночна вартість предмета з металу, дерева або тканини, оздобленого позолотою чи срібленням, прикрашеного гаптуванням "золотою" або "срібною" ниткою, підвищується на 10-20%;

- оціночна вартість предмета з порцеляни, розписаного золотом, підвищується в залежності від якості матеріалу і техніки виконання на 20-30%;

- оціночна вартість предмета з дерева підвищується при застосуванні коштовної деревини: червоного дерева, дуба, карельської берези на 20-30%; — -оціночна вартість предметів, які містять дорогоцінні метали і дорогоцінне каміння, дорогоцінне каміння органогенного утворення, напівдорогоцінне та декоративне каміння, визначається на підставі

експертних висновків.

Проведення експертизи оцінки вартості предметів, які містять дорогоцінні метали, дорогоцінне каміння, дорогоцінне каміння органічного утворення, напівдорогоцінне та декоративне каміння, здійснюється відповідно фахівцями Державної пробірної служби та Державного гемологічного центру Міністерства фінансів України, які вповноважені на виконання цих робіт у встановленому законодавством порядку. Визначення оціночної вартості цих предметів здійснюється фондово-закупівельними комісіями музеїв та заповідників лише на підставі наданих експертних висновків. Можливість застосування оціночної вартості як страхової визначають фондово-закупівельні комісії музеїв та заповідників.

Критерії визначення оціночної вартості образотворчих джерел

Установлюючи оціночну вартість того чи іншого твору мистецтва, крім загальних критеріїв, слід враховувати фактори, які уточнюються в процесі атрибуції:

- авторство, назва твору;
- ступінь відомості автора на світовому художньому ринку;
- належність до тієї чи іншої школи або кола майстрів;
- належність творів пензлю відомого автора або художній школі (колу майстрів);
- беззаперечність авторства;
- наявність документальних даних (написів, позначок, що вказують на авторство, час створення, походження та побутування твору);
- майстерність виконання копії, співвідношення часу створення копії і оригіналу, значимість автора оригінальної картини і автора копії;
- жанрово-композиційні та стилістичні особливості твору;
- художня або історична унікальність твору;
- час створення - у випадках відсутності дати вона встановлюється в процесі атрибуції: приблизно, з точністю до століття, а по змозі і точніше (початок, кінець, середина, чверть століття, десятиріччя). Оцінка найбільш

ранніх за часом творів, повинна бути вищою, але основним фактором залишається якість виконання художніх творів.

Рівноцінні за своїм значенням твори західного, східного, російського або українського образотворчого мистецтва оцінюються приблизно на одному рівні.

Одним із факторів, що впливає на грошову вартість творів, є фізичний стан збереження. При значних втратах авторського живопису, відшаруванні фарби, проривах, деформації основи, серйозних поломках підрамника вартість може зменшитися на 30-50% і більше.

Критерії визначення оціночної вартості письмових джерел

При визначенні оціночної вартості письмових джерел, зокрема окремих офіційних документів або матеріалів особистого походження різних часів, за основу слід брати документ середнього розміру (рукопис прози - один аркуш, вірша - 16-20 рядків, лист - 1-2 сторінки, дарчий напис або записка - 3-10 рядків, фотографія - розміром 9x12 см).

Крім загальних критеріїв слід визначатися за допомогою таких найважливіших факторів:

змісту документа і його значення як пам'ятки історії та культури. Важливим показником змісту творчих рукописів є їх художні (літературні, музичні, наукові) якості; для спогадів, щоденників, листів - фактичні дані;

історико-культурного значення творчості і діяльності автора: що визначніший автор, його роль в історії, розвитку науки, літератури, мистецтва, то вище оцінюються документи, що мають стосунок до цього діяча; оціночна вартість документів, які належать діячам місцевого значення, може бути нижча за середню розцінку;

часу виникнення документа: оціночна вартість документа підвищується в залежності від давності його створення. Виняткову і цінність мають документи, які належать до найзначніших історичних подій;

неопублікованості: неопубліковані документи дореволюційного (до 1917 року) часу оцінюються, як правило, вище середньої вартості;

новизни інформації: оціночна вартість документа підвищується, якщо документ раніше був невідомий, конфіденційний або маловідомий, публікується вперше;

інформаційної насиченості документів: значимість відображених у них подій та явищ, пов'язаних з життям держави і видатних діячів. Що більша їх значимість, то вища оціночна вартість документів;

автографічності документа: автограф оцінюється вище копії, авторський машинописний текст, надрукований самим автором, прирівнюється до автографа. Авторизація (наявність авторського підпису або позначки, що підтверджує достовірність рукопису) збільшує його вартість;

написів і позначок на документах, що підвищує їх вартість;

рідкості документа;

особистостей адресата і адресанта: документ, адресований відомій особі, підвищує його вартість;

зовнішніх особливостей документа: художнього оформлення, а також матеріалу, на якому документ виготовлено.

Наявність особливо цінних матеріалів в оздобленні (дорогоцінні метали, дорогоцінне та напівдорогоцінне каміння, шкіра, парча, оксамит тощо);

рідкісного носія (пергамент, береста);

особливих реквізитів (підвісні печатки, мініатюри, орнаменти, малюнки тощо) підвищує його вартість;

фізичного стану документа: незадовільний фізичний стан документа - згасаючий текст, погано збережений папір - є підставою для зниження його вартості на 30-50%.

При оцінці фотодокументів в основу покладено позитив. Вартість фотографії зростає, якщо вона має негатив і анотацію.

При придбанні книг і рукописів значного обсягу вартість може бути в прямій залежності від кількості аркушів; в окремих випадках слід враховувати вартість письмових джерел, що існують на антикварно-

букіністичному ринку, серед колекціонерів.

Вартість рукописної і стародрукованої книги (виданої до 1825 р.) визначається, крім загальних критеріїв, каліграфічною якістю письма (для рукописної книги), якістю паперу, наявністю записів, що вказують на час і місце створення книги або на її походження, наявністю автографів відомих історичних осіб, художніми якостями і станом збереження.

За особливою шкалою оцінюються такі книги, як "Євангеліє" та "Апостол", що мають найякісніший друк. Загальна вартість книги збільшується в залежності від змісту, обсягу, стану збереження, якості оправи на 30-50%.

Найбільше підвищує вартість рукописної і стародрукованої книги наявність мініатюр, гравюр, орнаментів. Дорожче оцінюється мініатюра, яка виконана в іконописній манері, дешевше - в техніці акварельного фарбування. Мають цінність орнаментальні заставки.

Критерії визначення оціночної вартості кіно-, фоноджерел

При визначенні оціночної вартості кіноджерел (негативи і позитиви на роликівих плівках і відеомагнітні стрічки), крім загальних критеріїв, слід керуватися:

художнім рівнем фільму відповідно до творчої категорії (1, 2, 3 категорії);

майстерністю авторської групи (сценарист, режисер, оператор, художник).

належністю до кінематографічної школи;

значимістю явища або подій, які відображено у фільмі;

оригінальністю (контратип, перші копії оцінюються дорожче);

технічним станом згідно з категорійністю (1, 2, 3 категорії).

При визначенні оціночної вартості фоноджерел (воскові валики для фонографа, платівки для грамофонів, патефонів, електрофонів - моно, стерео, квадро; магнітні стрічки і диски, перфоленти для механічного піаніно тощо), крім загальних критеріїв, слід керуватися:

значимістю особи, голос якої записано;
історичним або культурним значенням явища або події, яке відображено в запису;
оригінальністю;
новизною інформації, яка закладена в запису;
технічним станом звукозапису.

Визначення страхової вартості музейних предметів

Музейні предмети, що тимчасово вивозяться за межі України для експонування на виставках або для реставрації, підлягають обов'язковому страхуванню.

Конкретні умови страхування визначаються при укладанні відповідного договору. При цьому страхова сума, що визначається договором страхування, не може бути меншою за страхову вартість музейного предмета.

Основою для визначення страхової вартості музейних предметів є аукціонні ціни, що діють на момент укладання договору.

Страхова вартість музейного предмета складається з його оціночної вартості та ступеня ризику (транспортування літаком на далекі відстані, морем тощо).

Страхова вартість унікальних музейних предметів орієнтована на максимально високу межу його аукціонної вартості.

Музеї - це культурно-освітні та науково-дослідні заклади, призначені для вивчення, збереження і використання пам'яток природи, матеріальної та духовної культури, залучення громадян до надбань національної та світової історико-культурної спадщини.

Цим Положенням визначається порядок державної реєстрації, перереєстрації та обліку музеїв незалежно від їх видів, статусу, форм власності і відомчого підпорядкування.

Загальні положення

Реєстрації та перереєстрації підлягають музеї незалежно від їх видів, форм власності і відомчого підпорядкування.

Музеї, що не є юридичними особами і діють при підприємствах, установах, організаціях, навчальних закладах, а також музеї, що діють на правах філіалів, автономних відділів музеїв - юридичних осіб, державній реєстрації не підлягають. Вони беруться на облік у місцевих органах культури та Міністерстві культури і мистецтв України на підставі уніфікованого паспорта.

Музейні заклади системи Міністерства освіти України, що не є юридичними особами, обліковуються в порядку, визначеному Міністерством освіти України на підставі нормативних документів узгоджених з Міністерством культури і мистецтв України.

Державна реєстрація музеїв

Державна реєстрація музеїв незалежно від їх статусу, форм власності, відомчого підпорядкування проводиться відповідними органами виконавчої влади Автономної Республіки Крим, обласними Київською та Севастопольською міськими, районними (крім районів у містах, за винятком міст Києва та Севастополя) державними адміністраціями, виконавчими комітетами міських Рад за їх місцезнаходженням.

Місцезнаходженням музею, який є юридичною особою, вважається місцезнаходження (розміщення) його постійно діючого керівного органу (дирекції, правління тощо).

Місцезнаходженням музею, що не є юридичною особою, вважається основне функціональне приміщення музею.

Місцезнаходженням приватного музею є адреса його власника або адреса приміщення, де розташовано музей.

Для реєстрації музею подаються такі документи:

рішення засновника (засновників) або його правонаступника про створення музею;

статут (положення) відповідного музею, затверджений засновником;

документ про сплату коштів за державну реєстрацію;

документи, що засвідчують джерела фінансування для належного

функціонування музею;

реєстраційна картка (заява) у 4-х примірниках;

паспорт музею, завірений органом культури, у 3-х примірниках.

Для проведення реєстрації подаються оригінали установчих документів.

Установчі документи не повинні містити положень, що суперечать чинному законодавству.

За відповідність установчих документів чинному законодавству несе відповідальність заявник.

Установчі документи складаються державною мовою, підписуються заявником, прошиваються та пронумеровуються.

Реєстрація проводиться (за наявності зазначених документів) протягом не більше 15 робочих днів. Орган, який здійснює реєстрацію, зобов'язаний протягом цього терміну видати посвідчення про реєстрацію і в десятиденний термін подати відомості до органів державної статистики. На приватні музеї, що є суб'єктами підприємницької діяльності, крім того, подаються відомості до органів податкової інспекції.

Музей вважається створеним і набуває прав юридичної особи з дня його державної реєстрації. Свідоцтво про державну реєстрацію музею є підставою для відкриття розрахункового, валютного, спеціального та інших рахунків в установах банків, виготовлення печаток і штампів.

На штампах і бланках зареєстрованого музею повинен бути вказаний номер свідоцтва про державну реєстрацію.

Державна реєстрація та перереєстрація музеїв здійснюється з внесенням плати, розмір якої визначається Кабінетом Міністрів України. Кошти, отримані від реєстраційного збору, перераховуються на рахунок органу державної реєстрації.

Відмову у державній реєстрації може бути оскаржено в судовому порядку.

Перереєстрація музеїв

Державній перереєстрації підлягають музеї України, які є юридичними особами:

- при зміні назви музею, його статусу або форми власності;
- при зміні основних положень статуту (положення).

Перереєстрація музеїв здійснюється згідно з порядком, встановленим для їх реєстрації.

Облік музеїв

Обліку підлягають музеї, що не є юридичними особами і діють при підприємствах, установах, організаціях, навчальних закладах, а також ті, що функціонують на правах філіалів, автономних відділів музеїв - юридичних осіб незалежно від їх видів, форм власності і відомчого підпорядкування.

Облік здійснюється шляхом заповнення уніфікованого паспорта (далі - паспорт) у 3-х примірниках.

Взяття музею на облік засвідчується печаткою і підписом відповідного органу культури.

З метою впорядкування і систематизації музейної мережі, створення автоматизованого банку даних про музеї України уніфікований паспорт вводиться також для музеїв - юридичних осіб незалежно від їх видів, форм власності і відомчого підпорядкування.

Після реєстрації (перереєстрації) музею - юридичної особи паспорт з відміткою про реєстрацію зберігається: перший примірник - у музеї, другий - у відповідному органі культури, третій - у Міністерстві культури і мистецтв України.

Паспорт музею, що не є юридичною особою, завірений печаткою і підписом відповідного органу культури, зберігається: перший примірник - у музеї, другий - у відповідному органі культури, третій - у Міністерстві культури і мистецтв України.

Порядок заповнення паспорта визначає Міністерство культури і мистецтв України.

Внесення змін (доповнень) в установчі документи

Музей зобов'язаний у семиденний термін повідомити відповідні органи про зміни, які сталися в установчих документах, для внесення необхідних змін до державного реєстру.

Скасування державної реєстрації музею

Скасування державної реєстрації музею здійснюється за заявою засновника, а також на підставі рішення суду, арбітражного суду у випадках:

- ліквідації музею;
- визнання недійсними або такими, що суперечать чинному законодавству, установчих документів;
- здійснення діяльності, що суперечить установчим документам і чинному законодавству України;
- несвоєчасного повідомлення музеєм про зміну свого місцезнаходження, його назви, статусу або форми власності.

Скасування державної реєстрації припиняє музейну діяльність і є підставою для здійснення заходів щодо ліквідації музею. Статусу юридичної особи музей позбавляється після здійснення всіх заходів щодо його ліквідації.

ТЕМА 9. НАЦІОНАЛЬНИЙ АРХІВНИЙ ФОНД ТА АРХІВНІ УСТАНОВИ

Відносини, пов'язані із формуванням, обліком, зберіганням і використанням Національного архівного фонду, та інші основні питання архівної справи регулює Закон України про «Національний архівний фонд та архівні установи».

Визначення термінів

Архівний документ - документ незалежно від його виду, виду матеріального носія інформації, місця і часу створення та форми власності на нього, що припинив виконувати функції, для яких був створений, але зберігається або підлягає зберігання з огляду на значущість для особи,

суспільства чи держави або цінність для власника також як об'єкт рухомого майна;

документ Національного архівного фонду - архівний документ, культурна цінність якого визнана відповідною експертизою і який зареєстрований як складова Національного архівного фонду;

Національний архівний фонд - сукупність архівних документів, що відображають історію духовного і матеріального життя Українського народу та інших народів, мають культурну цінність і є надбанням української нації;

унікальний документ - документ Національного архівного фонду, що становить виняткову культурну цінність, . має важливе значення для формування національної самосвідомості Українського народу і визначає його вклад у всесвітню культурну спадщину;

архівна справа - галузь життєдіяльності суспільства, що охоплює наукові, організаційні, правові, технологічні, економічні та інші питання діяльності юридичних і фізичних осіб, пов'язані із нагромадженням, обліком, зберіганням архівних документів та використанням відомостей, що в них містяться;

діловодство - сукупність процесів, що забезпечують документування управлінської інформації і організацію роботи із службовими документами;

архівна установа, архів, архівний підрозділ, архівний відділ - це відповідно установа чи структурний підрозділ, що забезпечує облік і зберігання архівних документів, використання відомостей, що в них містяться, та формування Національного архівного фонду і/або здійснює управління, науково-дослідну та інформаційну діяльність у сфері архівної справи і діловодства;

державна архівна установа - архівна установа, що здійснює свою діяльність за рахунок коштів Державного бюджету України;

приватне архівне зібрання - зібрання архівних документів, що є

власністю однієї або кількох осіб;

таємний архів - архівна установа, про існування якої не заявлено публічно;

користувач архівними документами - фізична або юридична особа, яка з дозволу власника або уповноваженої ним особи ознайомлюється з архівними документами;

державна реєстрація документів - оформлення свідоцтва власнику документів про належність їх до складу Національного архівного фонду, що здійснюється з метою державного контролю за місцем і умовами зберігання документів;

довідковий апарат - довідники у будь-якій формі (путівники, описи, каталоги, покажчики, бази даних, номенклатури справ тощо), призначені для пошуку архівних документів або відомостей, що містяться в них;

номенклатура справ - обов'язковий для кожної юридичної особи систематизований перелік назв справ, що формуються в її діловодстві, із зазначенням строків зберігання справ;

архівна довідка - документ архівної установи, оформлений відповідно до законодавства, що містить інформацію про предмет запиту на підставі архівних документів із зазначенням їх пошукових даних.

Законодавство України про Національний архівний фонд та архівні установи

Законодавство України про Національний архівний фонд та архівні установи базується на Конституції України і складається з цього Закону та інших нормативно-правових актів України, прийнятих відповідно до нього.

Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші норми, ніж ті, що передбачені законодавством України про Національний архівний фонд та архівні установи, застосовуються норми міжнародного договору.

Державна політика у сфері архівної справи і діловодства

Держава гарантує умови для зберігання, примноження та

використання Національного архівного фонду, сприяє досягненню світового рівня в розвитку архівної справи і веденні діловодства.

Державну політику у сфері архівної справи і діловодства визначає Верховна Рада України.

Кабінет Міністрів України, інші органи виконавчої влади, а також органи місцевого самоврядування забезпечують проведення державної політики у сфері архівної справи і діловодства в межах своєї компетенції.

Національний архівний фонд та його формування

Національний архівний фонд

Національний архівний фонд України є складовою частиною вітчизняної і світової культурної спадщини та інформаційних ресурсів суспільства, перебуває під охороною держави і призначений для задоволення інформаційних потреб суспільства і держави, реалізації прав та законних інтересів кожної людини.

Документи Національного архівного фонду є культурними цінностями, що постійно зберігаються на території України або згідно з міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, підлягають поверненню в Україну.

Юридичні та фізичні особи зобов'язані забезпечувати збереженість Національного архівного фонду та сприяти його поповненню.

Загальні засади формування Національного архівного фонду

Національний архівний фонд формується у порядку, встановленому цим Законом, з архівних документів органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності, а також архівних документів громадян і їх об'єднань.

Держава вживає заходів для поповнення Національного архівного фонду документами культурної спадщини України, що знаходяться за кордоном, та документами іноземного походження, що стосуються історії України, у пріоритетному порядку фінансує їх виявлення, взяття на облік,

повернення, придбання або відтворення в копіях. Централізований облік зазначених документів ведеться у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства.

Внесення документів до Національного архівного фонду

Внесення документів до Національного архівного фонду або вилучення документів з нього здійснюється на підставі експертизи їх цінності комісією з фахівців архівної справи і діловодства, представників наукової і творчої громадськості, інших фахівців.

Принципи і критерії визначення цінності документів

Порядок створення та діяльності експертних комісій затверджують Кабінетом Міністрів України.

Експертиза цінності документів проводиться за ініціативою їх власника або державної архівної установи за згодою власника. У разі виникнення загрози знищення або значного погіршення стану зазначених документів їх власник зобов'язаний повідомити про це державну архівну установу для організації експертизи цінності цих документів.

Юридичні і фізичні особи, які мають документи, від часу створення яких минуло понад 50 років, або які продають чи вивозять архівні документи за кордон, зобов'язані повідомити про це одну з державних архівних установ з метою вирішення питання про проведення експертизи цінності цих документів.

Документи вносяться до Національного архівного фонду впорядкованими за рахунок власника відповідно до вимог, встановлених центральним органом виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства.

Рішення про вилучення документів із Національного архівного фонду приймаються експертними комісіями за погодженням із центральним органом виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства. Забороняється вилучення документів із Національного архівного фонду за мотивами конфіденційності чи таємності інформації, що міститься в

них, а також із політичних чи ідеологічних міркувань.

Спори між архівними установами і власниками документів з питань призначення експертизи їх цінності, внесення документів до Національного архівного фонду або вилучення з нього вирішуються у судовому порядку.

Державна реєстрація документів Національного архівного фонду

Державну реєстрацію документів Національного архівного фонду проводять центральний орган виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства та уповноважені ним архівні установи. Порядок реєстрації і форма реєстраційного свідоцтва затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Державна реєстрація документів Національного архівного фонду проводиться безоплатно.

Право власності на документи національного архівного фонду

Право власності на документи Національного архівного фонду

Документи Національного архівного фонду можуть перебувати в будь-якій формі власності, передбаченій Конституцією та законами України.

Право власності на документи Національного архівного фонду охороняється законом.

Архівні документи, що нагромадилися за час діяльності органів державної влади, державних підприємств, установ та організацій, а також документи, що передані державним архівним установам іншими юридичними і фізичними особами без збереження за собою права власності, є власністю держави.

Архівні документи, що нагромадилися за час діяльності органів місцевого самоврядування, комунальних підприємств, установ та організацій, а також документи, що передані архівним відділам міських рад іншими юридичними і фізичними особами без збереження за собою права власності, є власністю територіальних громад.

Архівні документи, що не мають власника або власник яких

невідомий, переходять у власність держави на підставі рішення суду, винесеного за заявою державної архівної установи, крім випадків, передбачених законами України.

Забороняється вилучення документів Національного архівного фонду у власника або уповноваженої ним особи без їх згоди, крім випадків, передбачених законами України. Документи Національного архівного фонду, вилучені відповідно до закону для провадження дізнання, попереднього (досудового) слідства, здійснення судочинства, підлягають обов'язковому поверненню власнику або уповноваженій ним особі, але не пізніше ніж через один рік після закінчення провадження у справі.

Здійснення права власності на документи Національного архівного фонду

Власник володіє, користується і розпоряджається документами Національного архівного фонду з урахуванням обмежень, передбачених законом.

Власник документів Національного архівного фонду та інші особи, які користуються зазначеними документами, не мають права їх знищувати, пошкоджувати або змінювати зміст цих документів.

Спори щодо здійснення права власності на документи Національного архівного фонду вирішуються у судовому порядку.

Передача права власності на документи Національного архівного фонду

Документи Національного архівного фонду, що належать державі, територіальним громадам, не можуть бути об'єктом приватизації, купівлі-продажу, застави або інших угод, пов'язаних з передачею права власності, і надаються лише в тимчасове користування. Право власності на зазначені документи може бути передане лише згідно з міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і законами України.

Право власності на документи Національного архівного фонду, які не належать державі, територіальним громадам, передається лише після попереднього письмового повідомлення центрального органу виконавчої влади

у сфері архівної справи і діловодства або уповноважених ним архівних установ за умови отримання новим власником реєстраційного свідоцтва. У разі продажу документів Національного архівного фонду держава має переважне право на їх придбання за ціною, за якою вони продаються.

Документи Національного архівного фонду підлягають грошовій оцінці за нормами і методиками, що затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Зміна місцезнаходження та умов зберігання документів Національного архівного фонду і користування ними, зазначених у реєстраційному свідоцтві, допускається лише після попереднього письмового повідомлення центрального органу виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства або уповноваженої ним архівної установи.

Документи Національного архівного фонду, що не належать державі або територіальним громадам, не можуть бути предметом застави, якщо застагодержатель - іноземець або особа без громадянства, яка не проживає постійно в Україні.

Позбавлення права власності на документи Національного архівного фонду

Власник документів Національного архівного фонду, який не забезпечує їх належної збереженості, може бути за рішенням суду позбавлений права власності на ці документи.

Облік і зберігання національного архівного фонду

Державний облік документів Національного архівного фонду

Документи Національного архівного фонду підлягають обов'язковому державному обліку, що ведеться у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства.

Архівні установи, що здійснюють повноваження власника, юридичні та фізичні особи, у власності яких перебувають документи Національного архівного фонду, зобов'язані дотримуватися встановленого порядку ведення їх обліку.

Забезпечення збереженості Національного архівного фонду

Власники документів Національного архівного фонду або уповноважені ними юридичні чи фізичні особи зобов'язані утримувати в належному стані будівлі і приміщення архівних установ, підтримувати в них необхідний технологічний режим, а також у випадках, передбачених законом, створювати копії для страхового фонду і фонду користування документами Національного архівного фонду, іншим чином забезпечувати їх збереженість, а у разі віднесення їх до унікальних чи надання у користування поза архівними установами забезпечувати страхування за правилами, встановленими законодавством.

Власник, який передав архівні документи для зберігання архівній установі із залишенням за собою права власності на ці документи, у разі порушення нею умов зберігання документів, має право витребувати їх повернення у судовому порядку.

Державні архівні установи, архівні відділи міських рад можуть надавати юридичним і фізичним особам, які мають документи Національного архівного фонду, в межах виділених асигнувань допомогу в поліпшенні умов їх зберігання, реставрації та створенні фондів користування, а також на прохання власників приймати документи Національного архівного фонду на постійне чи тимчасове зберігання.

Забороняється розміщення архівних установ, у яких зберігаються документи Національного архівного фонду, в приміщеннях, що не відповідають вимогам зберігання таких документів та охорони праці працівників архівних установ, або переміщення цих установ без надання іншого рівноцінного приміщення, упорядкованого для зберігання архівних документів, роботи працівників і користувачів.

Вимоги до умов зберігання архівних документів визначає центральний орган виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства.

Особливості обліку і зберігання унікальних документів Національного архівного фонду

Порядок віднесення документів Національного архівного фонду до унікальних, внесення їх до Державного реєстру національного культурного надбання, а також зберігання затверджується Кабінетом Міністрів України.

Особи, які зберігають унікальні документи, надають державним архівним установам можливість створювати за рахунок коштів Державного бюджету України копії для страхового фонду і фонду користування цими унікальними документами з правом подальшого користування ними з дозволу власника.

Використання національного архівного фонду

Доступ до документів Національного архівного фонду

Документи Національного архівного фонду і довідковий апарат до них надаються у користування в архівних установах з часу їх надходження на зберігання, а в приватних архівних зібраннях -відповідно до рішення їх власників.

Держава заохочує власників приватних архівних зібрань до розширення доступу до документів Національного архівного фонду, сприяє публікації та експонуванню цих документів на виставках.

Забороняється відносити до державної або іншої передбаченої законами України таємниці інформацію про місця зберігання документів Національного архівного фонду, що належать державі, територіальним громадам, а також створювати таємні архіви для зберігання таких документів.

Громадяни України мають право користуватися документами Національного архівного фонду або їх копіями на підставі особистої заяви і документа, що посвідчує особу. Особи, які користуються документами Національного архівного фонду за службовим завданням, подають документ, що підтверджує їх повноваження.

Іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами доступу до документів Національного архівного фонду, а також мають такі самі , обов'язки,

як і громадяни України.

Забороняється вимагати від користувачів надання документів, не передбачених цим Законом.

Про відмову в доступі до документів Національного архівного фонду користувачеві повідомляється письмово із зазначенням вичерпних підстав відмови.

Обмеження доступу до документів Національного архівного фонду, що належать державі, територіальним громадам

Архівні установи мають право обмежити доступ до документів Національного архівного фонду, що належать державі, територіальним громадам, на строк до одного року в зв'язку з їх науково-технічним опрацюванням, перевіркою наявності та стану або реставрацією. У разі проведення великого обсягу зазначених робіт строк обмеження може бути продовжений з дозволу центрального органу виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства, але не більше ніж на один рік.

Архівні установи мають право відмовити в доступі до документів Національного архівного фонду, що належать державі, територіальним громадам, неповнолітнім, особам, визнаним судом недієздатними, та особам, які грубо порушували порядок у користування архівними документами.

В інтересах охорони інформації, віднесеної до державної або іншої передбаченої законом таємниці, що міститься в документах Національного архівного фонду, доступ до цих документів обмежується відповідно до закону до моменту скасування рішення про віднесення інформації до державної або іншої таємниці.

Доступ до документів Національного архівного фонду, що містять конфіденційну інформацію про особу, а також створюють загрозу для життя чи недоторканності житла громадян, обмежується на 75 років від часу створення цих документів, якщо інше не передбачено законом.

У разі передачі за договором до державних архівних установ, архівних відділів міських рад документів Національного архівного фонду, що не

належали державі, територіальним громадам, умови подальшого користування ними визначаються з колишніми власниками зазначеним договором. Зазначений порядок може бути встановлено також у випадках передачі документів на зберігання без зміни права власності на них.

Обмеження доступу до документів Національного архівного фонду, що належать іншим власникам

Архівні підрозділи об'єднань громадян, релігійних організацій, а також підприємств, установ та організацій, заснованих на приватній формі власності, архівні установи, засновані фізичними особами, мають право обмежити доступ до документів Національного архівного фонду з метою забезпечення збереженості документів і захисту прав та законних інтересів власників документів або інших осіб. Обмеження встановлюються на вимогу власника документів або інших заінтересованих осіб з письмовим повідомленням центрального органу виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства.

У випадках, передбачених законом, обмеження, зазначені у частинах четвертій і п'ятій статті 16 цього Закону та частині першій цієї статті, не поширюються на працівників державних архівних установ, суду, правоохоронних, контрольно-ревізійних та податкових органів, які виконують службові завдання. Законом можуть бути передбачені інші випадки, коли зазначені обмеження не застосовуються.

Форми використання відомостей, що містяться в документах Національного архівного фонду

Архівні установи у порядку, визначеному законодавством, надають документи Національного архівного фонду для користування фізичним та юридичним особам, створюють для цього відповідний довідковий апарат; видають архівні довідки, копії документів та іншим шляхом задовольняють запити фізичних і юридичних осіб; повідомляють про документи, в яких містяться відомості, що можуть бути використані органами державної влади і органами місцевого самоврядування та іншими заінтересованими сторонами;

публікують, експонують та в іншій формі популяризують архівні документи, також виконують інші функції, спрямовані на ефективне використання відомостей, що містяться в документах Національного архівного фонду.

Порядок користування документами Національного архівного фонду

Порядок користування документами Національного архівного фонду, що належать державі територіальним громадам, визначається центральним органом виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства.

Порядок користування документами Національного архівного фонду, що належать іншим власникам, встановлюється власником або уповноваженою ним особою з урахуванням рекомендацій центрального органу виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства. Користувачів документами Національного архівного фонду. Користувачі документами Національного архівного фонду, що належать державі, територіальним громадам, мають право:

1) користуватися в читальному залі архівної установи копіями документів з фондів користування, а у разі їх відсутності - оригіналами, якщо доступ до них не обмежено на підставах, визначених законом, а також відповідно до закону користуватися документами обмеженого доступу; отримувати від архівних установ довідки про відомості, що містяться в документах, доступ до яких не обмежено на підставах, визначених законом; письмовою згодою архівних установ отримувати документи або їх копії в тимчасове користування поза архівними установами;

2) користуватися довідковим апаратом до документів, а за згодою архівних установ - і -обліковими документами;

3) виготовляти, у тому числі за допомогою технічних засобів, або отримувати від архівних установ копії документів і витяги з них, якщо це не загрожує стану документів та не порушує авторські та суміжні права, а також вимагати, щоб ці копії або витяги були засвідчені архівною установою;

4) публікувати, оголошувати, цитувати та іншим чином відтворювати зміст архівних документів з посиланням на місце їх зберігання і з дотриманням умов, передбачених законодавством.

Права користувачів документами Національного архівного фонду, що належать

іншим власникам/ визначаються власником документів з урахуванням рекомендацій центрального органу виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства.

Дії посадових осіб архівних установ, що перешкоджають реалізації законних прав користувачів документами Національного архівного фонду, можуть бути оскаржені в порядку підлеглості або у судовому порядку.

Обов'язки користувачів документами Національного архівного фонду

Користувачі документами Національного архівного фонду зобов'язані:

1) дотримуватися встановленого відповідно до законодавства порядку користування документами, своєчасно виконувати законні

вимоги працівників архівної установи;

2) забезпечувати збереженість і вчасне повернення документів, наданих їм у користування;

3) негайно інформувати архівну установу про виявлені випадки пошкодження чи недостачі документів;

4) не допускати перекручення або фальсифікації використаних відомостей, що містяться в архівних документах; завчасно інформувати власника документів або уповноважену ним архівну установу про наміри використання відомостей, що містяться в архівних документах, з комерційною метою;

5) виконувати зобов'язання, передбачені угодами, укладеними користувачем з власником документів або уповноваженою власником юридичною чи фізичною особою;

6) відповідно до закону чи умов договору відшкодувати завдані ними збитки архівним установам.

Система архівних установ

Архівні установи

Архівні установи можуть засновуватися на будь-якій формі власності. Засновниками архівних установ можуть бути органи державної влади, органи місцевого самоврядування, юридичні та фізичні особи.

Діяльність архівних установ здійснюється у порядку, визначеному цим Законом, правилами, положеннями, інструкціями, затвердженими

центральним органом виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства, державними стандартами та іншими нормативно-правовими актами.

Діяльність архівних установ, що не забезпечують збереженості документів Національного архівного фонду або порушують вимоги щодо державної реєстрації цих документів, може бути зупинена у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства.

Ліквідація архівних установ здійснюється за рішенням засновників, власників або на інших підставах, передбачених законом. У цих випадках власник документів Національного архівного фонду зобов'язаний забезпечити їх збереженість відповідно до законодавства.

Система архівних установ

Систему архівних установ України становлять:

- спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства;
- центральні державні архіви України;
- галузеві державні архіви;
- державний архів в Автономній Республіці Крим;
- місцеві державні архівні установи;
- інші місцеві архівні установи;
- архівні підрозділи державних наукових установ, музеїв та бібліотек;
- архівні підрозділи органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних і комунальних підприємств, установ та організацій;
- архівні підрозділи об'єднань громадян, релігійних організацій, а також підприємств, установ та організацій, заснованих на приватній формі власності;
- архівні установи, засновані фізичними особами;
- науково-дослідні установи, а також підприємства та організації у сфері архівної справи і діловодства.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у

сфері архівної справи і діловодства

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства (центральний орган виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства) у межах своїх повноважень, визначених законом:

- вносить пропозиції Кабінету Міністрів України щодо формування державної політики у сфері архівної справи і діловодства, забезпечує її реалізацію;
- здійснює нормативно-правове регулювання відносин у сфері архівної справи і діловодства;
- визначає перспективи та пріоритетні напрями розвитку архівної справи і діловодства;
- здійснює міжгалузеву координацію та функціональне регулювання у сфері архівної справи і діловодства;
- контролює діяльність архівних установ і служб діловодства;
- організовує нормативно-правове, науково-методичне та інформаційне забезпечення діяльності архівних установ і служб діловодства;
- розпоряджається Національним архівним фондом, організовує його формування, державну реєстрацію, державний облік та зберігання його документів, використання відомостей, що в них містяться;
- здійснює міжнародне співробітництво у сфері архівної справи і діловодства.

Акти центрального органу виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства, прийняті у межах його повноважень, є обов'язковими для органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, незалежно від їх підпорядкування і форми власності, а також для громадян.

Центральний орган виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства здійснює інші повноваження, передбачені законом.

Центральні державні архіви України

Центральні державні архіви України створюються за рішенням Кабінету Міністрів України для зберігання документів Національного архівного фонду відповідно до свого профілю, що мають загальнодержавне значення.

Центральні державні архіви України як державні органи виконують завдання та функції держави з управління архівною справою і діловодством. Статус посадових осіб цих установ визначається згідно із Законом України «Про державну службу».

Положення про центральні державні архіви України затверджуються центральним органом виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства.

Галузеві державні архіви

Галузеві державні архіви створюються для зберігання геологічних, гідрометеорологічних, картографічних та інших специфічних видів архівних документів, які потребують особливих умов їх зберігання і використання відомостей, що в них містяться.

Рішення про створення галузевих державних архівів приймається Кабінетом Міністрів України на підставі спільного подання центрального органу виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства та центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику в галузі, де створюється відповідний архів.

Положення про галузеві державні архіви затверджуються центральним органом виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику в галузі, де створюється відповідний архів.

Державний архів в Автономній Республіці Крим

Державний архів в Автономній Республіці Крим підпорядковується Раді міністрів Автономної Республіки Крим і у своїй діяльності підзвітний та підконтрольний центральному органу виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства.

Положення про державний архів в Автономній Республіці Крим затверджується Радою міністрів Автономної Республіки Крим за погодженням з центральним органом виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства.

Місцеві державні архівні установи

Місцеві державні архівні установи створюються у порядку, передбаченому законом, для зберігання документів Національного архівного фонду, що мають місцеве значення, та здійснення управління архівною справою і діловодством на відповідній території.

До місцевих державних архівних установ належать державні архіви областей, міст Києва і Севастополя, архівні відділи районних, районних у містах Києві і Севастополі державних адміністрацій.

Місцеві державні архівні установи є структурними підрозділами місцевих державних адміністрацій I у своїй діяльності підзвітні та підконтрольні центральному органу виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства.

Положення про місцеві державні архівні установи затверджуються у порядку, встановленому Законом України «Про місцеві державні адміністрації».

Інші місцеві архівні установи

Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування створюють архівні установи для централізованого тимчасового зберігання архівних документів, нагромаджених у процесі документування службових, трудових або інших правовідносин юридичних і фізичних осіб на відповідній території (району, міста), та інших архівних документів, що не належать до Національного архівного фонду.

Архівним установам міських рад міст республіканського (Автономної Республіки Крим), обласного значення делегуються повноваження органів виконавчої влади, передбачених у частині першій статті 28 цього Закону, щодо зберігання документів Національного архівного фонду на відповідній

території.

Архівні установи міських рад з питань здійснення зазначених делегованих повноважень підконтрольні відповідним органам виконавчої влади в порядку, встановленому законом.

Положення про архівні відділи міських рад затверджується відповідними міськими радами.

Архівні підрозділи державних наукових установ, музеїв та бібліотек

Державні наукові установи, музеї та бібліотеки мають право створювати архівні підрозділи для зберігання документів Національного архівного фонду, а також поповнювати свої фонди і колекції профільними документами.

Положення про зазначені архівні підрозділи затверджуються відповідно державними науковими установами, музеями і бібліотеками з урахуванням рекомендацій центрального органу виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства.

Архівні підрозділи органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних і комунальних підприємств, установ та організацій

Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, державні і комунальні підприємства, установи та організації створюють архівні підрозділи для тимчасового зберігання архівних документів, що нагромадилися за час їх діяльності, використання відомостей, що містяться в цих документах, для службових, виробничих, наукових та інших цілей, а також для захисту прав і законних інтересів громадян. Зазначені юридичні особи передають документи поточного діловодства до своїх архівних підрозділів у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства.

Строки тимчасового зберігання архівних документів в архівних підрозділах органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних і комунальних підприємств, установ та організацій визначаються центральним органом виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства з урахуванням правового статусу та особливостей діяльності зазначених

юридичних осіб.

Зазначені в частині першій цієї статті юридичні особи зобов'язані після закінчення строків тимчасового зберігання документів Національного архівного фонду, в тому числі електронних, кіно-, відео-, фото-, фонодокументів, передати їх у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства, на постійне зберігання відповідно до центральних державних архівів України, галузевих державних архівів, місцевих державних архівних установ або архівних відділів міських рад.

У разі ліквідації або реорганізації органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних і комунальних підприємств, установ та організацій документи, що нагромадилися за Положення про архівні підрозділи органів державної влади органів місцевого самоврядування, державних і комунальних підприємств, установ та організацій затверджується зазначеними юридичними особами на основі типового положення, затвердженого центральним органом виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства.

Архівні підрозділи об'єднань громадян, релігійних організацій, а також підприємств, установ та організацій, заснованих на приватній формі власності

Об'єднання громадян і релігійні організації, а також підприємства, установи та організації, засновані на приватній формі власності, мають право створювати архівні підрозділи для постійного або тимчасового зберігання документів, що не належать державі, територіальним громадам, передавати документи Національного архівного фонду на зберігання до державних та інших архівних установ. Зазначені юридичні особи зобов'язані забезпечити збереженість документів, що нагромадилися за час їх діяльності, до проведення експертизи їх цінності в порядку, встановленому цим Законом, та протягом року з дня реєстрації цих юридичних осіб в установленому законодавством порядку погодити свою

номенклатуру справ з однією з державних архівних установ або архівним відділом міської ради.

Мінімальні строки зберігання архівних документів юридичними особами, зазначеними у частині першій цієї статті, визначаються центральним органом виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства, якщо інше не передбачено законом.

У разі ліквідації зазначених юридичних осіб ліквідаційні комісії зобов'язані забезпечити збереженість їх архівних документів і за погодженням із центральним органом виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства або уповноваженою ним архівною установою визначити місце подальшого зберігання архівних документів цих юридичних осіб.

Положення про архівні підрозділи об'єднань громадян, релігійних організацій, а також підприємств, установ та організацій, заснованих на приватній формі власності, затверджуються їх засновниками з урахуванням рекомендацій центрального органу виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства.

Архівні установи, засновані фізичними особами

Архівні установи, засновані фізичними особами в установленому законом порядку, мають право зберігати архівні документи, що не належать державі, територіальним громадам.

Строки зберігання архівних документів у зазначених архівних установах визначаються договором, укладеним засновником з власником документів або уповноваженою власником особою, з урахуванням мінімальних строків зберігання документів, визначених відповідно до законодавства. Договором визначається також місце подальшого зберігання документів у разі ліквідації зазначених архівних установ.

Фінансове, матеріально-технічне і кадрове забезпечення архівних установ

Джерела фінансування архівних установ

Фінансування державних архівних установ здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, а інших архівних установ - за рахунок коштів їх засновників або власників.

Архівні установи мають право залучати на утримання споруд і приміщень архівів, для зміцнення своєї матеріально-технічної та соціальної бази, розвитку довідкового апарату, ведення наукових досліджень у сфері архівної справи і діловодства кошти з інших надходжень, не заборонених законом.

Платні послуги архівних установ

Архівні установи можуть надавати за плату послуги з використання фізичними та юридичними особами відомостей, що містяться в архівних документах. Архівні установи можуть виконувати на платній основі роботи, пов'язані з науково-технічним опрацюванням і забезпеченням збереженості архівних документів, що є власністю держави, територіальних громад, фізичних і юридичних осіб, провадити іншу не заборонену законом діяльність з архівної справи і діловодства. Роботи виконуються на договірних засадах з оплатою відповідно до цін і тарифів, затверджених згідно із законодавством.

Надання архівних довідок, необхідних для забезпечення соціального захисту громадян, надання фізичним особам для користування в читальному залі архівної установи архівних документів, що належать державі, територіальним громадам, та архівних довідок судам, правоохоронним, контрольно-ревізійним органам України, а також юридичним і фізичним особам, які передали зазначені документи на зберігання, здійснюється безоплатно.

Пільги архівним установам і власникам приватних архівних зібрань

Архівним установам і громадянам, які є власниками документів Національного архівного фонду або які придбавають документи культурної спадщини України, що знаходяться за кордоном, або документи

іноземного походження, що стосуються історії України, з метою їх внесення до Національного архівного фонду, згідно із законами про оподаткування можуть надаватися відповідні пільги.

Матеріально-технічне і кадрове забезпечення архівних установ

Матеріально-технічна база архівних установ включає будівлі, споруди, земельні ділянки, комунікації, інвентар, засоби механізації та автоматизації архівних робіт тощо.

Матеріально-технічне і кадрове забезпечення архівних установ здійснюється їх засновниками або власниками.

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування зобов'язані забезпечувати архівні установи, в яких зберігаються документи Національного архівного фонду, що належать державі, територіальним громадам, відповідними приміщеннями, засобами механізації та автоматизації архівних робіт, іншим технологічним обладнанням, матеріальними ресурсами та кадрами.

Професійна діяльність у сфері архівної справи

Професійною діяльністю в архівних установах можуть займатися громадяни, які мають відповідну освіту.

На підприємствах, в установах та організаціях усіх форм власності роботи у сфері архівної справи проводяться фахівцями, які пройшли відповідну підготовку.

Соціальні гарантії та захист працівників архівних установ забезпечуються відповідно до законодавства.

Міжнародне співробітництво в архівній справі

Розвиток міжнародного співробітництва в архівній справі

Україна сприяє розширенню співробітництва в архівній справі з іншими державами, яке може здійснюватися шляхом взаємного обміну архівними документами чи їх копіями, надання іноземцям та особам без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, доступу до документів Національного архівного фонду, участі в роботі міжнародних

організацій або в інших формах, що не суперечать законодавству.

Кабінет Міністрів України може обмежувати доступ до документів Національного архівного фонду, що є державною власністю, та встановлювати особливі умови користування ними для громадян тих держав, у яких передбачено обмеження доступу громадян України до документів їх державних архівів.

Вивезення документів Національного архівного фонду за кордон

Вивезення з території України документів Національного архівного фонду забороняється, крім випадків тимчасового їх експонування, наукової експертизи або реставрації за кордоном.

Вивезення за межі території України копій документів Національного архівного фонду та витягів з цих документів, зроблених у встановленому законом порядку і засвідчених власником документів або уповноваженою ним особою, вільно здійснюється власником зазначених копій та витягів або уповноваженою ним особою. Вивезення копій документів, що містять відомості, віднесені до державної та іншої передбаченої законом таємниці, а також витягів з цих документів забороняється.

Відповідальність за порушення законодавства про національний архівний фонд та архівні установи

Працівники архівних установ, користувачі документами Національного архівного фонду та інші особи, винні у недбалому зберіганні, псуванні, знищенні, підробленні, приховуванні, розкраданні, незаконному вивезенні за межі України або незаконній передачі іншій особі документів Національного архівного фонду або документів, що підлягають внесенню до нього, а також у незаконному доступі до зазначених документів та в інших порушеннях законодавства про Національний архівний фонд та архівні установи, несуть відповідальність згідно із законом.

Відшкодування шкоди, завданої внаслідок порушення законодавства про Національний архівний фонд та архівні установи

Застосування адміністративних стягнень або кримінального покарання не звільняє винного у порушенні законодавства про Національний архівний фонд та архівні установи від обов'язку відшкодувати шкоду, завдану власнику документів Національного архівного фонду або уповноваженій ним особі.

Спори, пов'язані з відшкодуванням шкоди, завданої власнику документів, вирішуються в судовому порядку.

ТЕМА 10. СТАН ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ

Пам'ятки України у списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО

З 1954 р. Україна (тоді ще в статусі республіки колишнього СРСР) є членом ЮНЕСКО. 2 жовтня 1988 р. Верховна рада України ратифікувала Конвенцію ЮНЕСКО «Про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини» (1972 р.), якою передбачається зобов'язання кожної країни – учасниці конвенції визначити і дбайливо зберігати об'єкти національної культурної і природної спадщини, які мають особливе значення під кутом розвитку загальнолюдської цивілізації та важливі для усього світу. Відповідно до положень конвенції створено Міжурядовий комітет з охорони всесвітньої культурної та природної спадщини - «Комітет всесвітньої спадщини» (ст. 8), передбачено укладання, поновлення і публікацію Списку всесвітньої спадщини (ст. 11).

В переддень проголошення незалежності України в грудні 1990 р. під час XIV сесії Міжнародного комітету ЮНЕСКО зі збереження всесвітньої культурної і природної спадщини до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО було внесені дві визначні пам'ятки української історії та культури – Собор Святої Софії з прилеглими монастирськими спорудами і Києво-Печерська лавра (під одним номером). Вже в умовах незалежної України завдяки зусиллям українських науковців та дипломатів представництво

національного культурного надбання України у Списку всесвітньої спадщини відчутно зросло. Зокрема, до нього були включені такі нові об'єкти від України: Ансамбль історичного центру м. Львова (1998 р.), Геодезична дуга Струве (транскордонна номінація, 2005 р., 4 об'єкти від України), Букові праліси Карпат (категорія природної спадщини, 2007 р.), Резиденція митрополитів Буковини і Далмації у Чернівцях (2011 р.), Стародавнє місто Херсонес Таврійський та його Хора у Севастополі (2013 р.), Дерев'яні церкви Карпатського регіону України і Польщі (2013 р., 16 об'єктів від України). Загалом, станом на 2017 до Списку Світової культурної спадщини включено 7 об'єктів від нашої держави.

Окрім того, до попереднього списку об'єктів, які номінуються для включення до Списку всесвітньої спадщини, внесено ще 15 одиниць від України. Зокрема, згідно з зафіксованими в документах ЮНЕСКО назвами, до них належать: Історичний центр Чернігова 9-13 ст. (1989 р.), Культурний ландшафт каньйону в Кам'янці-Подільському (1989 р.), Могила Тараса Шевченка і Державний історичний і природний музей-заповідник (1989 р.), Національний степовий біосферний заповідник «Асканія-Нова» (1989 р.), Дендропарк «Софіївка» (2000 р.), Бахчисарайський палац кримських ханів (2003 р.), Археологічне місце «Кам'яна могила» (2006 р.), Миколаївська астрологічна обсерваторія (2007 р.), Комплекс оборонних пам'яток Судака 6-16 ст. (2007 р.), Астрономічна обсерваторія України (2008 р.), Історичний центр портового міста «Одеса» (2009 р.), Київ: Собор Святої Софії з прилеглими монастирськими спорудами, Св. Кирила і св. Андрія церкви, Києво-Печерська лавра (доповнення до Київ: Собор святої Софії та Києво-Печерська лавра) (2009 р.), Торгівельні поселення і укріплення Генуезьких торговельних шляхів. Від Середземномор'я у Чорне море (2010 р.), Культурний ландшафт «печерних міст» Кримської Готії (2012 р.), Історичне середовище столиці кримських ханів у Бахчисараї (2012 р.). У червні 2015 р. в Одесі відбулася міжнародна науково-практична конференція щодо

підготовки номінаційного досьє на внесення історичного центру міста та одеських катакомб до Списку всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО.

Як показав досвід, в Україні виявилися недостатньо захищеними пам'ятки культури, внесені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Зокрема, широкий суспільний резонанс викликали питання будівництва в охоронній зоні Національного історико-культурного заповідника «Софія Київська», що не лише спотворило історично-сформований вигляд міського середовища навколо визначної пам'ятки культури, але й загрожувало збереженню об'єктів, розташованих на її території. Тож це питання потребує додаткового регулювання в законодавстві України. Окрім того, на необхідність більш активної позиції України щодо внесення визначних пам'яток культури до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО справедливо вказують численні експерти. Наприклад, станом на 2013 р. до Списку загалом було внесено 981 об'єкт зі 160 країн світу. Частка українських пам'яток у ньому налічувала сім позицій (6 – об'єкти культурної спадщини, 1 – природної спадщини). Окрім того, 1 об'єкт було внесено до списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО. Це складає усього біля 0,7% від загальної кількості об'єктів світової культурної спадщини. Таке становище викликане тим, що, з одного боку, дотичні українські відомства та інституції не досить активно добирали об'єкти, які б відповідали вимогам для внесення до Попереднього списку всесвітньої спадщини, а з другого, - вже внесені до Попереднього списку українські об'єкти роками, а інколи десятиліттями перебували без подальшого руху в Комітеті всесвітньої спадщини ЮНЕСКО через відсутність підготовленої українською стороною відповідної документації, необхідної для завершення номінаційного розгляду. Лише в останні роки зусиллями фахівців було підготовлено декілька номінаційних досьє для завершення внесення ряду пам'яток України до Списку всесвітньої спадщини. Цілком очевидно, що така робота повинна проводитися на системній та плановій основі, можливо - на підставі спеціальної урядової програми.

Відновлення втрачених пам'яток. «Звід пам'яток історії та культури України»

В середині 90-х років ХХ ст. в Україні була започаткована Програма відновлення визначних пам'яток історії та культури, які були втрачені за різних історичних обставин. В рамках цієї програми були втілені в життя резонансні та суспільно значимі проекти відновлення Михайлівського Золотоверхого собору, Успенського собору Києво-Печерської лаври, церкви Богородиці Пирогощі, пам'ятника княгині Ользі в Києві, Володимирського собору у Севастополі та ін. Однак згодом програму було скасовано і в останнє десятиріччя подібних масштабних робіт по відновленню втрачених пам'яток культури особливого значення не проводилося.

«Звід пам'яток історії та культури України»

Складовою частиною заходів з охорони та популяризації в Україні та світі національної культурної спадщини є «Звід пам'яток історії та культури України» – фундаментальне енциклопедичне науково-довідкове видання про всі відомі на її території нерухомі пам'ятки – археології, історії, архітектури, містобудування, монументального мистецтва, науки і техніки, що мають історичну, наукову або художню цінність. Це один з наймасштабніших проектів з вивчення й дослідження нерухомих пам'яток історії та культури України, в якому об'єдналися зусилля державних установ, громадських організацій, великого загалу пам'яткоохоронців України. Заплановано підготувати 28 томів «Зводу» - по тому щодо кожної області, Автономної Республіки Крим, містам Києву і Севастополю та українським пам'яткам зарубіжжя.

У незалежній Україні питанням підготовки Зводу пам'яток надається важливе значення. Уряд України ухвалив Постанову Кабінету Міністрів України від 14 березня 1992 р. № 131 «Про додаткові заходи щодо забезпечення видання томів «Зводу пам'яток історії та культури України», яка зобов'язала місцеві органи влади і відповідні наукові установи активізувати роботу над виданням і випуском томів Зводу. Позитивну роль у

роботі по виконанню цього проекту відіграли Укази Президентів України «Про забезпечення підготовки і випуску багатотомного енциклопедичного видання «Звід пам'яток історії та культури України» від 11 грудня 2000 р. № 1328/2000 та «Про додаткові заходи з підготовки і випуску багатотомного енциклопедичного видання «Звід пам'яток історії та культури України» від 28 листопада 2007 р. №1156/2007.

За час роботи над томами Зводу пам'яток історії та культури України в областях України, АР Крим, містах Києві та Севастополі було проведено масштабну і копітку роботу з перевірки наявних у обліковій документації об'єктів культурної спадщини та виявлення нових пам'яток культури, проведено їх фіксацію, зібрані архівні дані про кожен об'єкт та кваліфіковано описано у вигляді енциклопедичних статей. Внаслідок багаторічної копіткої спільної праці авторських колективів томів та Головної редакційної колегії Зводу пам'яток історії та культури України та за підтримки місцевих державних адміністрацій і органів місцевого самоврядування робота над томами Зводу увійшла в стадію публікації отриманих результатів. Вийшли в світ 1-а і 2-а частини (1999, 2004) першої книги тому «Київ», готова і рекомендована до друку 3-я (завершальна) частина цієї книги. Укомплектовано і підготовлено до редакційно-видавничого опрацювання том Зводу по Сумській області, перша частина тому Зводу по Запорізькій області (місто Запоріжжя). Найближчим часом планується завершення роботи над першими частинами відповідних томів Зводу по Закарпатській, Івано-Франківській, Київській, Львівській, Хмельницькій Чернівецькій і ряду інших областях.

Слід відзначити досвід Дніпропетровської, Житомирської, Полтавської, Харківської та Чернігівської областей, де на системній основі започатковано порайонну публікацію друком підготовлених матеріалів до Зводу з метою їх наукової апробації. Зусиллями співробітників Інституту історії України НАН України вже на початок російської окупації Криму було вивезено і збережено значну частину матеріалів до томів Зводу по АР Крим та місту Севастополю.

На веб-порталі Інституту історії України у спеціальному розділі у форматі публікацій викладені всі підготовлені три книги тому Зводу по м. Київ, повнотекстові версії матеріалів Зводу по Сумській області, Запорізькій області (місто Запоріжжя), Львівській області (місто Львів), місту Севастополю, окремим районам АР Крим, Дніпропетровської, Вінницької, Волинській, Закарпатської, Житомирської, Полтавської, Хмельницької і Чернігівської областей, інші матеріали до томів Зводу.

Серед найбільш актуальних завдань виходу проекту на завершальну стадію є вирішення питання затвердження цільової програми фінансового забезпечення редакційно-видавничого опрацювання та друкування томів Зводу на системних і планомірних засадах із чітким графіком їх щорічного виходу у світ.

Проблема збереження пам'яток культури, переданих у користування релігійним громадам

Ще однією актуальною проблемою охорони пам'яток в Україні є збереження культових споруд - пам'яток архітектури, переданих у користування релігійним громадам. Започатковані у 1991-1992 рр. заходи держави у цьому напрямку згодом були доповнені цілою низкою нормативних документів. Внаслідок цих рішень релігійним організаціям за роки незалежності України було повернуто 3,6 тисячі храмів і понад 10 тисяч предметів культового та церковного вжитку, а кількість культових будівель і пристосованих приміщень, якими користуються церкви, збільшилася з 9 449 до 18634, або на 92,7 %. В тому числі, з 13,2 тисячі храмів, які нині перебувають у власності чи користуванні релігійних організацій, 3845 (29,2 %) є пам'ятками архітектури. Про масштаби цього процесу може свідчити конкретний приклад з наявного статусу споруд Києво-Печерської лаври. За даними Міністерства культури України за 2013 р., із 79 будівель та споруд, які були передані в безоплатне користування Свято-Успенській Києво-Печерській Лаврі, 64 – це пам'ятки архітектури національного та місцевого значення, 15 будівель та споруд належать до фонові забудови. На

58 пам'яток архітектури була наявна облікова документація, ще на 6 пам'яток – облікова документація тільки готувалася.

Об'єктивно оцінюючи акти повернення культових споруд та майна релігійним громадам, або передача їх їм у користування як акт історичної справедливості, разом з тим слід зазначити, що у багатьох випадках цей процес супроводжується конфліктом між релігійними громадами та державними інтересами щодо охорони та збереження цих об'єктів як пам'яток культури, утримання яких вимагає певних чітко встановлених умов та вимог. Трапляються доволі численні конфліктні ситуації між органами охорони пам'яток та релігійними громадами з приводу несанкціонованих переробок старовинних храмів та режимів їх утримання. Назріло питання про діалог держави і Церкви щодо спільного розуміння і дотримання принципів збереження культурної спадщини релігійними громадами.

Великою проблемою для збереження національної культурної спадщини стала масова фізична загибель переданих релігійним громадам культових пам'яток архітектури внаслідок пожеж. Сумна статистика знищених вогнем дерев'яних церков вражає. За 1991-2013 рр. на Львівщині було 90 пожеж в церквах, в яких вщент згоріло 38 дерев'яних храмів. За 1991-2011 рр. на Івано-Франківщині згоріло 19 дерев'яних церков. Загалом по Україні лише в період 2000-2006 рр. згоріли 164 церкви. В тому числі 2000 р. - 21 церква, 2001 р. — 23, 2002 р. — 28, 2003 р. — 22, 2004 р. — 22, 2005 р. — 19, 2006 р. — 29. Усього в Україні з 1991 р. згоріло та було розібрано приблизно 200 старовинних церков. Ця ситуація потребує особливої уваги з боку держави. Доцільним є розробка довготермінової програми з системної роботи по переведенню найбільш цінних культових споруд в режим заповідного збереження включно з можливим перенесенням до відповідних заповідників або забезпечення їх заповідного статусу на місці.

Доля пам'яток культури на тимчасово окупованих територіях АР Крим та м. Севастополя, окремих районів Донецької і Луганської областей

Ситуація, що склалася навколо АР Крим та м. Севастополя у зв'язку з їх окупацією та анексією Російською Федерацією у 2014 р. гостро поставила питання щодо долі об'єктів культурної спадщини та культурних цінностей загалом, що перебувають на їх території.

Згідно з оприлюдненими даними Міністерства культури України, станом на 2013 р. на території Автономної республіки Крим діяли 34 музейних установи різного типу. В Криму налічувалося 917 477 предметів державної частини Музейного фонду України. В м. Севастополі працювало 5 музейних установ, зберігалось 320 163 музейних предмети державної частини Музейного фонду України. За даними статистики АР Крим, на території автономії перебувало також понад 300 громадських та відомчих музеїв.

Відповідно до статистичних даних за 2013 р., на території АР Крим перебувало 3772 пам'ятки історії, археології, архітектури та містобудування, монументального мистецтва, що відносяться до різних історичних епох та цивілізацій. Враховуючи, що велика кількість пам'яток кваліфікується як комплекси чи ансамблі, які включають в себе цілу низку конкретних об'єктів культурної спадщини, загальна чисельність пам'яток культури Криму сягала 8693. В тому числі археології – 2037 (5106), історії – 962 (2582), монументального мистецтва – 260, архітектури та містобудування – 512 (61), науки та техніки – 1. За цими сухими цифрами ховаються унікальні об'єкти – від стародавніх стоянок чи не останніх неандертальців у Європі, залишки давньогрецьких міст-колоній Північного Причорномор'я, легендарні скіфські кургани, середньовічні печерні міста-фортеці Чуфут-кале і Мангуп-кале, комплекс ханського палацу у Бахчисараї, розкішні палаци в Алушці та Лівадії, культові для світової культури меморіальні музеї видатних поетів, письменників та художників – цей перелік може бути практично безкінечним. Окрім того в Криму налічується 30 унікальних парків – пам'яток садово-паркового мистецтва.

В межах адміністративної території м. Севастополя знаходяться 2063 об'єкта культурної спадщини. В тому числі унікальний Національний заповідник «Херсонес Таврійський», включений за поданням України до Списку Всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО. Дії російської окупаційної влади створюють пряму загрозу комплексу заповідника.

Як видно із наведених вище даних, на території Криму загалом перебуває 1 об'єкт від України із Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО та 5 об'єктів, внесених від України до попереднього списку - кандидатів до Списку всесвітньої спадщини.

У Списку всесвітньої спадщини перебуває:

1. Стародавнє місто Херсонес Таврійський та його Хора у Севастополі (2013 р.).

У попередньому списку включено такі об'єкти:

1. Бахчисарайський палац кримських ханів (2003 р.),
2. Комплекс оборонних пам'яток Судака 6-16 ст. (2007 р.),
3. Торгівельні поселення і укріплення Генуезьких торгівельних шляхів. Від Середземномор'я у Чорне море (2010 р.),
4. Культурний ландшафт «печерних міст» Кримської Готії (2012 р.),
5. Історичне середовище столиці кримських ханів у Бахчисараї (2012 р.).

Російська окупаційна влада створює пряму загрозу цим визначним об'єктам культурної спадщини.

Так, наприклад, 16-17 листопада 2015 р. у Судаку обвалилася башта та фрагмент стіни символу міста - стародавньої Генуезької фортеці, яка є номінантом одразу у двох номінаціях Попереднього списку Світової культурної спадщини.

9 липня 2015 р. наказом створеного окупантами головного управління культури міста Севастополя генеральний директор Національного заповідника «Херсонес Таврійський» Андрій Кулагін був звільнений з посади, і на його місце був призначений протоієрей Сергій Халюта –

священник Севастопольського округу, який не має відношення до охорони культурної спадщини і науки. Офіційні українські документи реєстрації національного заповідника та його печатка тоді ж зникли. Після протестів громадськості на посаду нового директора все ж було призначено експерта-науковця, але це вже був інший директор, а не той, що працював до окупації. Також у липні 2015 р. на території зони охорони археологічного шару було розгорнуте будівництво із залученням екскаватора та мощення ділянки території заповідника сучасною тротуарною плиткою без належних дозволів та документації.

В даний час на території археологічного комплексу планується будівництво сучасного фондосховища, яке буде розташоване та території об'єкта світової спадщини. Окрім того, Симферопольська і Кримська єпархії РПЦ офіційно вимагають передати їм 24 об'єкта на території заповідника в зоні охорони його археологічного шару.

Глибоке обурення та тривогу української і світової культурної громадськості викликало проведення необґрунтованих і непрофесійних псевдореставраційних робіт, які окупаційна влада організувала на визначній пам'ятці - Бахчисарайському палаці кримських ханів. За інформацією, яка надходить з Криму, фактично йде мова про руйнування автентичних збережених елементів унікальної споруди. Так само скандального характеру набула така ж псевдореставрація античних сходів Мітрідата у Керчі, які за період окупації Криму прийшли у катастрофічний стан.

Окрім цих фактів, Росія проводить активні археологічні розкопки та території Криму і Севастополя. Українська влада не має можливості контролювати знайдені культурні цінності та їх подальшу долю. є задокументовані дані про те, що Росія вивозить значні культурні цінності з окупованого Криму. Наприклад, під приводом «довготермінового експонування на виставках» вивезено практично всі картини відомої галереї Айвазовського у м. Феодосія.

Особливо великої шкоди археологічній спадщині Криму завдається під час будівництва Керченського мосту та транскримської автомобільної траси «Таврида». При цьому, за визнанням самих російських археологів, залучених до робіт, пам'ятки археології «досліджуються під знесення», тобто будуть втрачені назавжди. Про масштаби незаконних розкопок може свідчити наступний факт: лише протягом одного року - з 1 травня 2016 по 1 травня 2017 р. в Криму було знайдено 7592 цінних артефакта. Слід зазначити, що в зонах будівництва на територіях військових об'єктів в Криму жодного контролю не ведеться, що призводить до загибелі унікальних античних пам'яток культури.

За таких умов актуальним завданням є забезпечити міжнародний моніторинг стану збереження об'єктів культурної спадщини в Криму і Севастополі. Також існує потреба пошуку шляхів заборони на несанкціоновані урядом України археологічні розкопки в Криму та Севастополі, зміни та переробки об'єктів архітектури та історії, що є пам'ятками культури.

14 квітня 2014 р. Верховна рада України ухвалила Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України». Закон визначив правовий статус сухопутних територій Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, внутрішні води України цих територій, а також їх підводний і повітряний простори тимчасово окупованою територією, що є невід'ємною частиною території України, на яку поширюється дія Конституції та законів України (ст. 1, ст. 2, ст. 3). Ним також визначено особливості правовідносин в різних сферах державного та суспільного життя на цій території. В тому числі, своїм змістом закон заторкує і питання захисту культурної спадщини («Стаття 5. Захист прав і свобод людини і громадянина, культурної спадщини на тимчасово окупованій території»). Зокрема, в п. 6 даної статті зазначається: «Відповідальність за охорону культурної спадщини на тимчасово окупованій

території покладається на Російську Федерацію, як на державу, що здійснює окупацію, відповідно до норм і принципів міжнародного права».

Така норма закону за своєю суттю відповідає тим міжнародно-правовим нормам, які врегульовують зобов'язання держав щодо захисту культурних цінностей, зокрема і об'єктів культурної спадщини, в умовах війн та збройних конфліктів та на окупованих територіях. Однак, на думку багатьох експертів, ця затверджена парламентом редакція даного пункту недостатньо повно висвітлює важливість та складність питання. Відповідно, вона потребує додаткової конкретизації та доповнень, спрямованих як на чітке ствердження повноважень української держави щодо культурних цінностей на тимчасово окупованих територіях, так і фіксація вимог дотримання ключових положень міжнародного права та українського законодавства щодо збереження культурних цінностей та здійснення відповідних охоронних заходів щодо них на окупованих територіях.

Воєнні дії на території Донецької та Луганської областей, що стали прямим наслідком російської агресії проти України, створили ще один чинник небезпеки для збереження національної культурної спадщини. Застосування масованих артилерійських обстрілів населених пунктів та промислових об'єктів угрупованнями російських військових та найманців, а також загонами сепаратистів, яких вони підтримують, призводить до пошкоджень і руйнувань центрів збереження культурних цінностей та об'єктів культурної спадщини. Зокрема, у селі Троїцьке Попаснянського району через постійні обстріли з боку російських терористів часткових руйнувань зазнав кам'яний православний Свято-Троїцький храм, збудований у 1840 році - снаряди влучили прямо в будівлю храму, пробили дах і вибухнули всередині. Вівтар храму повністю розбитий, ікони посічені осколками. Слід зазначити, що це є один із найбільших православних храмів Луганщини, який пережив дві війни - громадянську та Другу світову. В результаті артобстрілу в ніч з 20 на 21 серпня 2014 р. було зруйновано будівлю Донецького обласного краєзнавчого музею. В музей влучило вісім

снарядів. Зруйновано покрівлю, два сходових прорізи, стіни і підвал, просіли плити перекриття. Із 29 виставкових залів уціліло три, знищено близько тисячі експонатів. Будівля музею відновленню не підлягає.

Станом на 2013 р. на території Донецької області на державному обліку перебувало 4144 пам'ятки культури. В тому числі археології - 1956, історії - 2008, монументального мистецтва - 32, містобудування та архітектури - 148. В Луганській області на державному обліку було 6317 об'єктів. В тому числі археології - 5014, історії - 919, монументального мистецтва - 38, архітектури і містобудування - 338, садово-паркового мистецтва - 8. Проте сьогодні важко сказати, скільки постраждало пам'яток промислової архітектури в цих регіонах – їх виявлення і облік практично не проводилися місцевими органами охорони культурної спадщини у зв'язку з або небажанням допускати фахівців з боку власників підприємств, або через режимний характер багатьох промислових об'єктів. Зокрема, лише під час опрацювання історико-архітектурного опорного плану м. Бахмут Донецької області на контрольованій українською владою території було виявлено і рекомендовано до взяття на державний облік понад 30 об'єктів культурної спадщини, зокрема, чимало з них складають саме збережені зразки промислової архітектури та фрагменти історичної забудови міста. Між тим, до останнього часу ці об'єкти культурної спадщини перебували поза увагою.

Додатково слід зазначити, що на території Донецької області до 2014 р. працювало 59 державних музеїв, із них лише 30 (разом з філіями) і історико-культурний заповідник у м. Святогірську перебувають на контрольованій території. У Луганській області нараховувалося 34 державних музеїв з них лише 14 перебувають на контрольованій території. Доля визначних культурних цінностей на непідконтрольних територіях залишається невідомою.

СПИСОК ОСНОВНОЇ І ДОДАТКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ, РЕКОМЕНДОВАНОЇ СТУДЕНТАМ ЗА ТЕМАМИ ЛЕКЦІЙ

Базова

1. Закон України «Про охорону культурної спадщини».
2. Закон України «Про охорону культурної спадщини із змінами і доповненнями, внесеними Земельним кодексом України».
3. Закон України про охорону археологічної спадщини.
4. Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи».
5. Закон України «Про музеї та музейну справу».
6. Закон України «Основи законодавства України про культуру».
7. Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми збереження та використання об'єктів культурної спадщини».
8. Конституція України: прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року // Урядовий кур'єр 1996, №129-130 від 13.07.96.

Допоміжна

1. Положення про порядок визначення наукових об'єктів, що становлять національне надбання.
2. Конвенція про охорону архітектурної спадщини Європи від 3 жовтня 1985 року // Офіційний вісник України від 25.10.2006 р., № 41, стор. 40, стаття 2722.
3. Конвенція «Про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини» від 16 листопада 1972 р. // Культурна спадщина України. Правові засади збереження, відтворення та охорони культурно-історичного середовища: Зб. офіц. док. / Упоряд. В. І. Фрич; Відл. ред. М. В. Гарник. К.: Істина, 2002. 336 с.
4. Конвенція про заходи, спрямовані на заборону та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності від 14 листопада 1970 року // Відомості Верховної Ради Української РСР. - 1988. №8. Ст. 211.
5. Чорноморська конвенція про співробітництво у галузі культури,

освіти, науки та інформації від 06.03.1993 року // Зібрання чинних міжнародних договорів України. 2004 р., № 4, / Книга 2 /, стор. 462, стаття 1015.

6. Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2005 N1768 "Про затвердження Порядку укладення охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини" (Порядок укладення охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини та зразок охоронного договору).

7. Положення про Державний реєстр національного культурного надбання.

8. Положення про порядок визначення наукових об'єктів, що становлять національне надбання (Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ N 1543 від 28.09.03 527 від 01.04.04 N 1709 від 19.12.2005).

9. Конвенція про охорону підводної культурної спадщини від 2 листопада 2001 року // Урядовий кур'єр від 12.10.2006. № 191.

10. Угода про вивезення та ввезення культурних цінностей від 28 вересня 2001 року // Офіційний вісник України від 22.02.2006. 2006 р., № 6, стор. 24, стаття 280.

11. Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини від 17 жовтня 2003 року // Урядовий кур'єр від 01.04.2008. № 60.

12. Європейська конвенція про правопорушення щодо культурних цінностей від 23 червня 1985 р. // Культурна спадщина України. Правові засади збереження, відтворення та охорони культурно-історичного середовища: Зб. офіц. док. / Упоряд. В. І. Фрич; Відп. ред. М. В. Гарник. К.: Істина, 2002. 336 с.

13. Конвенція ЮНІДРУА по поверненню викрадених або незаконно вивезених культурних цінностей від 24 червня 1995 року // «Бібліотека З&Б», №13 від 25 березня 2000 р.

14. Данилюк Ю. З. Державна політика щодо архітектурних пам'яток культового призначення у 60-х роках на Україні // Релігійна традиція в духовному відродженні України. Полтава, 1992.

15. Огієнко І. Українська культура. К., 2001.
16. Журавель Г. Г. Про стан пам'яток культової архітектури Полтавщини на початок 90-х років // Релігійна традиція в духовному відродженні України. Полтава, 1992.
17. Інструкція про порядок визначення оціночної та страхової вартості пам'яток Музейного фонду України (Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства культури і мистецтв N 481 від 06.08.2005)
18. Кот С. І. Про стан збереження культурної спадщини України (Інформаційно-аналітичні матеріали до парламентських слухань «Стан, проблеми та перспективи охорони культурної спадщини в Україні» 18 квітня 2018 р.). К., 2018. 42 с.
19. Стаття 23 Закону України «Про музеї та музейну справу».
20. Погорєлова А. Музейна справа: орієнтири розвитку // Українська культура. 1996. № 2. С. 2-3.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Закон України «Про охорону культурної спадщини

План

1. Вступ до дисципліни.
2. Визначення термінів.
3. Класифікація об'єктів культурної спадщини за типами і видами.

Список рекомендованої літератури до семінарського заняття

ЗАКОН УКРАЇНИ Про охорону культурної спадщини Із змінами і доповненнями, внесеними Земельним кодексом України від 25 жовтня 2005 року N 2768-III, Законами України від 10 січня 2005 року N 2921-III

Конвенція про заходи, спрямовані на заборону та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності від 14 листопада 1970 року // Відомості Верховної Ради Української

РСР. 1988. №8. Ст. 211.

Чорноморська конвенція про співробітництво у галузі культури, освіти, науки та інформації від 06.03.1993 року // Зібрання чинних міжнародних договорів України. 2004 р., № 4, / Книга 2 /, стор. 462, стаття 1015.

Конвенція про охорону підводної культурної спадщини від 2 листопада 2001 року // Урядовий кур'єр від 12.10.2006. № 191.

Угода про вивезення та ввезення культурних цінностей від 28 вересня 2001 року // Офіційний вісник України від 22.02.2006 р., № 6, стор. 24, стаття 280.

Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини від 17 жовтня 2003 року // Урядовий кур'єр від 01.04.2008. № 60.

Європейська конвенція про правопорушення щодо культурних цінностей від 23 червня 1985 р. // Культурна спадщина України. Правові засади збереження, відтворення та охорони культурно-історичного середовища: Зб. офіц. док. / Упоряд. В. І. Фрич; Відп. ред. М. В. Гарник. К.: Істина, 2002. 336 с.

Конвенція ЮНІДРУА по поверненню викрадених або незаконно вивезених культурних цінностей від 24 червня 1995 року // «Бібліотека З&Б», №13 від 25 березня 2000 р.

Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 р. №1805-III // Офіційний вісник України від 21.07.2000 р., №27, ст. 1112, стор.32.

Закон України «Про музеї та музейну справу» від 29.06.1995 № 249/95-ВР // Відомості Верховної Ради України від 20.06.1995, №25, ст. 191.

Закон України «Основи законодавства України про культуру» від 14.02.1992 №2117-XII // Відомості Верховної Ради України від 26.04.1992, № 21, ст. 294.

Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми збереження та використання об'єктів культурної спадщини на 2004-2010 роки» від 20 квітня 2004 року №1692-IV // Урядовий кур'єр від 19.05.2004.

№ 92.

Закон України «Про перелік пам'яток культурної спадщини, що не підлягають приватизації» від 23 вересня 2008 року №574-VI // Урядовий кур'єр від 19.05.2004. № 92.

Управління охороною культурної спадщини

План

1. Спеціально уповноважені органи охорони культурної спадщини.
2. Органи охорони культурної спадщини місцевого самоврядування.
3. Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері охорони культурної спадщини.
4. Повноваження центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини.
5. Повноваження інших органів охорони культурної спадщини.
6. Повноваження органів охорони культурної спадщини районних державних адміністрацій, органів охорони культурної спадщини місцевого самоврядування відповідно до їх компетенції.
7. Науково-методичні ради, консультативні ради з питань охорони культурної спадщини.

Список рекомендованої літератури до семінарського заняття

Закон України «Про охорону культурної спадщини» Із змінами і доповненнями, внесеними Земельним кодексом України.

Конвенція про заходи, спрямовані на заборону та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності від 14 листопада 1970 року // Відомості Верховної Ради Української РСР. 1988. №8. Ст. 211.

Чорноморська конвенція про співробітництво у галузі культури, освіти, науки та інформації від 06.03.1993 року // Зібрання чинних міжнародних договорів України. 2004 р., № 4, / Книга 2 /, стор. 462, стаття 1015.

Конвенція про охорону підводної культурної спадщини від 2 листопада 2001 року // Урядовий кур'єр від 12.10.2006. № 191.

Угода про вивезення та ввезення культурних цінностей від 28 вересня 2001 року // Офіційний вісник України від 22.02.2006 - 2006 р., № 6, стор. 24, стаття 280.

Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини від 17 жовтня 2003 року // Урядовий кур'єр від 01.04.2008. № 60.

Європейська конвенція про правопорушення щодо культурних цінностей від 23 червня 1985 р. // Культурна спадщина України. Правові засади збереження, відтворення та охорони культурно-історичного середовища: Зб. офіц. док. / Упоряд. В. І. Фрич; Відп. ред. М. В. Гарник. К.: Істина, 2002. 336 с.

Конвенція ЮНІДРУА по поверненню викрадених або незаконно вивезених культурних цінностей від 24 червня 1995 року // «Бібліотека З&Б», №13 від 25 березня 2000 р.

Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 р. №1805-III // Офіційний вісник України від 21.07.2000 р., №27, ст. 1112, стор.32.

Закон України «Про музеї та музейну справу» від 29.06.1995 № 249/95-ВР // Відомості Верховної Ради України від 20.06.1995, №25, ст. 191.

Закон України «Основи законодавства України про культуру» від 14.02.1992 №2117-XII // Відомості Верховної Ради України від 26.04.1992, №21, ст. 294.

Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми збереження та використання об'єктів культурної спадщини на 2004-2010 роки» від 20 квітня 2004 року №1692-IV // Урядовий кур'єр від 19.05.2004. № 92.

Закон України «Про перелік пам'яток культурної спадщини, що не підлягають приватизації» від 23 вересня 2008 року №574-VI // Урядовий кур'єр від 19.05.2004. № 92.

Державна реєстрація об'єктів культурної спадщини

План

1. Державний реєстр нерухомих пам'яток України.
2. Занесення об'єкта культурної спадщини до Реєстру та внесення змін до нього.
3. Вилучення пам'яток з Реєстру. Інформування про ОКС, занесені до Реєстру.
4. Особливості здійснення права власності на пам'ятки.
5. Забезпечення охорони пам'яток. Захист традиційного характеру середовища та об'єктів культурної спадщини.
6. Фінансування охорони культурної спадщини.

Список рекомендованої літератури до семінарського заняття

ЗАКОН УКРАЇНИ Про охорону культурної спадщини Із змінами і доповненнями, внесеними Земельним кодексом України.

Конвенція про заходи, спрямовані на заборону та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності від 14 листопада 1970 року // Відомості Верховної Ради Української РСР. 1988. №8. Ст. 211.

Чорноморська конвенція про співробітництво у галузі культури, освіти, науки та інформації від 06.03.1993 року // Зібрання чинних міжнародних договорів України. 2004 р., № 4, / Книга 2 /, стор. 462, стаття 1015.

Конвенція про охорону підводної культурної спадщини від 2 листопада 2001 року // Урядовий кур'єр від 12.10.2006 - № 191.

Угода про вивезення та ввезення культурних цінностей від 28 вересня 2001 року // Офіційний вісник України від 22.02.2006 - 2006 р., № 6, стор. 24, стаття 280.

Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини від 17 жовтня 2003 року // Урядовий кур'єр від 01.04.2008. № 60.

Європейська конвенція про правопорушення щодо культурних

цінностей від 23 червня 1985 р. // Культурна спадщина України. Правові засади збереження, відтворення та охорони культурно-історичного середовища: Зб. офіц. док. / Упоряд. В. І. Фрич; Відп. ред. М. В. Гарник. К.: Істина, 2002. 336 с.

Конвенція ЮНІДРУА по поверненню викрадених або незаконно вивезених культурних цінностей від 24 червня 1995 року // «Бібліотека З&Б», №13 від 25 березня 2000 р.

Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 р. №1805-III // Офіційний вісник України від 21.07.2000 р., №27, ст. 1112, стор.32.

Закон України «Про музеї та музейну справу» від 29.06.1995 № 249/95-ВР // Відомості Верховної Ради України від 20.06.1995, №25, ст. 191.

Закон України «Основи законодавства України про культуру» від 14.02.1992 №2117-ХІІ // Відомості Верховної Ради України від 26.04.1992, №21, ст. 294.

Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми збереження та використання об'єктів культурної спадщини на 2004-2010 роки» від 20 квітня 2004 року №1692-IV // Урядовий кур'єр від 19.05.2004 - № 92.

Закон України «Про перелік пам'яток культурної спадщини, що не підлягають приватизації» від 23 вересня 2008 року №574-VI // Урядовий кур'єр від 19.05.2004. № 92.

Положення про Державний реєстр національного культурного надбання

План

1. Мета створення Державного реєстру національного культурного надбання.
2. Пам'ятки історії. Пам'ятки археології. Пам'ятки містобудування і архітектури. Пам'ятки мистецтва.
3. Занесення об'єктів національного культурного надбання до Реєстру.

Виключення об'єктів з Державного реєстру.

4. Правила обліку, охорони, реставрації та використання об'єктів національного культурного надбання.

5. Вивезення об'єктів, занесених до Державного реєстру, за межі України.

6. Порядок визначення наукових об'єктів, що становлять національне надбання.

Список рекомендованої літератури до семінарського заняття

ЗАКОН УКРАЇНИ Про охорону культурної спадщини Із змінами і доповненнями, внесеними Земельним кодексом України.

Положення про порядок визначення наукових об'єктів, що становлять національне надбання (Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ N 1543 від 28.09. 03 527 від 01.04.04 N 1709 від 19.12.2005).

Конвенція про заходи, спрямовані на заборону та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності від 14 листопада 1970 року // Відомості Верховної Ради Української РСР. 1988. №8. Ст. 211.

Чорноморська конвенція про співробітництво у галузі культури, освіти, науки та інформації від 06.03.1993 року // Зібрання чинних міжнародних договорів України. 2004 р., № 4, / Книга 2 /, стор. 462, стаття 1015.

Конвенція про охорону підводної культурної спадщини від 2 листопада 2001 року // Урядовий кур'єр від 12.10.2006 - № 191.

Угода про вивезення та ввезення культурних цінностей від 28 вересня 2001 року // Офіційний вісник України від 22.02.2006 р., № 6, стор. 24, стаття 280.

Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини від 17 жовтня 2003 року // Урядовий кур'єр від 01.04.2008. № 60.

Європейська конвенція про правопорушення щодо культурних цінностей від 23 червня 1985 р. // Культурна спадщина України. Правові

засади збереження, відтворення та охорони культурно-історичного середовища: Зб. офіц. док. / Упоряд. В. І. Фрич; Відп. ред. М. В. Гарник. К.: Істина, 2002. 336 с.

Конвенція ЮНІДРУА по поверненню викрадених або незаконно вивезених культурних цінностей від 24 червня 1995 року // «Бібліотека З&Б», №13 від 25 березня 2000 р.

Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 р. №1805-III // Офіційний вісник України від 21.07.2000 р., №27, ст. 1112, стор.32.

Закон України «Про музеї та музейну справу» від 29.06.1995 № 249/95-ВР // Відомості Верховної Ради України від 20.06.1995, №25, ст. 191.

Закон України «Основи законодавства України про культуру» від 14.02.1992 №2117-ХІІ // Відомості Верховної Ради України від 26.04.1992, № 21, ст. 294.

Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми збереження та використання об'єктів культурної спадщини на 2004-2010 роки» від 20 квітня 2004 року №1692-IV // Урядовий кур'єр від 19.05.2004. № 92.

20. Закон України «Про перелік пам'яток культурної спадщини, що не підлягають приватизації» від 23 вересня 2008 року №574-VI // Урядовий кур'єр від 19.05.2004. № 92.

Програма збереження та використання об'єктів культурної спадщини

План

1. Мета Програми. Перебування пам'яток України (археології, історії, монументального мистецтва, архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва та ландшафті) на Державному обліку, в т.ч. національного значення.

2. Функціонування історико-культурних заповідників в Україні.

Населенні пункти України, які мають ОКС. Список Всесвітньої спадщини України.

3. Критерії та підстави відтворення втрачених об'єктів історико-архітектурної спадщини.

4. Критерії, щодо визнання об'єкта видатною пам'яткою історії та культури національного значення.

5. Критерії допустимості та правомірності відтворення видатних пам'яток історії та культури.

6. Мінімально необхідний набір фіксаційної документації.

7. Науково-дослідні і проектні роботи. Реставраційні та будівельні роботи. Фінансове забезпечення Програми.

Список рекомендованої літератури до семінарського заняття

ЗАКОН УКРАЇНИ Про охорону культурної спадщини Із змінами і доповненнями, внесеними Земельним кодексом України.

Положення про порядок визначення наукових об'єктів, що становлять національне надбання (Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ N 1543 від 28.09.03 527 від 01.04.04 N 1709 від 19.12.2005).

Конвенція про заходи, спрямовані на заборону та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності від 14 листопада 1970 року // Відомості Верховної Ради Української РСР. 1988. №8. Ст. 211.

Чорноморська конвенція про співробітництво у галузі культури, освіти, науки та інформації від 06.03.1993 року // Зібрання чинних міжнародних договорів України. 2004 р., № 4, / Книга 2 /, стор. 462, стаття 1015.

Конвенція про охорону підводної культурної спадщини від 2 листопада 2001 року // Урядовий кур'єр від 12.10.2006. № 191.

Угода про вивезення та ввезення культурних цінностей від 28 вересня 2001 року // Офіційний вісник України від 22.02.2006 - 2006 р., № 6, стор. 24, стаття 280.

Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини від 17 жовтня 2003 року // Урядовий кур'єр від 01.04.2008. № 60.

Європейська конвенція про правопорушення щодо культурних цінностей від 23 червня 1985 р. // Культурна спадщина України. Правові засади збереження, відтворення та охорони культурно-історичного середовища: Зб. офіц. док. / Упоряд. В. І. Фрич; Відп. ред. М. В. Гарник. К.: Істина, 2002. 336 с.

Конвенція ЮНІДРУА по поверненню викрадених або незаконно вивезених культурних цінностей від 24 червня 1995 року // «Бібліотека З&Б», №13 від 25 березня 2000 р.

Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 р. №1805-III // Офіційний вісник України від 21.07.2000 р., №27, ст. 1112, стор. 32.

Закон України «Про музеї та музейну справу» від 29.06.1995 № 249/95-ВР // Відомості Верховної Ради України від 20.06.1995, №25, ст. 191.

Закон України «Основи законодавства України про культуру» від 14.02.1992 №2117-XII // Відомості Верховної Ради України від 26.04.1992, № 21, ст. 294.

Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми збереження та використання об'єктів культурної спадщини на 2004-2010 роки» від 20 квітня 2004 року №1692-IV // Урядовий кур'єр від 19.05.2004. № 92.

Закон України «Про перелік пам'яток культурної спадщини, що не підлягають приватизації» від 23 вересня 2008 року №574-VI // Урядовий кур'єр від 19.05.2004. № 92.

Порядок визначення оціночної та страхової вартості пам'яток Музейного фонду України

План

1. Державна реєстрація, перереєстрація музеїв України.
2. Облік пам'яток музейного фонду України. Скасування державної

реєстрації.

3. Принципи визначення оціночної вартості музейних предметів.

4. Критерії визначення оціночної вартості речових, образотворчих, письмових джерел, кіно, фото і фоноджерел.

Список рекомендованої літератури до семінарського заняття

Інструкція про порядок визначення оціночної та страхової вартості пам'яток Музейного фонду України (Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства культури і мистецтв N 481 від 06.08.2005)

Стаття 23 Закону України "Про музеї та музейну справу"

Конвенція про заходи, спрямовані на заборону та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності від 14 листопада 1970 року // Відомості Верховної Ради Української РСР. 1988. №8. Ст. 211.

Конвенція про охорону підводної культурної спадщини від 2 листопада 2001 року // Урядовий кур'єр від 12.10.2006. № 191.

Угода про вивезення та ввезення культурних цінностей від 28 вересня 2001 року // Офіційний вісник України від 22.02.2006 - 2006 р., № 6, стор. 24, стаття 280.

Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини від 17 жовтня 2003 року // Урядовий кур'єр від 01.04.2008. № 60.

Європейська конвенція про правопорушення щодо культурних цінностей від 23 червня 1985 р. // Культурна спадщина України. Правові засади збереження, відтворення та охорони культурно-історичного середовища: Зб. офіц. док. / Упоряд. В. І. Фрич; Відп. ред. М. В. Гарник. К.: Істина, 2002. 336 с.

Конвенція ЮНІДРУА по поверненню викрадених або незаконно вивезених культурних цінностей від 24 червня 1995 року // «Бібліотека З&Б», №13 від 25 березня 2000 р.

Визначення страхової вартості музейних предметів

План

1. Порядок державної реєстрації, перереєстрації та обліку музеїв незалежно від їх видів, статусу, форм власності і відомчого підпорядкування.
2. Скасування державної реєстрації музею.
3. Відповідальність за порушення законодавства України про музеї та музейну справу.

Список рекомендованої літератури до семінарського заняття

Інструкція про порядок визначення оціночної та страхової вартості пам'яток Музейного фонду України (Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства культури і мистецтв N 481 від 06.08.2005)

Стаття 23 Закону України "Про музеї та музейну справу"

Порядок укладення охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини

План

1. Затвердження Порядку укладення охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини.
2. Порядок укладення охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини.
3. Положення про державний реєстр національного культурного надбання.

Список рекомендованої літератури до семінарського заняття

Закон України «Про охорону культурної спадщини»

Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2005 N1768 "Про затвердження Порядку укладення охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини"

(Порядок укладення охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини та зразок охоронного договору).

Конвенція про охорону архітектурної спадщини Європи від 3 жовтня 1985 року // Офіційний вісник України від 25.10.2006 р., № 41, стор.40, стаття 2722.

Конвенція «Про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини» від 16 листопада 1972 р. // Культурна спадщина України. Правові засади збереження, відтворення та охорони культурно-історичного середовища: 36. офіц. док. / Упоряд. В. І. Фрич; Відл. ред. М. В. Гарник. К.: Істина, 2002. 336 с.

Конвенція про заходи, спрямовані на заборону та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності від 14 листопада 1970 року // Відомості Верховної Ради Української РСР. 1988. №8. Ст. 211.

Чорноморська конвенція про співробітництво у галузі культури, освіти, науки та інформації від 06.03.1993 року // Зібрання чинних міжнародних договорів України - 2004 р., № 4, / Книга 2 /, стор. 462, стаття 1015.

Конвенція про охорону підводної культурної спадщини від 2 листопада 2001 року // Урядовий кур'єр від 12.10.2006. № 191.

Угода про вивезення та ввезення культурних цінностей від 28 вересня 2001 року // Офіційний вісник України від 22.02.2006 р., № 6, стор. 24, стаття 280.

Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини від 17 жовтня 2003 року // Урядовий кур'єр від 01.04.2008. № 60.

ЗУ «Про охорону археологічної спадщини»

План

1. Основні завдання законодавства України про охорону археологічної спадщини.
2. Державне управління археологічною спадщиною. Державний облік археологічної спадщини.
3. Наукове дослідження археологічної спадщини.

4. Права та обов'язки дослідників археологічної спадщини.
5. Фінансування охорони, захисту, дослідження археологічної спадщини.
6. Міжнародне співробітництво України.
7. Відповідальність за порушення законодавства України про охорону археологічної спадщини.

Список рекомендованої літератури до семінарського заняття

Закон України про охорону археологічної спадщини. Цей Закон регулює відносини, пов'язані з охороною археологічної спадщини України — невід'ємно невідновлюваного джерела знань про історичне минуле, а також визначає права та обов'язки дослідників археологічної спадщини.

Конвенція про заходи, спрямовані на заборону та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності від 14 листопада 1970 року // Відомості Верховної Ради Української РСР. 1988. №8. Ст. 211.

Конвенція про охорону підводної культурної спадщини від 2 листопада 2001 року // Урядовий кур'єр від 12.10.2006. № 191.

Угода про вивезення та ввезення культурних цінностей від 28 вересня 2001 року // Офіційний вісник України від 22.02.2006 - 2006 р., № 6, стор. 24, стаття 280.

Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини від 17 жовтня 2003 року // Урядовий кур'єр від 01.04.2008 - № 60.

Європейська конвенція про правопорушення щодо культурних цінностей від 23 червня 1985 р. // Культурна спадщина України. Правові засади збереження, відтворення та охорони культурно-історичного середовища: Зб. офіц. док. / Упоряд. В. І. Фрич; Відп. ред. М. В. Гарник. К.: Істина, 2002. 336 с.

Конвенція по поверненню викрадених або незаконно вивезених культурних цінностей від 24 червня 1995 року // «Бібліотека З&Б», №13 від

25 березня 2000 р.

Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 р. №1805-III // Офіційний вісник України від 21.07.2000 р., № 27, ст. 1112, стор.32.

Права та обов'язки дослідників археологічної спадщини

План

1. Реалізація прав на наукове дослідження і одержання наукового результату.
2. Право на публікацію результатів наукових досліджень археологічної спадщини.
3. Знахідки, одержані в результаті археологічних досліджень. Обов'язки юридичних і фізичних осіб, у користуванні або власності яких перебувають археологічні об'єкти.
4. Фінансування охорони, захисту, дослідження археологічної спадщини. Міжнародне співробітництво України. Відповідальність за порушення законодавства України про охорону археологічної спадщини.

Список рекомендованої літератури до семінарського заняття

Закон України про охорону археологічної спадщини.

Конвенція про заходи, спрямовані на заборону та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності від 14 листопада 1970 року // Відомості Верховної Ради Української РСР. 1988. №8. - Ст. 211.

Конвенція про охорону підводної культурної спадщини від 2 листопада 2001 року // Урядовий кур'єр від 12.10.2006. № 191.

Угода про вивезення та ввезення культурних цінностей від 28 вересня 2001 року // Офіційний вісник України від 22.02.2006 р., № 6, стор. 24, стаття 280.

Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини від

17 жовтня 2003 року // Урядовий кур'єр від 01.04.2008 - № 60.

Європейська конвенція про правопорушення щодо культурних цінностей від 23 червня 1985 р. // Культурна спадщина України. Правові засади збереження, відтворення та охорони культурно-історичного середовища: Зб. офіц. док. / Упоряд. В. І. Фрич; Відп. ред. М. В. Гарник. К.: Істина, 2002. 336 с.

Конвенція ЮНІДРУА по поверненню викрадених або незаконно вивезених культурних цінностей від 24 червня 1995 року // «Бібліотека З&Б», №13 від 25 березня 2000 р.

Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 р. №1805-III // Офіційний вісник України від 21.07.2000 р., №27, ст. 1112, стор.32.

Закон України «Про перелік пам'яток культурної спадщини, що не підлягають приватизації» від 23 вересня 2008 року №574-VI // Урядовий кур'єр від 19.05.2004. № 92.

Національний архівний фонд та архівні установи

План

1. Визначення термінів. Законодавство України про Національний архівний фонд та архівні установи.
2. Державна політика у сфері архівної справи і діловодства.
3. Національний архівний фонд та його формування.
4. Принципи і критерії визначення цінності документів.
5. Право власності на документи національного архівного фонду. Облік і зберігання національного архівного фонду.
6. Використання національного архівного фонду.

Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи». Система архівних установ

План

1. Діяльність архівних установ.

2. Система архівних установ.
3. Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства.
4. Архівні установи, засновані фізичними особами.
5. Фінансове, матеріально-технічне і кадрове забезпечення архівних установ. Міжнародне співробітництво в архівній справі.

Список рекомендованої літератури до семінарського заняття

З а к о н У к р а ї н и П р о Н а ц і о н а л ь н и й а р х і в н и й ф о н д т а а р х і в н і у с т а н о в и . (Цей Закон регулює відносини, пов'язані із формуванням, обліком, зберіганням і використанням Національного архівного фонду, та інші основні питання архівної справи).

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

ПАМ'ЯТКИ ІСТОРІЇ

Аскольдова могила

Будинок, у якому жив і працював Т. Шевченко

Будинок, у якому жив М. Лисенко

Будинок, у якому жила Леся Українка

Будинок Державного академічного театру російської драми імені Лесі Українки

Будинок, у якому жив М. Грушевський

Комплекс пам'яток на місці масового знищення мирного населення та військовополонених в урочищі Бабин Яр під час гітлерівської окупації

8. Меморіальний комплекс парку Вічної Слави

ПАМ'ЯТКИ МОНУМЕНТАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА

Пам'ятник князю Володимиру

Пам'ятник Б.Хмельницькому

Пам'ятник Лесі Українці

Пам'ятний знак на честь заснування Києва

ПАМ'ЯТКИ АРХЕОЛОГІЇ

Китаївське городище і курганний могильник

Звіринецькі печери

Культурний шар городища (Красний двір князя Всеволода)

Фундаменти церкви Богородиці в Кловському монастирі

Городище і могильник

Культурний шар городища.

Стоянка печерна Шан-Коба

Стоянка печерна Мурзак-Коба

Комплекс пам'яток Тірітака: городище, поселення, базиліка, могильник

ЗАВДАННЯ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Кредит 1. Охорона об'єктів культурної спадщини України

Закон України «Про охорону культурної спадщини»

Надайте класифікацію об'єктів культурної спадщини за типами і видами.

Перелічте повноваження органів місцевого самоврядування у сфері охорони культурної спадщини.

Управління охороною культурної спадщини

Спеціально уповноважені органи охорони культурної спадщини.

Органи охорони культурної спадщини місцевого самоврядування.

Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері охорони культурної спадщини.

Кредит 2. Державна реєстрація та Державний реєстр національного культурного надбання

Державна реєстрація об'єктів культурної спадщини

На яких підставах об'єкти культурної спадщини заносяться до Державного реєстру, чому вносяться зміни.

Переліchte правила обліку, охорони, реставрації та використання об'єктів національного культурного надбання.

В чому полягають особливості здійснення права власності на пам'ятки.

Положення про Державний реєстр національного культурного надбання

Занесення об'єктів національного культурного надбання до Реєстру.

Виключення об'єктів з Державного реєстру.

Правила обліку, охорони, реставрації та використання об'єктів національного культурного надбання.

Вивезення об'єктів, занесених до Державного реєстру, за межі України.

Порядок визначення наукових об'єктів, що становлять національне надбання.

Кредит 3. Програма збереження об'єктів культурної спадщини та пам'ятки Музейного фонду України

Програма збереження та використання об'єктів культурної спадщини

Функціонування історико-культурних заповідників в Україні.

Критерії та підстави відтворення втрачених об'єктів історико-архітектурної спадщини.

Критерії, щодо визнання об'єкта видатною пам'яткою історії та культури національного значення.

Критерії допустимості та правомірності відтворення видатних пам'яток історії та культури.

Мінімально необхідниц набір фіксаційної документації.

Порядок визначення оціночної та страхової вартості пам'яток Музейного фонду України

Есе

Облік пам'яток музейного фонду України.

Принципи визначення оціночної вартості музейних предметів.

Критерії визначення оціночної вартості речових, образотворчих, письмових джерел, кіно, фото і фоноджерел.

Кредит 4. Страхова вартість, охоронні договори та об'єкти культурної спадщини України

Визначення страхової вартості музейних предметів.

Порядок державної реєстрації, перереєстрації та обліку музеїв.

Відповідальність за порушення законодавства України про музеї та музейну справу.

Порядок укладення охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини.

Порядок укладення охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини

Порядок укладення охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини.

Порядок укладення охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини.

Положення про державний реєстр національного культурного надбання.

Кредит 5. Археологічна спадщина

ЗУ «Про охорону археологічної спадщини»

Переліchte основні завдання законодавства України про охорону археологічної спадщини.

Права та обов'язки дослідників археологічної спадщини.

Міжнародне співробітництво України.

Відповідальність за порушення законодавства України про охорону археологічної спадщини.

Права та обов'язки дослідників археологічної спадщини

Право на публікацію результатів наукових досліджень археологічної спадщини.

Знахідки, одержані в результаті археологічних досліджень.

Міжнародне співробітництво України.

Відповідальність за порушення законодавства України про охорону археологічної спадщини.

Кредит 6. Національний архівний фонд

Національний архівний фонд та архівні установи

Національний архівний фонд та його формування. Принципи і критерії визначення цінності документів.

Право власності на документи національного архівного фонду. Облік і зберігання національного архівного фонду. Використання національного архівного фонду.

Система архівних установ

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства. Архівні установи, засновані фізичними особами. Фінансове, матеріально-технічне і кадрове забезпечення архівних установ. Міжнародне співробітництво в архівній справі.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

(для перевірки рівня засвоєння студентами матеріалу)

Базовий рівень

Які відносини регулює закон України «Про охорону культурної спадщини»?

- правові, організаційні, соціальні та економічні відносини у сфері охорони культурної спадщини з метою її збереження, використання об'єктів культурної спадщини у суспільному житті, захисту традиційного характеру середовища в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь
- організаційні відносини у сфері охорони культурної спадщини з метою її збереження, використання об'єктів культурної спадщини
- соціальні відносини у сфері охорони культурної спадщини з метою її збереження, використання об'єктів культурної спадщини
- економічні відносини у сфері охорони культурної спадщини з метою її збереження, використання об'єктів культурної спадщини

До об'єкту культурної спадщини відноситься

- визначне місце, споруда (витвір), комплекс (ансамбль), їхні частини, пов'язані з ними рухомі предмети, а також території чи водні об'єкти, інші природні, природно-антропогенні або створені людиною об'єкти незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду і зберегли свою автентичність
- об'єкт культурної спадщини, який занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України
- елементи, групи елементів об'єкта культурної спадщини, що можуть бути відокремлені від нього
- об'єкт культурної спадщини, який не може бути перенесений на інше місце без втрати його цінності з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду та збереження своєї автентичності

До спеціально уповноважених органів охорони культурної спадщини відносяться: {

- органи охорони культурної спадщини районних державних адміністрацій
- органи охорони культурної спадщини місцевого самоврядування
- органи охорони культурної спадщини центральних державних адміністрацій
- орган охорони культурної спадщини Миколаєва та області.

До якого реєстру заносяться об'єкти культурної спадщини незалежно від форм власності відповідно до їхньої археологічної, естетичної, етнологічної, історичної, мистецької, наукової чи художньої цінності:

- Державного реєстру нерухомих пам'яток України
- Державного реєстру всесвітньої спадщини України
- Державного реєстру національного культурного надбання
- Державного реєстру втрачених об'єктів культурної спадщини

Ким встановлюється порядок визначення категорій пам'яток:

- центральним органом виконавчої влади у сфері ОКС
- встановлюється Кабінетом Міністрів України
- місцевим органом ОКС
- районним органом ОКС

Які об'єкти не підлягають державній реєстрації?

- які побудовані в період незалежності України
- які наполовину зруйновані
- що є сучасними копіями існуючих пам'яток або спорудами (витворами), створеними за старовинними проектами чи науковими реконструкціями, в тому числі масові тиражовані копії
- пам'ятки національного культурного надбання

Які існують категорії пам'яток?

- пам'ятки національного та місцевого значення
- пам'ятки районного значення
- пам'ятки державного значення
- пам'ятки обласного значення

Інформування про об'єкти культурної спадщини, занесені до Реєстру, провадиться шляхом:

- встановлення охоронних дощок, охоронних знаків, інших інформаційних написів, позначок на пам'ятках або в межах їхніх територій незалежно від форм власності
- інформування населення через організації
- інформування населення через підприємства
- інформування населення через вищі навчальні заклади

Яким органом затверджується перелік пам'яток, які не підлягають приватизації?

- Верховною Радою України
- Кабінетом Міністрів України
- Центральним органом виконавчої влади
- Місцевим органом виконавчої влади

Пам'ятки підлягають грошовій оцінці за нормативами і методиками, що затверджуються:

- Верховною Радою України
- Кабінетом Міністрів України
- центральним органом виконавчої влади
- місцевими органами виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини

Переміщення (перенесення) пам'ятки на інше місце допускається як виняток у випадках, коли:

- неможливо зберегти пам'ятку на місці, за умови проведення комплексу наукових досліджень з вивчення та фіксації пам'ятки (обміри, фотофіксація тощо)
- надає дозвіл Кабінет Міністрів України
- вимагають люди
- є погодження з місцевим органом виконавчої влади

У разі виникнення загрози для збереженості пам'ятки її власник або уповноважений ним орган, особа, яка набула права володіння, користування чи управління, зобов'язані:

- негайно повідомити про це центральний орган виконавчої влади
- негайно повідомити про це Кабінет Міністрів України
- негайно повідомити про це орган охорони культурної спадщини обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій та орган місцевого самоврядування, на території якого розташована пам'ятка
- повідомити центральний орган виконавчої влади

Розміщення реклами на пам'ятках національного значення, в межах зон охорони цих пам'яток, історичних ареалів населених місць дозволяється за погодженням з:

- Верховною Радою України
- центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини
- місцевим органам по охороні пам'яток історії та культури
- Кабінетом Міністрів України

У разі, коли пам'ятці загрожує небезпека пошкодження, руйнування чи знищення, власник або уповноважений ним орган, особа, яка набула права володіння, користування чи управління, зобов'язані

- привести цю пам'ятку до належного стану (змінити вид або спосіб її використання провести роботи з її консервації, реставрації, реабілітації, музеєфікації, ремонту та пристосування)
- повідомити про цей випадок центральний орган виконавчої влади
- написати листа до Кабінету Міністрів України.
- повідомити про цей випадок місцевий орган виконавчої влади

Органи місцевого самоврядування, на території яких не створено органів охорони культурної спадщини, зобов'язані заборонити:

- будь-яку діяльність юридичних або фізичних осіб, що створює загрозу пам'ятці, негайно повідомивши про це центральний орган виконавчої влади
- будь-яку діяльність юридичних або фізичних осіб, що створює загрозу пам'ятці, негайно повідомивши про це відповідний орган охорони Культурної спадщини місцевого органу виконавчої влади
- будь-яку діяльність фізичних осіб, що створює загрозу пам'ятці
- будь-яку діяльність юридичних осіб, що створює загрозу пам'ятці, негайно повідомивши про Кабінет Міністрів України

Правовий режим охоронюваної археологічної території визначається:

- центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини
- місцевим органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини
- Кабінетом Міністрів України
- Верховною Радою України

З метою захисту традиційного характеру середовища окремих пам'яток, комплексів (ансамблів) навколо них повинні встановлюватися:

- дошки повідомлень
- зони охорони пам'яток: охоронні зони, зони регулювання забудови, зони охоронюваного ландшафту, зони охорони археологічного культурного шару
- охоронні зони
- дошки оголошень

Порядок визначення та затвердження меж і режимів використання зон охорони пам'яток та внесення змін до них встановлюється:

- центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини
- місцевим органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини
- Кабінетом Міністрів України
- Верховною Радою України

Межі та режими використання історичних ареалів населених місць, обмеження господарської діяльності на територіях історичних ареалів населених місць визначаються у порядку, встановленому:

- Верховною Радою України, відповідною науково-проектною документацією, яка затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини або уповноваженими ним органами охорони культурної спадщини
- Кабінетом Міністрів України, відповідною науково-проектною документацією, яка затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини або уповноваженими ним органами охорони культурної спадщини
- центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини
- місцевим органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини

Порядок створення історико-культурних заповідників та музеїв-заповідників і типові положення про них затверджуються:

- Кабінетом Міністрів України
- Верховною Радою України
- Місцевим органом виконавчої влади
- Центральним органом виконавчої влади

Власник пам'ятки або уповноважений ним орган, особа, яка набула права володіння, користування чи управління нею, забезпечує збереження, утримання в належному стані, консервацію, реставрацію, реабілітацію, музеєфікацію та ремонт пам'ятки за:

- кошти, які йому надають місцеві органи виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини
- власні кошти, якщо інше не передбачено відповідним договором або законом
- кошти, які йому надають центральні органи виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини
- Кабінет Міністрів України

Спеціальні кошти на фінансування охорони культурної спадщини можуть використовуватися на:

- консервацію, реставрацію, реабілітацію, музеєфікацію, ремонт, збереження, охорону, облік, захист, популяризацію об'єктів культурної спадщини
- відкриття музею
- будування житлового приміщення
- відкриття майстерні

Самовільне відновлення земляних робіт або їхнє продовження після виявлення знахідок археологічного характеру тягне за собою:

- адміністративну відповідальність
- кримінальну відповідальність згідно з законом
- цивільну відповідальність
- штрафні санкції

Подання про внесення пам'яток до Списку всесвітньої спадщини здійснює:

- Кабінет Міністрів України за рекомендацією центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини та Українського національного комітету Міжнародної ради з питань пам'яток та визначних місць (ІКОМОС)
- Верховна Рада України
- центральний орган виконавчої влади у сфері охорони і збереження культурної спадщини
- Місцевий орган виконавчої влади у сфері охорони і збереження культурної спадщини

Порядок виявлення об'єктів культурної спадщини визначає:

- місцевий орган виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини
- центральний орган виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини

- Кабінет Міністрів України
- Верховна Рада України

Який орган видає власнику пам'ятки або уповноваженому ним органу свідоцтво про реєстрацію об'єкта культурної спадщини як пам'ятки?

- Центральний орган виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини
- Місцеві органи виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини
- Кабінет Міністрів України
- Верховна Рада України

Науковий об'єкт, що становить національне надбання – це:

- об'єкти науки і техніки
- унікальний об'єкт, що не піддається відтворенню, втрата або руйнування якого матиме серйозні негативні наслідки для розвитку науки та суспільства
- історичний об'єкт культурної спадщини
- археологічний об'єкт культурної спадщини

Виберіть правильну відповідь. Всесвітньо відомі перлини:

- історико-архітектурної спадщини: Успенський собор Києво-Печерської Лаври, Михайлівський Золотоверхий монастир, Богоявленський собор Братського монастиря та інші пам'ятки у Києві, Успенський собор у Полтаві
- монументального мистецтва: Успенський собор Києво-Печерської Лаври, Михайлівський Золотоверхий монастир
- Богоявленський собор Братського монастиря та інші пам'ятки у Києві
- Успенський собор у Полтаві

За підрахунками фахівців, в Україні лише в ХХ столітті знищено:

- близько 20 тис. архітектурних об'єктів, які мали історико-культурну цінність
- близько 10 тис. архітектурних об'єктів, які мали історико-культурну цінність
- близько 20 тис. історичних об'єктів, які мали історико-культурну цінність
- більше 5 тис. об'єктів монументального мистецтва, які мали історико-культурну цінність

Подання про внесення пам'яток до Списку всесвітньої спадщини здійснює:

- Кабінет Міністрів України за рекомендацією центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини та Українського національного комітету Міжнародної ради з питань пам'яток та визначних місць (ІКОМОС)
- Верховна Рада України
- центральний орган виконавчої влади у сфері охорони і збереження культурної спадщини
- Місцевий орган виконавчої влади у сфері охорони і збереження культурної спадщини

Порядок виявлення об'єктів культурної спадщини визначає:

- місцевий орган виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини
- центральний орган виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини
- Кабінет Міністрів України
- Верховна Рада України

Який орган видає власнику пам'ятки або уповноваженому ним органу свідоцтво про реєстрацію об'єкта культурної спадщини як пам'ятки?

- Центральний орган виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини
- Місцеві органи виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини
- Кабінет Міністрів України
- Верховна Рада України

Хто вперше виявив і досліджував пам'ятки зарубинецької культури?

- О. Трубачов
- В. Хвойко
- В. Баран
- В. Козак

Виберіть правильну відповідь. Всесвітньо відомі перлини:

- історико-архітектурної спадщини: Успенський собор Києво-Печерської Лаври, Михайлівський Золотоверхий монастир, Богоявленський собор Братського монастиря та інші пам'ятки у Києві, Успенський собор у Полтаві
- монументального мистецтва: Успенський собор Києво-Печерської Лаври, Михайлівський Золотоверхий монастир
- Богоявленський собор Братського монастиря та інші пам'ятки у Києві
- Успенський собор у Полтаві

За підрахунками фахівців, в Україні лише в ХХ столітті знищено:

- близько 20 тис. архітектурних об'єктів, які мали історико-культурну цінність
- близько 10 тис. архітектурних об'єктів, які мали історико-культурну цінність
- близько 20 тис. історичних об'єктів, які мали історико-культурну цінність
- більше 5 тис. об'єктів монументального мистецтва, які мали історико-культурну цінність

Що називається реставраційним відтворенням пам'ятки

- науково обгрунтований процес відбудови споруди, понад 50 відсотків наземної частини якої втрачено
- науково обгрунтований процес відбудови споруди, понад 70 відсотків наземної частини якої втрачено
- науково обгрунтований процес відбудови споруди, понад 30 відсотків наземної частини якої втрачено
- науково обгрунтований процес відбудови споруди, понад 10 відсотків наземної частини якої втрачено

Відтворення пам'ятки є надзвичайним актом, що здійснюється у виняткових випадках за наявності:

- 3-х фотографій з різних точок зору
- фіксаційної документації
- 2-х фотографій з різних точок зору
- архівних матеріалів

Фіксаційною документацією не можуть бути:

- натурні фотографії об'єкта без креслень
- гравюри
- малюнки
- фото

Мінімально необхідний набір фіксаційної документації має включати:

- креслення плану і двох фасадів; натурну фотофіксацію - три загальні фотографії з різних точок та фотографії фрагментів чи деталей
- креслення плану і фасаду; натурну фотофіксацію - чотиризагальні фотографії з різних точок та фотографії фрагментів чи деталей
- натурну фотофіксацію - дві загальні фотографії з різних точок
- три фотографії фрагментів чи деталей

Відтворення об'єкта за відсутності архівної документації та натурних досліджень на підставі лише наукової реконструкції:

-допускається

-не допускається

-допускається з дозволу Кабінету Міністрів України

-допускається з дозволу центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини

Запис про оціночну вартість музейних предметів фіксується в:

-актах приймання на постійне збереження, книгах надходжень, уніфікованих паспортах, інвентарних та спеціальних інвентарних книгах

-тільки в інвентарних та спеціальних інвентарних книгах

-тільки в книгах надходжень

-тільки в уніфікованих паспортах

Принцип об'єктивності – це:

-вивчення відомостей про авторів і змісту музейних предметів; рівня художньої майстерності

-вивченні відомостей про музейні предмети не ізольовано, а в складі колекцій

-коли за основу оцінки музейних предметів беруться об'єктивно існуючі фактори змісту, значимості авторів, часу створення, оригінальності тощо

-виявлення місця музейного предмета в ряді інших шляхом систематизації

Принцип історизму – це:

-вивчення відомостей про авторів і зміст музейних предметів; рівень художньої майстерності

-у вивченні відомостей про музейні предмети не ізольовано, а в складі колекцій

-виявлення місця музейного предмета в ряді інших шляхом систематизації

-коли за основу оцінки музейних предметів беруться об'єктивно існуючі фактори змісту, значимості авторів, часу створення, оригінальності тощо

Принцип всебічності та комплексності – це:

-коли за основу оцінки музейних предметів беруться об'єктивно існуючі фактори змісту, значимості авторів, часу створення, оригінальності тощо

-вивченні відомостей про музейні предмети не ізольовано, а в складі колекцій, виявлення місця музейного предмета в ряді інших шляхом систематизації

-коли за основу оцінки музейних предметів беруться об'єктивно існуючі фактори змісту, значимості авторів, часу створення, оригінальності

-вивчення відомостей про авторів і зміст музейних предметів; рівень художньої майстерності

Реліквійність – це:

-визначення певних ознак, що відрізняють саме цей предмет від подібних предметів;

-предмет, що має високий ступінь експресивності, особливо шанований як пам'ять про визначну історичну подію або особу і має суспільну значимість

-вивченні відомостей про музейні предмети не ізольовано, а в складі колекцій, виявлення місця музейного предмета в ряді інших шляхом систематизації

-значимості авторів, часу створення, оригінальності, часу створення, оригінальності

Найбільш об'єктивно комерційну цінність того чи іншого художнього твору відображає:

-аукціонна торгівля

- рівень попиту
- пропозиції
- задовільний стан збереження

При визначенні оціночної вартості речових джерел, крім загальних критеріїв, враховується:

- рівень попиту і пропозиції
- вартість матеріалу, з якого виготовлено предмет, і складність техніки виконання
- задовільний стан збереження
- значимості автора

Рівноцінні за своїм значенням твори західного, східного, російського або українського образотворчого мистецтва оцінюються:

- приблизно на одному рівні
- західні твори дорожчі
- українські твори дешевше
- західні дешевше, українські твори дорожчі

Вартість фотографії зростає, якщо вона має:

- задовільний стан збереженості;
- негатив і анотацію
- відому особу
- анотацію

Найбільше підвищує вартість рукописної і стародрукованої книги наявність:

- мініатюр, гравюр, орнаментів
- печаток
- якісний текст
- орнаментів

Страхова вартість музейного предмета складається з:

- попиту на зовнішньому ринку
- ціночної вартості та ступеня ризику
- тільки оціночної вартості
- тільки ступеня ризику

Місцезнаходженням музею, який є юридичною особою, вважається:

- місцезнаходження (розміщення) його постійно діючого керівного органу (дирекції, правління тощо)
- основне функціональне приміщення музею
- адреса його власника
- адреса співробітників

Місцезнаходженням музею, що не є юридичною особою, вважається:

- адреса його власника або адреса приміщення, де розташовано музей
- основне функціональне приміщення музею
- місцезнаходження (розміщення) його постійно діючого керівного органу (дирекції, правління тощо)
- адреса співробітників

Місцезнаходженням приватного музею є:

адреса його власника або адреса приміщення, де розташовано музей

- місцезнаходження (розміщення) його постійно діючого керівного органу (дирекції, правління тощо)
- основне функціональне приміщення музею
- адреса співробітників

Музей вважається створеним і набуває прав юридичної особи: {

- коли має власну печатку
- має свій рахунок
- з дня його державної реєстрації
- після занесення ОКС до Державного реєстру нерухомих пам'яток України

Скасування державної реєстрації музею здійснюється: {

- за заявою засновника, а також на підставі рішення суду, арбітражного суду
- за заявою органів місцевого самоврядування у сфері охорони культурної спадщини
- тільки на підставі рішення суду
- тільки на підставі арбітражного суду

Сукупність науково обґрунтованих заходів, які дозволяють захистити об'єкти культурної спадщини від подальших руйнувань і забезпечують збереження їхньої автентичності з мінімальним втручанням у їхній існуючий вигляд – це: {

- консервація
- реставрація
- реабілітація
- дослідження

До якого типу об'єктів культурної спадщини відносяться твори архітектури та інженерного мистецтва, твори монументальної скульптури та монументального малярства, археологічні об'єкти, печери з наявними свідченнями життєдіяльності людини, будівлі або приміщення в них, що зберегли автентичні свідчення про визначні історичні події, життя та діяльність відомих осіб: {

- споруди (витвори)
- комплекси
- ансамблі
- визначні місця

До якого типу об'єктів культурної спадщини відносяться топографічно визначені сукупності окремих або поєднаних між собою об'єктів культурної спадщини {

- комплекси (ансамблі)
- споруди
- витвори
- визначні місця

За видами об'єкти культурної спадщини поділяються на: {

- археологічні
- комплекси
- визначні місця
- споруди

До спеціально уповноважених органів охорони культурної спадщини належить: {

- центральний орган виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини;
- Кабінет Міністрів України
- Благодійні організації

-Президент України
}

До повноважень Кабінету Міністрів України у сфері охорони культурної спадщини належить: {

- здійснення державної політики; здійснення державного контролю; занесення об'єктів культурної спадщини національного значення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України та внесення змін до нього щодо пам'яток національного значення
- контроль за виконанням цього Закону, інших нормативно-правових актів про охорону культурної спадщини
- реалізація державної політики з питань охорони культурної спадщини
- координація робіт з виявлення, дослідження та документування об'єктів культурної спадщини, ведення списків цих об'єктів

Порядок визначення категорій пам'яток встановлюється: {

- центральним органом виконавчої влади у сфері ОКС
- місцевим органом ОКС
- районним органом ОКС
- Кабінетом Міністрів України

Не підлягають державній реєстрації об'єкти, які: {

- побудовані в період незалежності України
- наполовину зруйновані
- є сучасними копіями існуючих пам'яток або спорудами (витворами), створеними за старовинними проектами чи науковими реконструкціями, в тому числі масові тиражовані копії
- пам'ятками національного культурного надбання

Перелік пам'яток, які не підлягають приватизації затверджується: {

- Кабінетом Міністрів України
- Центральним органом виконавчої влади
- Місцевим органом виконавчої влади
- Верховною Радою України

В яких випадках допускається переміщення (перенесення) пам'ятки на інше місце? {

- неможливо зберегти пам'ятку на місці, за умови проведення комплексу наукових досліджень з вивчення та фіксації пам'ятки (обміри, фотофіксація тощо)
- надає дозвіл Кабінет Міністрів України
- вимагають люди
- є погодження з місцевим органом виконавчої влади

Яка пам'ятка не може перебувати у державній, комунальній або приватній власності {

- археології
- історії
- монументального мистецтва
- архітектури та містобудування

Які пам'ятки є державною власністю? {

- пам'ятки археології
- архітектури та містобудування
- монументального мистецтва
- об'єкти науки та техніки

До об'єктів культурної спадщини національного культурного надбання належать пам'ятки
-історичні, археологічні
-споруди
-комплекси
-визначні міста

За погодженням з яким органом пам'ятка національного значення, що перебуває у державній чи комунальній власності і потребує спеціального режиму охорони, може надаватися у користування? {

- центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини
- Верховною Радою України
- Кабінетом Міністрів України
- органом охорони культурної спадщини обласних державних адміністрацій

Пам'ятки підлягають грошовій оцінці за нормативами і методиками, що затверджуються: {

- Кабінетом Міністрів України
- Верховною Радою України
- Центральним органом виконавчої влади
- органом охорони культурної спадщини обласних державних адміністрацій

Ким затверджується порядок укладання охоронних договорів та їхні типові форми? {

- Кабінетом Міністрів України
- Верховною Радою України
- Центральним органом виконавчої влади
- органом охорони культурної спадщини обласних державних адміністрацій

Хто встановлює режими використання пам'яток? {

- центральний орган виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини щодо пам'яток національного значення
- центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини щодо пам'яток місцевого значення
- Верховна рада України
- Кабінет Міністрів України

За погодженням з яким органом дозволяється розміщення реклами на пам'ятках національного значення, в межах зон охорони цих пам'яток, історичних ареалів населених місць? {

- центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини
- Кабінетом Міністрів України
- Верховною Радою України
- органом охорони культурної спадщини обласних державних адміністрацій

Яким органом встановлюється порядок визначення та затвердження меж і режимів використання зон охорони пам'яток та внесення змін до них? {

- центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини
- Кабінетом Міністрів України
- Верховною Радою України
- органом охорони культурної спадщини обласних державних адміністрацій

Список історичних населених місць України за поданням центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини затверджується: {

- Кабінетом Міністрів України
- Верховною Радою України
- органом охорони культурної спадщини обласних державних адміністрацій
- центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини

Порядок створення історико-культурних заповідників та музеїв-заповідників і типові положення про них затверджуються: {

- Кабінетом Міністрів України
- Верховною Радою України
- органом охорони культурної спадщини обласних державних адміністрацій
- органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини

Самовільне відновлення земляних робіт або їхнє продовження після виявлення знахідок археологічного характеру тягне за собою: {

- кримінальну відповідальність
- адміністративну відповідальність
- цивільну відповідальність
- ніякої відповідальності

Скільки нерухомих пам'яток історії та культури в Україні перебувають під охороною держави? {

- понад 50 тис.
- понад 150 тис.
- менше 100 тис.
- менше 150 тис.

На скільки відсотків підвищується оціночна вартість предмета з металу, дерева або тканини, оздобленого позолотою чи срібленням, прикрашеного гаптуванням "золотою" або "срібною" ниткою? {

- 5-10%
- 10-20%;
- 25-30%
- 35-40%

На скільки відсотків підвищується оціночна вартість предмета з порцеляни, розписаного золотом? {

- 5-10%
- 15-20%
- 20-30%;
- 35-40%

На скільки відсотків підвищується оціночна вартість предмета з дерева підвищується при застосуванні коштовної деревини: червоного дерева, дуба, карельської берези {

- 5-10%
- 15-20%
- 20-30%;
- 35-40%

Єдиним кваліфікаційним документом, який засвідчує фаховий рівень дослідника і дає право на проведення наукового дослідження археологічної спадщини є: {

- відкритий лист
- дозвіл

- заява
- посвідчення

Який документ встановленого зразка, виданий центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини, дає право на проведення земляних робіт на об'єкті археологічної спадщини? {

- дозвіл
- заява
- посвідчення
- відкритий лист

Середній рівень1

Який документ Національного архівного фонду, що становить виняткову культурну цінність, має важливе значення для формування національної самосвідомості Українського народу і визначає його вклад у всесвітню культурну спадщину{

- унікальний
 - архівний
 - документ Національного архівного фонду
 - неопублікований
- }

Законодавство України про Національний архівний фонд та архівні установи базується на: {

- Конституції України
- Цивільному кодексі України
- Цивільно-процесульному кодексі
- Кримінальному кодексі

Центральні державні архіви України створюються за рішенням: {

- Кабінету Міністрів України
- Верховної ради України
- Центрального органу виконавчої влади
- Районних державних адміністрацій

Рішення про створення галузевих державних архівів приймається: {

- Кабінетом Міністрів України
- Верховною радою України
- Центральним органом виконавчої влади
- Районною державною адміністрацією

Відносини, які регулює закон України «Про охорону культурної спадщини»: {

- правові, організаційні, соціальні та економічні відносини у сфері охорони культурної спадщини з метою її збереження, використання об'єктів культурної спадщини у суспільному житті, захисту традиційного характеру середовища в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь
- організаційні відносини у сфері охорони культурної спадщини з метою її збереження, використання об'єктів культурної спадщини
- соціальні відносини у сфері охорони культурної спадщини з метою її збереження, використання об'єктів культурної спадщини
- економічні відносини у сфері охорони культурної спадщини з метою її збереження, використання об'єктів культурної спадщини

До об'єкту культурної спадщини відноситься {

-визначне місце, споруда (витвір), комплекс (ансамбль), їхні частини, пов'язані з ними рухомі предмети, а також території чи водні об'єкти, інші природні, природно-антропогенні або створені людиною об'єкти незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду і зберегли свою автентичність

-об'єкт культурної спадщини, який занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України

-елементи, групи елементів об'єкта культурної спадщини, що можуть бути відокремлені від нього

-об'єкт культурної спадщини, який не може бути перенесений на інше місце без втрати його цінності з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду та збереження своєї автентичності

Які органи відносяться до спеціально уповноважених органів охорони культурної спадщини? {

-органи охорони культурної спадщини районних державних адміністрацій

-органи охорони культурної спадщини місцевого самоврядування

-органи охорони культурної спадщини центральних державних адміністрацій

-орган охорони культурної спадщини Миколаєва та області

Ким утворюються органи охорони культурної спадщини місцевого самоврядування населених пунктів, занесених до Списку історичних населених місць України? {

-органами охорони культурної спадщини районних державних адміністрацій

-органами місцевого самоврядування за погодженням із центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини

-органами охорони культурної спадщини Ради міністрів Автономної Республіки Крим

-центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини

Ким скасовуються рішення органів охорони культурної спадщини, що суперечать Конституції України, іншим актам законодавства, рішенням Конституційного Суду України та актам міністерств, інших центральних органів виконавчої влади? {

-Центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини

-Місцевими органами виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини

-Органами місцевого самоврядування

-Органи охорони культурної спадщини районних державних адміністрацій

До якого реєстру заносяться об'єкти культурної спадщини незалежно від форм власності відповідно до їхньої цінності? {

-Державного реєстру нерухомих пам'яток України

-Державного реєстру всесвітньої спадщини України

-Державного реєстру національного культурного надбання

-Державного реєстру втрачених об'єктів культурної спадщини

Порядок визначення категорій пам'яток встановлюється: {

-центральним органом виконавчої влади у сфері ОКС

-встановлюється Кабінетом Міністрів України

-місцевим органом ОКС

-районним органом ОКС

Які об'єкти не підлягають державній реєстрації? {

- які побудовані в період незалежності України
- які наполовину зруйновані
- що є сучасними копіями існуючих пам'яток або спорудами (витворами), створеними за старовинними проектами чи науковими реконструкціями, в тому числі масові тиражовані копії
- пам'ятки національного культурного надбання

Які існують категорії пам'яток? {

- пам'ятки національного та місцевого значення
- пам'ятки районного значення
- пам'ятки державного значення
- пам'ятки обласного значення

Природні території, які мають історичну цінність називаються: {

- ландшафтними
- історично-парковими
- історичними
- залишками давнього розпланування та забудови, що є носієм певних містобудівних ідей

На скільки видів поділяються об'єкти культурної спадщини? {

- 6
- 7
- 8
- 9

Середній рівень2

До повноважень Кабінету Міністрів України у сфері охорони культурної спадщини належить: {

- надання дозволу на переміщення (перенесення) пам'ятки національного значення;
- занесення об'єктів культурної спадщини місцевого значення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України
- занесення об'єктів культурної спадщини національного значення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України та внесення змін до нього щодо пам'яток національного значення
- реалізація державної політики з питань охорони культурної спадщини

Виберіть правильні відповіді. До повноважень центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини належить: {

- реалізація державної політики з питань охорони культурної спадщини
- розроблення, затвердження та погодження нормативно-правових актів, розроблення та погодження державних програм охорони культурної спадщини; ведення Державного реєстру нерухомих пам'яток України, здійснення координації та контролю за паспортизацією нерухомих об'єктів культурної спадщини
- оголошення ансамблів і комплексів пам'яток заповідниками чи музеями-заповідниками
- надання дозволу на переміщення (перенесення) пам'ятки національного значення

Виберіть правильні відповіді. До повноважень органів охорони культурної спадщини районних державних адміністрацій, органів охорони культурної спадщини місцевого самоврядування відповідно до їх компетенції належить: {

- подання пропозицій органу охорони культурної спадщини вищого рівня про занесення

об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, внесення змін до нього та про занесення відповідної території до Списку історичних населених місць України

-підготовка пропозицій до програм соціально-економічного розвитку відповідної території і проектів місцевого бюджету та подання їх на розгляд відповідному органу виконавчої влади

--подання у відповідні міжнародні інстанції пропозиції про занесення пам'ятки до Списку всесвітньої спадщини

-оголошення ансамблів і комплексів пам'яток заповідниками чи музеями-заповідниками

Виберіть правильні відповіді. Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування сприяють: {

-діяльності Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, інших громадських, науково-дослідних, проектних організацій, установ та підприємств різних форм власності щодо охорони культурної спадщини

-подання у відповідні міжнародні інстанції пропозиції про занесення пам'ятки до Списку всесвітньої спадщини

-підготовці фахівців з охорони культурної спадщини

-підготовки пропозицій до програм соціально-економічного розвитку відповідної території і проектів місцевого бюджету та подання їх на розгляд відповідному органу виконавчої влади

Вкажіть правильні відповіді. Вилучення пам'ятки з Реєстру здійснюється лише у разі: {

-якщо пам'ятку зруйновано

-якщо пам'ятка археології, що не виявлена в наземних обсягових формах, досліджена на всій площі і по всій глибині культурного шару і при цьому не виявлено об'єктів культурної спадщини, які підлягають консервації або музеєфікації на місці та подальшому використанню

-якщо пам'ятку зруйновано більше ніж на 50%

-якщо пам'ятка втратила предмет охорони

Виберіть правильні відповіді. Режимми використання пам'яток встановлює: {

-центральний орган виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини щодо пам'яток національного значення

-орган охорони культурної спадщини Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органи охорони культурної спадщини обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій щодо пам'яток місцевого значення

-Кабінетом Міністрів України

-Верховна рада України

Основними критеріями оціночної вартості музейних предметів є: {

-походження та час

-принцип історичності

-оригінальність

-принцип об'єктивності

Рішення органів охорони культурної спадщини, можуть бути скасовані центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини, що суперечать {

-Конституції України

-іншим актам законодавства

-Рішенням Конституційного Суду України та актам міністерств, інших центральних органів виконавчої влади

-рішенням районних адміністрацій

Хто стояв біля джерел нового післявоєнного етапу української етнографії? {

- М. Рильський
- К. Гуслистий
- М. Костомаров
- Ф. Вовк

До повноважень органів охорони культурної спадщини районних державних адміністрацій, органів охорони культурної спадщини місцевого самоврядування відповідно до їх компетенції належить: {

- забезпечення нормативно-правових актів про охорону культурної спадщини на відповідній території
- подання пропозицій органу охорони культурної спадщини вищого рівня про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, внесення змін до нього та про занесення відповідної території до Списку історичних населених місць України
- здійснення державного контролю
- реалізація державної політики з питань охорони культурної спадщини

Кого можуть залучати до роботи органи охорони культурної спадщини {

- досвідчених фахівців у сфері охорони культурної спадщини
- громадян на правах громадських інспекторів для спостереження за станом зберігання та використання пам'яток, їхніх територій і зон охорони, охоронюваних археологічних територій, історичних ареалів населених місць
- волонтерів
- студентів, без їхньої згоди

До об'єктів, що становлять Національне культурне надбання, відносяться {

- унікальні об'єкти музейних, архівних фондів
- колекції, особливо цінні та рідкісні видання
- пам'ятки історії та культури; інформаційні фонди; дослідні установки та обладнання
- будинки

Видатною пам'яткою історії та культури національного значення визнається об'єкт, що відповідає одному з таких критеріїв: {

- справляв значний вплив на розвиток культури, архітектури, містобудування, мистецтва впродовж тривалого історичного періоду
- був безпосередньо пов'язаний з історичними подіями, розвитком ідей, видатними особами, які справили визначальний вплив на перебіг національної історії, розвиток культури і мистецтва
- занесений до Державного реєстру нерухомих пам'яток України
- за типом відноситься до комплексу

Які близькі культури слов'янської віднесеності існували синхронно з праською археологічною культурою? {

- колочинська
- пеньківська
- райковецька
- візантійська

До відтворення пам'яток можуть залучатися {

- будівельні організації
- реставраційні організації України
- профспілки
- Кабінет Міністрів України

Експертиза оціночної вартості музейних предметів проводиться за принципами: {

- об'єктивності
- історизму
- вибірковості
- порівняння

Основними загальними критеріями проведення оцінки музейних предметів є: {

- походження та час
- зміст
- всебічності
- комплексності

За особливою шкалою оцінюються книги, як {

- "Євангеліє"
- "Апостол"
- наукова література
- рідкісні видання

Хто з польських археологів виробив вісло-одерську концепцію? {

- О. Шахматов
- Ю. Костщевський
- М. Рудницький
- В. Петров

Обґрунтували вісло-дніпровську концепцію {

- П. Третьяков, М. Артамонов
- Б. Рибаків, О. Шахматов
- М. Костомаров, М. Рудницький
- М. Грушевський, В. Баран

Які органи забезпечують проведення державної політики у сфері архівної справи і діловодства в межах своєї компетенції? {

- Кабінет Міністрів України
- органи місцевого самоврядування
- Верховна Рада України
- центральний орган виконавчої влади

Експертиза оціночної вартості музейних предметів проводиться за принципами: {

- об'єктивності - коли за основу оцінки музейних предметів беруться об'єктивно існуючі фактори змісту, значимості авторів, часу створення, оригінальності тощо
- історизму - що передбачає вивчення відомостей про авторів і змісту музейних предметів
- унікальності
- оригінальності

Основними загальними критеріями проведення оцінки музейних предметів є: {

- походження та час - визначення ролі та значення музейного предмета з точки зору його належності до відомих історичних епох, культур, осіб, подій, авторів, шкіл тощо

- зміст - встановлення значення інформації, що міститься в музейних предметах
- вивчення відомостей про авторів і змісту музейних предметів
- рівень художньої майстерності

Найбільше підвищує вартість рукописної і стародрукованої книги наявність: {

- мініатюр, гравюр
- орнаментів
- написів
- позначок

Основними завданнями законодавства України про охорону археологічної спадщини є: {

- регулювання суспільних відносин у сфері охорони, дослідження та збереження археологічної спадщини
- забезпечення права громадян на пізнання археологічної спадщини України
- забезпечення здійснення державної політики у сфері охорони археологічної спадщини
- здійснення державного контролю у сфері охорони археологічної спадщини;

Які органи здійснюють управління охороною культурної спадщини на території зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, та в умовах виникнення інших надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру? {

- адміністрація зони
- центральний орган виконавчої влади з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи
- фінансування охорони археологічної спадщини
- занесення об'єктів культурної спадщини національного значення до Державного

Твори архітектури та інженерного мистецтва, твори монументальної скульптури та монументального малярства, археологічні об'єкти, печери з наявними свідченнями життєдіяльності людини, будівлі або приміщення в них, що зберегли автентичні свідчення про визначні історичні події, життя та діяльність відомих осіб відносяться до: {

- споруд
- витворів
- комплексів
- ансамблів

Топографічне визначені сукупності окремих або поєднаних між собою об'єктів культурної спадщини відносяться до: {

- витворів
- ансамблів
- визначних міст
- споруд

Режими використання пам'яток встановлює: {

- центральний орган виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини щодо пам'яток національного значення
- органи охорони культурної спадщини обласних, Київської міських державних адміністрацій щодо пам'яток місцевого значення
- Кабінет Міністрів України
- Верховна Рада України

До критеріїв визначення оціночної вартості образотворчих джерел відносяться: {

- авторство, назва твору
- ступінь відомості автора на світовому художньому ринку
- художня або історична унікальність твору
- рівноцінність творів за своїм значенням

Середній рівень3

Основним терміном для означення сучасних великих державно-політичних та етнічних -

Сукупність науково обґрунтованих заходів, які дозволяють захистити об'єкти культурної спадщини від подальших руйнувань і забезпечують збереження їхньої автентичності з мінімальним втручанням у їхній існуючий вигляд називається {

- Консервація
- Консервацією

Сукупність науково обґрунтованих заходів щодо приведення об'єктів культурної спадщини у стан, придатний для екскурсійного відвідування називається {

- Музеефікація
- Музеефікацією

Які нації сформувалися під впливом історико-політичних, географо-територіальних, правових та освітньо-культурних чинників, які впродовж відносно тривалого часу однаково діяли на населення певної території {

- Державно-політична
- Державно-політичні

Сукупність науково обґрунтованих заходів щодо відновлення культурних та функціональних властивостей об'єктів культурної спадщини називається {

- Реабілітація
- Реабілітацією

Сукупність проектних, вишукувальних і виробничих робіт, спрямованих на покращення технічного стану та підтримання в експлуатаційному стані об'єкта культурної спадщини без зміни властивостей, які є предметом охорони об'єкта культурної спадщини називається {

- Ремонт
- Ремонтом

Сукупність науково обґрунтованих заходів щодо укріплення (консервації) фізичного стану, розкриття найбільш характерних ознак, відновлення втрачених або пошкоджених елементів об'єктів культурної спадщини із забезпеченням збереження їхньої автентичності; об'єкта культурної спадщини - дії, що призводять чи можуть призвести до часткового або повного зникнення предмета охорони об'єкта культурної спадщини називається {

- Реставрація
- Реставрацією

Рештки життєдіяльності людини (нерухомі об'єкти культурної спадщини: городища, кургани, залишки стародавніх поселень, стоянок, укріплень, військових таборів, виробництв, іригаційних споруд, шляхів, могильники, культові місця та споруди, їх залишки чи руїни, мегаліти, печери, наскельні зображення, ділянки історичного культурного шару, поля давніх битв, а також пов'язані з ними рухомі предмети), що

містяться під землею поверхнею та під водою і є невідтворюваним джерелом інформації про зародження і розвиток цивілізації називаються {

-Археологічні ОКС

-Археологічними ОКС

Будинки, споруди, їх комплекси (ансамблі), окремі поховання та некрополі, місця масових поховань померлих та померлих (загиблих) військовослужбовців (у тому числі іноземців), які загинули у війнах, внаслідок депортації та політичних репресій на території України, місця бойових дій, місця загибелі бойових кораблів, морських та річкових суден, у тому числі із залишками бойової техніки, озброєння, амуніції тощо, визначні місця, пов'язані з важливими історичними подіями, з життям та діяльністю відомих осіб, культурою та побутом народів називаються {

-Історичні ОКС

-Історичними ОКС

Твори образотворчого мистецтва: і, як самостійні (окремі), так і ті, що пов'язані з архітектурними, археологічними чи іншими пам'ятками або з утворюваними ними комплексами (ансамблями) називаються {

-Об'єкти монументального мистецтва

-Об'єктами монументального мистецтва

Поєднання паркового будівництва з природними або створеними людиною ландшафтами називаються {

-Об'єкти садово-паркового мистецтва

-Об'єктами садово-паркового мистецтва

Природні території, які мають історичну цінність називаються {

-Ландшафтні ОКС

-Ландшафтними ОКС

Унікальні промислові, виробничі, науково-виробничі, інженерні, інженерно-транспортні, видобувні об'єкти, що визначають рівень розвитку науки і техніки певної епохи, певних наукових напрямів або промислових галузей називаються {

-Об'єкти науки і техніки

-Об'єктами науки і техніки

Окремі архітектурні споруди, а також пов'язані з ними твори монументального, декоративного та образотворчого мистецтва, які характеризуються відзнаками певної культури, епохи, певних стилів, традицій або авторів; природно-архітектурні комплекси (ансамблі), історичні центри, вулиці, квартали, площі, залишки давнього розпланування та забудови, що є носієм певних містобудівних ідей називаються {

-Об'єкти архітектури та містобудування

-Об'єктами архітектури та містобудування

Як називають в етнологічній науці етноси, чисельність носіїв етнічності яких дорівнює 1 млн і більше? {

-великі

-великими

Сукупність науково обґрунтованих заходів, які дозволяють захистити об'єкти культурної спадщини від подальших руйнувань і забезпечують збереження їхньої автентичності з мінімальним втручанням у їхній існуючий вигляд називається {

- консервація
- консервацією

Комплекс здійснюваних відповідно до законодавства України заходів держави, її органів, підприємств, закладів, установ і організацій, а також громадян, спрямованих на облік (виявлення, наукове вивчення, класифікацію, картографування, державну реєстрацію), захист, збереження, належне утримання, відповідне використання, консервацію, реставрацію, реабілітацію та музеєфікацію об'єктів археологічної спадщини, а також поширення знань про археологічну спадщину називається {

- охорона археологічною спадщиною
- охорона археологічної спадщини

Регулювання суспільних відносин у сфері охорони, дослідження та збереження археологічної спадщини та забезпечення права громадян на пізнання археологічної спадщини України називається {

- Основними завданнями законодавства України про охорону археологічної спадщини
- Основним завданням законодавства України про охорону археологічної спадщини

Єдина наукова установа, яка видає кваліфікаційні документи (відкриті листи) на право проведення археологічних досліджень в межах усієї території України називається {

- Інститут археології Національної академії наук України
- Інститутом археології Національної академії наук України

Комплекс здійснюваних відповідно до законодавства України заходів держави, її органів, підприємств, закладів, установ і організацій, а також громадян, спрямованих на облік (виявлення, наукове вивчення, класифікацію, картографування, державну реєстрацію), захист, збереження, належне утримання, відповідне використання, консервацію, реставрацію, реабілітацію та музеєфікацію об'єктів археологічної спадщини, а також поширення знань про археологічну спадщину називається {

- охорона археологічної спадщини
- охороною археологічної спадщини

Вид наукового дослідження археологічної спадщини, який являє собою вивчення археологічних залишків на території об'єкта археологічної спадщини і включає, зокрема, земляні роботи, які руйнують досліджуваний об'єкт частково або повністю називається {

- археологічні розкопки
- археологічними розкопками

Вид наукового дослідження археологічної спадщини, який не пов'язаний із руйнуванням культурного шару (крім обмеженого шурфування для визначення товщини культурного шару) об'єкта археологічної спадщини і спрямований на виявлення, локалізацію (картографування) інтерпретацію об'єктів археологічної спадщини, уточнення даних про вже відомі об'єкти археологічної спадщини називається {

- археологічні розвідки
- археологічними розвідками

Діяльність, метою якої є наукове дослідження археологічної спадщини і підготовка науково обґрунтованих висновків для прийняття рішень щодо використання археологічних об'єктів, а також аналіз програм, проектів містобудівних, архітектурних і ландшафтних перетворень, за якими передбачається проведення земляних робіт та реалізація яких може позначитися на об'єктах археологічної спадщини називається {

- наукова експертиза археологічної спадщини

-науковою експертизою археологічної спадщини

Вид наукової діяльності, об'єктом якої є археологічна спадщина, рухомі культурні цінності, що походять з об'єктів археологічної спадщини, а також документована інформація (публікації, наукові звіти тощо) археологічного характеру називається {

- наукове дослідження археологічної спадщини
- науковим дослідженням археологічної спадщини

Єдиний кваліфікаційний документ, який засвідчує фаховий рівень дослідника і дає право на проведення наукового дослідження археологічної спадщини називається {

- відкритий лист
- відкритим листом

Документ встановленого зразка, виданий центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини, який дає право на проведення земляних робіт на об'єкті археологічної спадщини називається {

- дозвіл
- дозволом

Документ незалежно від його виду, виду матеріального носія інформації, місця і часу створення та форми власності на нього, що припинив виконувати функції, для яких був створений, але зберігається або підлягає зберіганню з огляду на значущість для особи, суспільства чи держави або цінність для власника також як об'єкт рухомого майна називається {

- архівний документ
- архівним документом

Документ Національного архівного фонду, що становить виняткову культурну цінність, має важливе значення для формування національної самосвідомості Українського народу і визначає його вклад у всесвітню культурну спадщину називається {

- унікальний документ
- унікальним документом

Галузь життєдіяльності суспільства, що охоплює наукові, організаційні, правові, технологічні, економічні та інші питання діяльності юридичних і фізичних осіб, пов'язані із нагромадженням, обліком, зберіганням архівних документів та використанням відомостей, що в них містяться називається {

- архівна справа
- архівною справою

Зібрання архівних документів, що є власністю однієї або кількох осіб називається {

- приватне архівне зібрання
- приватним архівним зібранням

Архівна установа, про існування якої не заявлено публічно називається {

- таємний архів
- таємним архівом

Високий рівень 1

Який Закон регулює правові, організаційні, соціальні та економічні відносини у сфері охорони культурної спадщини з метою її збереження, використання об'єктів культурної спадщини у суспільному житті, захисту традиційного характеру середовища в інтересах

нинішнього і майбутніх поколінь {

- Закон України «Про охорону культурної спадщини»
- Закон України «Про охорону археологічної спадщини»
- Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи»
- Розпорядження "Про наукові об'єкти, що становлять національне надбання"

До чиїх повноважень належить подання у відповідні міжнародні інстанції пропозиції про занесення пам'ятки до Списку всесвітньої спадщини? {

- Кабінету Міністрів України у сфері охорони культурної спадщини
- Верховної Ради України
- Центральних органів виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини
- Місцевих районних державних адміністрацій

До чиїх повноважень належить координація робіт з виявлення, дослідження та документування об'єктів культурної спадщини, ведення списків цих об'єктів {

- центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини
- Кабінету Міністрів України у сфері охорони культурної спадщини
- Верховної Ради України
- Місцевих районних державних адміністрацій

До чиїх повноважень належить подання пропозицій центральному органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України та про внесення змін до нього? {

- органів охорони культурної спадщини обласних Київської міських державних адміністрацій відповідно до їхньої компетенції
- центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини
- Кабінету Міністрів України у сфері охорони культурної спадщини
- Верховної Ради України

До чиїх повноважень належить подання пропозицій органу охорони культурної спадщини вищого рівня про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, внесення змін до нього та про занесення відповідної території до Списку історичних населених місць України {

- органів охорони культурної спадщини районних державних адміністрацій, органів охорони культурної спадщини місцевого самоврядування відповідно до їх компетенції
- центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини
- Кабінету Міністрів України у сфері охорони культурної спадщини
- Верховної Ради України

В якому разі об'єкт визнається видатною пам'яткою історії та культури національного значення? {

- справляв значний вплив на розвиток культури, архітектури, містобудування, мистецтва впродовж тривалого історичного періоду
- якщо пам'ятку зруйновано
- якщо пам'ятка археології, що не виявлена в наземних обсягових формах, досліджена на всій площі і по всій глибині культурного шару і при цьому не виявлено об'єктів культурної спадщини, які підлягають консервації або музеєфікації на місці та подальшому використанню
- якщо пам'ятка втратила предмет охорони

При визначенні оціночної вартості яких джерел враховується вартість матеріалу, з якого виготовлено предмет, і складність техніки виконання? {

- речових
- образотворчих
- фотоджерел
- письмових

При визначенні оціночної вартості яких джерел враховується майстерність виконання копії, співвідношення часу створення копії і оригіналу, значимість автора оригінальної картини і автора копії {
-образотворчих джерел
-фотоджерел
-письмових
-речових

При визначенні оціночної вартості яких джерел враховується історико-культурне значення творчості і діяльності автора {
=письмових
~речових
~образотворчих
~фотоджерел
}

При визначенні оціночної вартості яких джерел враховується належність авторів до кінематографічної школи {
=кіноджерел
~письмових
~речових
~образотворчих
}

З чого складається страхова вартість музейного предмета? {
=оціночної вартості та ступеня ризику
~змісту
~оригінальності
~мінімальну межу аукціонної вартості музейного предмета
}

Протягом якого періоду проводиться реєстрація музеїв? {
=не більше 15 робочих днів
~16 робочих днів
~не більше 20 робочих днів
~не більше 25 робочих днів
}

Який орган визначає розмір плати при державній реєстрації та перереєстрації музеїв? {
=Кабінет Міністрів України
~орган охорони культурної спадщини обласних Київської міських державних адміністрацій відповідно до їхньої компетенції
~центральний орган виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини
~Верховна Рада України
}

Який Закон регулює відносини, пов'язані з охороною археологічної спадщини України —

невід'ємно невідновлюваного джерела знань про історичне минуле, а також визначає права та обов'язки дослідників археологічної спадщини? {

=ЗУ «Про охорону археологічної спадщини»

~ЗУ «Про охорону культурної спадщини»

~ЗУ «Про національний архівний фонд та архівні установи»

~Постанова про Державний реєстр національного культурного надбання

}

Основними завданнями законодавства України про охорону археологічної спадщини є {

=сприяння державній політиці у сфері охорони, дослідження та збереження археологічної спадщини

~забезпечення здійснення державної політики у сфері охорони археологічної спадщини;

~здійснення державного контролю у сфері охорони археологічної спадщини;

~внесення об'єктів археологічної спадщини національного значення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України;

}

До чийх повноважень належить визначення археологічних установ та музеїв, яким надається право утримання археологічних пам'яток, а також їх купівлі {

=Кабінету Міністрів України у сфері охорони археологічної спадщини

~Верховній раді України

~Центральному органу виконавчої влади у сфері охорони культурною спадщиною

~міських державних адміністрацій

}

Принципами наукового дослідження археологічної пам'ятки є: {

=застосування, де це можливо, неруйнівних методів дослідження;

~завдання якнайбільшої шкоди об'єктам археологічної спадщини;

~проведення наукової фіксації одного етапу дослідження

~неопублікування публікацій по результатам наукового дослідження археологічної пам'ятки

}

До функцій та повноважень Інституту археології Національної академії наук України у сфері наукового дослідження археологічної спадщини належать: {

=координація археологічних досліджень в наукових установах та організаціях незалежно від їх підпорядкування та форм власності на території України;

~погодження на стадії проектування відведення земельних ділянок під містобудівні, шляхові, меліоративні та землевпорядні роботи після їх археологічного дослідження;

~здійснення постійної інспекції за станом схоронності археологічних пам'яток;

~реєстрація дозволів та відкритих листів на право проведення досліджень на археологічних пам'ятках.

}

Якій Закон України регулює відносини, пов'язані із формуванням, обліком, зберіганням і використанням Національного архівного фонду, та інші основні питання архівної справи? {

=ЗУ «Про національний архівний фонд та архівні установи»

~ЗУ «Про охорону культурної спадщини»

~ЗУ «Про охорону археологічної спадщини»

~ЗУ «Про Державний реєстр національного культурного надбання»

}

Як називається оформлення свідоцтва власнику документів про належність їх до складу Національного архівного фонду, що здійснюється з метою державного контролю за місцем і умовами зберігання документів? {
=державна реєстрація документів
~номенклатура справ
~архівна довідка
~діловодство
}

\$CATEGORY: \$course\$/Высокий уровень2

На теренах яких районів розташований Національний природний парк «Святі Гори»? {
~%33,333% Слов'янського
~%33,333% Лиманського
~%33,333% Бахмутського
~%-100%Інгульського, Жовтневого
}

За рельєфом територія Києво-Печерської Лаври поділяється на {
~%50% нижню
~%50% верхню
~%-50%праву
~%-50% дальню
}

На кордоні яких областей знаходиться Святогірський історико-архітектурний заповідник, Святогірськ? {
~%50% Донецької
~%50% Харківської, Луганської
~%-50% Одеської
~%-50% Херсонської, Миколаївської
}

Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування сприяють: {
~%50% діяльності Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, інших громадських, науково-дослідних, проектних організацій, установ та підприємств різних форм власності щодо охорони культурної спадщини
~%50% підприємствам будівельних матеріалів і виробів, спеціалізованим організаціям та майстерням щодо виконання робіт з ремонту, реставрації, реабілітації пам'яток
~%-50% підготовці фахівців з охорони культурної спадщини
~%-50% перепідготовки фахівців за кордоном
}

Які об'єкти не підлягають державній реєстрації? {
~%33,333% що є сучасними копіями існуючих пам'яток
~%33,333% спорудами (витворами), створеними за старовинними проектами чи науковими реконструкціями
~%33,333% масові тиражовані копії
~%-100% об'єкти культурної спадщини незалежно від форм власності відповідно до їхньої археологічної, естетичної, етнологічної, історичної, мистецької, наукової чи художньої цінності

}

Які об'єкти підлягають державній реєстрації? {

- ~%-50%що є сучасними копіями існуючих пам'яток спорудами (витворами), створеними за старовинними проектами чи науковими реконструкціями
 - ~%-50%масові тиражовані копії
 - ~%50%об'єкти культурної спадщини незалежно від форм власності відповідно до їхньої
 - ~%50%археологічної, естетичної, етнологічної, історичної, мистецької, наукової чи художньої цінності
- }

Яка пам'ятка може перебувати у державній, комунальній або приватній власності {

- ~%-100%археології
 - ~%33,333%монументального мистецтва
 - ~%33,333%історична
 - ~%33,333%архітектури та містобудування
- }

До критеріїв визначення оціночної вартості письмових джерел належать: {

- ~%50%новизна інформації
 - ~%50%інформаційна насиченість документів
 - ~%-50%художня або історична унікальність твору
 - ~%-50%час створення
- }

До критеріїв визначення оціночної вартості фоноджерел належать: {

- ~%50%оригінальність
 - ~%50%новизна інформації, яка закладена в запису
 - ~%-50%особистості адресата і адресанта
 - ~%-50%зовнішні особливості документа
- }

Які документи подаються для реєстрації музею? {

- ~%33,333%рішення засновника (засновників) або його правонаступника про створення музею
 - ~%33,333%статут (положення) відповідного музею, затверджений засновником
 - ~%33,333%документ про сплату коштів за державну реєстрацію
 - ~%-100%ідентифікаційни код засновника (засновників)
- }

В яких випадках музеї України підлягають Державній перереєстрації? {

- ~%50%при зміні назви музею, його статусу або форми власності
 - ~%50%при зміні основних положень статуту (положення)
 - ~%-50%при оголошенні вакансій
 - ~%-50%при зміні розрахункового, валютного, спеціального та інших рахунків в установах банків
- }

В яких випадках здійснюється скасування державної реєстрації музею? {

- ~%33,333%ліквідації музею
- ~%33,333%визнання недійсними або такими, що суперечать чинному законодавству,

установчих документів

~%33,333%здійснення діяльності, що суперечить установчим документам і чинному законодавству України

~%-100%при зміні розрахункового, валютного, спеціального та інших рахунків в установах банків

}

Основними завданнями законодавства України про охорону археологічної спадщини є: {
~%50%визначення видів об'єктів археологічної спадщини (археологічних об'єктів культурної спадщини)

~%50%регулювання відносин власності щодо об'єктів археологічної спадщини, визначення прав та обов'язків власників і користувачів пам'яток археології

~%-50%створення необхідних умов для забезпечення охорони об'єктів археологічної спадщини

~%-50%внесення об'єктів археологічної спадщини національного значення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України

}

До функцій та повноважень Інституту археології Національної академії наук України у сфері наукового дослідження археологічної спадщини належать: {

~%50%організація і здійснення наукових та науково-рятівних досліджень археологічних об'єктів

~%50%координація археологічних досліджень в наукових установах та організаціях незалежно від їх підпорядкування та форм власності на території України

~%-50%розробка, затвердження та впровадження наукових методик дослідження археологічної спадщини

~%-50%визначення прав та обов'язків власників і користувачів пам'яток археології

}

До прав дослідників археологічної спадщини належать: {

~%50%привілейоване право на поновлення наукових досліджень об'єкта археологічної спадщини, який він досліджував раніше, крім випадків призначення на цьому об'єкті археологічної спадщини охоронних досліджень відповідно до Закону України «Про охорону культурної спадщини»

~%50%пріоритетне право доступу до предметів археології, виявлених ним під час археологічних досліджень і переданих до державних установ і закладів;

~%-50%схоронність виявлених об'єктів культурної спадщини та передачу рухомих предметів після їх вивчення визначеній у відкритому листі та у дозволі установі

~%-50%консервація об'єктів культурної спадщини, упорядкування території після завершення робіт

}

До обов'язків дослідників археологічної спадщини належать: {

~%50%здійснювати консервацію об'єктів культурної спадщини

~%50%супроводжувати свої дослідження обов'язковою документацією (описовою, креслярською, фото-, кіно-, відеофіксацією)

~%-50%привілейоване право на поновлення наукових досліджень об'єкта археологічної спадщини, який він досліджував раніше, крім випадків призначення на цьому об'єкті археологічної спадщини охоронних досліджень відповідно до Закону України «Про охорону культурної спадщини»

~%-50%пріоритетне право доступу до предметів археології, виявлених ним під час археологічних досліджень і переданих до державних установ і закладів

}

Юридичні і фізичні особи, у користуванні або власності яких перебувають археологічні об'єкти або предмети, зобов'язані: {

~%50%дотримуватися всіх правил охорони і використання археологічних об'єктів або предметів

~%50%виконувати всі необхідні роботи виробничого характеру згідно з дозволом

~%-50%негайно інформувати про нововиявлені об'єкти або предмети в межах території, яку вони використовують для своєї діяльності

~%-50%негайно вивезти пам'ятки за кордон

}

Які органи визначають державну політику у сфері архівної справи і діловодства {

~%-50%Верховна Рада України

~%50%Кабінет Міністрів України

~%50%органи місцевого самоврядування

~%-50%міжнародні організації

}

В яких випадках обмежується доступ до документів Національного архівного фонду, що належать державі, територіальним громадам? {

~%33,333%в зв'язку з їх науково-технічним опрацюванням

~%33,333%перевіркою наявності стану

~%33,333%в зв'язку з реставрацією

~%-100%в зв'язку з обідньою перервою

}

Користувачі документами Національного архівного фонду, що належать державі, територіальним громадам, мають право: {

~%33,333%користуватися в читальному залі архівної установи копіями документів з фондів користування, а у разі їх відсутності – оригіналами

~%33,333%отримувати від архівних установ довідки про відомості, що містяться в документах, доступ до яких не обмежено на підставах, визначених законом;

~%33,333%користуватися довідковим апаратом до документів, а за згодою архівних установ - і -обліковими документами

~%-100%не відтворювати зміст архівних документів з посиланням на місце їх зберігання

}

Високий рівень3

Архівна установа, що здійснює свою діяльність за рахунок коштів Державного бюджету України називається {

=державна архівна установа

=державною архівною установою

}

Фізична або юридична особа, яка з дозволу власника або уповноваженої ним особи ознайомлюється з архівними документами називається {

=користувач архівними документами

=користувачем архівними документами

}

Оформлення свідоцтва власнику документів про належність їх до складу Національного архівного фонду, що здійснюється з метою державного контролю за місцем і умовами зберігання документів називається{
=державна реєстрація документів
=державною реєстрацією документів
}

Довідники у будь-якій формі (путівники, описи, каталоги, покажчики, бази даних, номенклатури справ тощо), призначені для пошуку архівних документів або відомостей, що містяться в них називаються{
=довідковий апарат
=довідковим апаратом
}

Обов'язковий для кожної юридичної особи систематизований перелік назв справ, що формуються в її діловодстві, із зазначенням строків зберігання справ називається{
=номенклатура справ
=номенклатурою справ
}

Документ архівної установи, оформлений відповідно до законодавства, що містить інформацію про предмет запиту на підставі архівних документів із зазначенням їх пошукових даних називається{
=архівна довідка
=архівною довідкою
}

Сукупність успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів культурної спадщини називається{
=культурною спадщиною
=культурна спадщина
}

Визначне місце, споруда (витвір), комплекс (ансамбль), їхні частини, пов'язані з ними рухомі предмети, а також території чи водні об'єкти, інші природні, природно-антропогенні або створені людиною об'єкти незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду і зберегли свою автентичність називається{
=об'єкт культурної спадщини
=об'єктом культурної спадщини
}

Об'єкт культурної спадщини, який не може бути перенесений на інше місце без втрати його цінності з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду та збереження своєї автентичності називається{
=нерухомий об'єкт культурної спадщини
=нерухомим об'єктом культурної спадщини
}

Елементи, групи елементів об'єкта культурної спадщини, що можуть бути відокремлені

від нього, але складають з ним єдину цілісність, і відокремлення яких призведе до втрати археологічної, естетичної, етнологічної, історичної, архітектурної, мистецької, наукової або культурної цінності об'єкта називаються {

=рухомі предмети, пов'язані з нерухомими об'єктами культурної спадщини

=нерухомими предметами, пов'язаними з нерухомими об'єктами культурної спадщини

}

Об'єкт культурної спадщини, який занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України називається {

=пам'ятка

=пам'яткою

}

Система правових, організаційних, фінансових, матеріально-технічних, містобудівних, інформаційних та інших заходів з обліку (виявлення, наукове вивчення, класифікація, державна реєстрація), запобігання руйнуванню або заподіяння шкоди, забезпечення захисту, збереження, утримання, відповідного використання, консервації, реставрації, ремонту, реабілітації, пристосування та музеєфікації об'єктів культурної спадщини називається {

=охорона культурної спадщини

=охороною культурної спадщини

}

Характерна властивість об'єкта культурної спадщини, що становить його історико-культурну цінність, на підставі якої цей об'єкт визнається пам'яткою називається {

=предмет охорони об'єкта культурної спадщини

=предметом охорони об'єкта культурної спадщини

}

Населене місце, яке зберегло повністю або частково історичний ареал і занесене до Списку історичних населених місць України називається {

=історичне населене місце

=історичним населеним місцем

}

Сукупність науково обґрунтованих заходів щодо приведення об'єктів культурної спадщини у стан, придатний для екскурсійного відвідування називається {

=музеєфікація

=музеєфікацією

}

Сукупність науково-дослідних, проектних, вишукувальних і виробничих робіт щодо створення умов для сучасного використання об'єкта культурної спадщини без зміни притаманних йому властивостей, які є предметом охорони об'єкта культурної-спадщини, в тому числі реставрація елементів, які становлять історико-культурну цінність називається {

=пристосування

=пристосуванням

}

Зони або ландшафти, природно-антропогенні витвори, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного,

мистецького, наукового чи художнього погляду називаються {
=визначні місця
=визначними місцями
}

Топографічне визначені сукупності окремих або поєднаних між собою об'єктів культурної спадщини називаються {
=комплекси (ансамблі)
=комплексами (ансамблями)
}

Твори архітектури та інженерного мистецтва, твори монументальної скульптури та монументального малярства, археологічні об'єкти, печери з наявними свідченнями життєдіяльності людини, будівлі або приміщення в них, що зберегли автентичні свідчення про визначні історичні події, життя та діяльність відомих осіб називаються {
=спорудами (витворами)
=споруди (витвори)
}

Унікальний об'єкт, що не піддається відтворенню, втрата або руйнування якого матиме серйозні негативні наслідки для розвитку науки та суспільства називається {
=науковий об'єкт, що становить національне, надбання
=науковим об'єктом, що становить національне, надбання
}

Принцип, коли за основу оцінки музейних предметів беруться об'єктивно існуючі фактори змісту, значимості авторів, часу створення, оригінальності називається {
=об'єктивності
=об'єктивність
}

Принцип вивчення відомостей про авторів і змісту музейних предметів; рівня художньої майстерності називається {
=історизмом
=історизм
}

Вивченні відомостей про музейні предмети не ізольовано, а в складі колекцій, виявлення місця музейного предмета в ряді інших шляхом систематизації називається {
=принципом всебічності та комплексності
=принцип всебічності та комплексності
}

Визначення ролі та значення музейного предмета з точки зору його належності до відомих історичних епох, культур, осіб, подій, авторів, шкіл тощо називається {
=походження та час
=походженням та часом
}

Встановлення значення інформації, що міститься в музейних предметах називається {
=зміст
=змістом

}

Визначення певних ознак, що відрізняють саме цей предмет від подібних предметів називається {
=оригінальністю
=оригінальністю
}

Визначення ознак, які дають змогу розглядати даний предмет як своєрідний, неповторний серед інших, що зберігся в однині або таких предметів існує незначна кількість називається {
=унікальністю
=унікальністю
}

Предмет, що має високий ступінь експресивності, особливо шанований як пам'ять про визначну історичну подію або особу і має суспільну значимість називається {
=реліквійністю
=реліквійністю
}

Одна з ознак музейного предмета, яка визначає його фізичний стан, передбачає відсутність будь-яких змін або фіксує конкретний перелік і опис усіх пошкоджень і втрат на момент складання опису називається {
=збереженістю
=збереженістю
}

Сукупність пам'яток археології, що перебувають під охороною держави, та пов'язані з ними території, а також рухомі культурні цінності (археологічні предмети), що походять з об'єктів археологічної спадщини називається {
=археологічна спадщина України
=археологічною спадщиною України
}

Місце, споруда (витвір), комплекс (ансамбль), їхні частини, пов'язані з ними території чи водні об'єкти, створені людиною, незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінності з археологічного, антропологічного та етнографічного поглядів і повністю або частково зберегли свою автентичність називається {
=об'єкт археологічної спадщини
=об'єктом археологічної спадщини
}

Об'єкт археологічної спадщини національного або місцевого значення, який занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України називається {
=пам'ятка археології
=пам'яткою археології
}

Науково-пошукова та науково-практична діяльність, спрямована на одержання нових знань про об'єкти археологічної спадщини, закономірності розвитку давніх суспільства і людини називається {

=археологічні дослідження
=археологічними дослідженнями
}

Вчений (громадянин країни іноземець або особа без громадянства), який має відповідні фахову освіту і кваліфікацію, професійно провадить археологічні дослідження і супроводжує їх науковою звітністю та публікацією наукових результатів є{

=археолог
=археологом
}

Установа чи структурний підрозділ, що забезпечує облік і зберігання архівних документів, використання відомостей, що в них містяться, та формування Національного архівного фонду і/або здійснює управління, науково-дослідну та інформаційну діяльність у сфері архівної справи і діловодства називається{

=архівна установа, архів, архівний підрозділ, архівний відділ
=архівною установою, архівом, архівним підрозділом, архівним відділом

Сукупність процесів, що забезпечують документування управлінської інформації і організацію роботи із службовими документами називається{

=діловодство
=діловодством
}

Високий рівень⁴

Яким заходам сприяють органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування щодо охорони культурної спадщини? {}

Які об'єкти культурної спадщини підлягають реєстрації шляхом занесення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України? {}

Які повноваження Кабінету Міністрів належать у сфері охорони культурної спадщини? {}

Назвіть заходи, щодо участі громадян, закладів освіти та культури в охороні культурної спадщини? {}

Яка різниця у пам'ятках національного і місцевого значення? {}

Які відносини регулює Закон України «Про охорону культурної спадщини»? {}

Кого можуть залучати до роботи, органи охорони культурної спадщини? {}

У разі яких наслідків, органи охорони культурної спадщини можуть винагороджувати фахівців та громадян? {}

Які особливості здійснення права власності на пам'ятки? {}

Назвіть критерії та підстави відтворення втрачених об'єктів історико-архітектурної спадщини {}

Що означає – реставраційне відтворення пам'ятки? {}

Що є критеріями відтворення видатних пам'яток історії та культури? {}

Ким виконуються реставраційні та будівельні роботи з відтворення пам'яток історії та культури? Які організації можуть залучатися до відтворення пам'яток? {}

Що називається науковим об'єктом, якій становить національне надбання? {}

Назвіть принципи визначення оціночної вартості музейних предметів {}

Які критерії визначення оціночної вартості образотворчих джерел? {}

Як проводиться державна реєстрація музеїв? {}

У яких випадках здійснюється скасування державної реєстрації музею? {}

Які критерії визначення оціночної вартості речових джерел? {}

Які критерії визначення оціночної вартості письмових джерел? {}

ПИТАННЯ ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ СТУДЕНТІВ

1. Класифікація об'єктів культурної спадщини за типами.
2. Які органи належать до спеціально уповноважених органів охорони культурною спадщиною?
3. Які повноваження входять до центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини?
4. Яким заходам сприяють органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування щодо охорони культурної спадщини?
5. Які об'єкти культурної спадщини підлягають реєстрації шляхом занесення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України?
6. Складіть класифікацію об'єктів культурної спадщини за видами.
7. Які повноваження Кабінету Міністрів належать у сфері охорони культурної спадщини?
8. Які Ви знаєте органи охорони культурної спадщини і їх повноваження?
9. Назвіть заходи, щодо участі громадян, закладів освіти та культури в охороні культурної спадщини?
10. Яка різниця у пам'ятках національного і місцевого значення?

11. Які відносини регулює Закон України «Про охорону культурної спадщини»?
12. Дайте визначення об'єкту культурної спадщини.
13. Кого можуть залучати до роботи, органи охорони культурної спадщини?
14. У разі яких наслідків, органи охорони культурної спадщини можуть винагороджувати фахівців та громадян?
15. Які особливості здійснення права власності на пам'ятки?
16. Назвіть критерії та підстави відтворення втрачених об'єктів історико-архітектурної спадщини.
17. Що означає – реставраційне відтворення пам'ятки?
18. На підставі яких документів, норм, здійснюються науково-дослідні і проектні роботи з реставраційного відтворення пам'яток історії і культури?
19. Які заходи були покладені в основу Програми «Відтворення видатних пам'яток історії та культури України»?
20. Що є критеріями відтворення видатних пам'яток історії та культури?
21. Ким виконуються реставраційні та будівельні роботи з відтворення пам'яток історії та культури? Які організації можуть залучатися до відтворення пам'яток?
22. Що називається науковим об'єктом, якій становить національне надбання?
23. Що відноситься до наукових об'єктів?
24. Які кошти залучаються для фінансового забезпечення відтворення видатних пам'яток історії та культури?
25. Назвіть принципи визначення оціночної вартості музейних предметів.
26. Які критерії визначення оціночної вартості образотворчих джерел?
27. Як проводиться державна реєстрація музеїв?
28. У яких випадках здійснюється скасування державної реєстрації музею?
29. Назвіть повноваження Кабінету Міністрів України у сфері охорони археологічної спадщини.
30. Які критерії визначення оціночної вартості речових джерел?

31. Які музеї підлягають державній перереєстрації?
32. Як здійснюється облік музеїв?
33. Назвіть основні завдання законодавства України про охорону археологічної спадщини.
34. Як здійснюється державний облік археологічної спадщини?, що він включає?
35. Де зафіксується запис про оціночну вартість музейних предметів?
36. Які критерії визначення оціночної вартості письмових джерел?
37. Дайте визначення музею.
38. Що регулює Закон України «Про охорону археологічної спадщини»?
39. Назвіть види та принципи наукових досліджень археологічної спадщини.
40. Формування національного архівного фонду та назвіть загальні засади форм Національного архівного фонду.
41. Право власності на документи національного архівного фонду.
42. Як здійснюється доступ до документів Національного архівного фонду?
43. Чим визначаються правила обліку, охорони, реставрації та використання об'єктів національного культурного надбання.
44. Як здійснюється внесення документів до Національного архівного фонду або вилучення документів з нього?
45. Облік і зберігання національного архівного фонду.
46. Обмеження доступу до документів Національного архівного фонду.
47. Які пам'ятки заносяться до Державного реєстру?
48. Що регулює Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи»? Дайте визначення архівного документа.
49. Назвіть форми використання відомостей, що містяться в документах Національного архівного фонду.
50. Які права мають користувачі – документами Національного архівного фонду?
51. Що таке Державний реєстр національного культурного надбання?

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ З КУРСУ «Охорона та збереження пам'яток історії та культури»

Базова

1. Закон України Про охорону культурної спадщини Із змінами і доповненнями, внесеними Земельним кодексом України.
2. Положення про порядок визначення наукових об'єктів, що становлять національне надбання.
3. Закон України «Про охорону археологічної спадщини».
4. Закон України Про Національний архівний фонд та архівні установи».
5. Закон України «Про охорону культурної спадщини».
6. Конституція України: прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року // Урядовий кур'єр 1996, №129-130 від 13.07.96.
7. Зібрання чинних міжнародних договорів України - 2004 р., № 4, / Книга 1 /, стор. 857, стаття 934.
8. Конвенція про охорону архітектурної спадщини Європи від 3 жовтня 1985 року // Офіційний вісник України від 25.10.2006 р., № 41, стор.40, стаття 2722.
9. Конвенція «Про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини» від 16 листопада 1972 р. // Культурна спадщина України. Правові засади збереження, відтворення та охорони культурно-історичного середовища: 36. офіц. док. / Упоряд. В. І. Фрич; Відл. ред. М. В. Гарник. К.: Істина, 2002. 336 с.
10. Конвенція про заходи, спрямовані на заборону та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності від 14 листопада 1970 року // Відомості Верховної Ради Української

РСР. 1988. №8. Ст. 211.

11. Чорноморська конвенція про співробітництво у галузі культури, освіти, науки та інформації від 06.03.1993 року // Зібрання чинних міжнародних договорів України. 2004 р., № 4, / Книга 2 /, стор. 462, стаття 1015.

12. Конвенція про охорону підводної культурної спадщини від 2 листопада 2001 року // Урядовий кур'єр від 12.10.2006. № 191.

13. Угода про вивезення та ввезення культурних цінностей від 28 вересня 2001 року // Офіційний вісник України від 22.02.2006 р., № 6, стор. 24, стаття 280.

14. Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини від 17 жовтня 2003 року // Урядовий кур'єр від 01.04.2008. № 60.

15. Європейська конвенція про правопорушення щодо культурних цінностей від 23 червня 1985 р. // Культурна спадщина України. Правові засади збереження, відтворення та охорони культурно-історичного середовища: Зб. офіц. док. / Упоряд. В. І. Фрич; Відп. ред. М. В. Гарник. К.: Істина, 2002. 336 с.

16. Конвенція ЮНІДРУА по поверненню викрадених або незаконно вивезених культурних цінностей від 24 червня 1995 року // «Бібліотека З&Б», №13 від 25 березня 2000 р.

17. Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 р. №1805-III // Офіційний вісник України від 21.07.2000 р., №27, ст. 1112, стор.32.

18. Закон України «Про музеї та музейну справу».

14. Закон України «Основи законодавства України про культуру».

19. Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми збереження та використання об'єктів культурної спадщини на 2015-2020 роки».

20. Закон України «Про перелік пам'яток культурної спадщини, що не підлягають приватизації» від 23 вересня 2008 року №574-VI // Урядовий

кур'єр від 19.05.2004. № 92.

Допоміжна

1. Інструкція про порядок визначення оціночної та страхової вартості пам'яток Музейного фонду.

2. Стаття 23 Закону України «Про музеї та музейну справу».

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку укладення охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини» (Порядок укладення охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини та зразок охоронного договору).

4. Івакін Г.Ю. Історичний розвиток Києва XIII – середини XVI ст. К., 1997. 271 с.

5. Климовський С.І. Соціально-топографічний розвиток Києва XVI – першої половини XVII ст. Дис. канд. іст. наук. К. : НА ІА НАН України, 1997.

6. Круц В.А. Позднетрипольские памятники Среднего Поднепровья. К. 1987. 160 с.

7. Мовчан І.І. Давньокиївська околиця. К., 1995. 171 с.

8. Петров Н.И. Историко-топографические очерки древнего Киева. К., 1897. С. 7-9.

9. Толочко П.П. Древнерусский феодальный город. К., 1989. 256 с.

10. Толочко П.П. Древний Киев. К., 1983.- 327 с.

11. Толочко П.П. Історична топографія стародавнього Києва. К., 1970. С. 47.

12. Джерело : Археометрія та охорона історико-культурної спадщини, 1999 р. Вип. 3. С. 111-115.

13. Врублевська В.О. До питання про взаємодію установ культури і церкви // Релігійна традиція в духовному відродженні України. Полтава, 1992.

14. Данилюк Ю.З. Державна політика щодо архітектурних пам'яток культового призначення у 60-х роках на Україні // Релігійна традиція в духовному відродженні України. Полтава, 1992.

15. Журавель Г.Г. Про стан пам'яток культової архітектури Полтавщини на початок 90-х років // Релігійна традиція в духовному відродженні України. Полтава, 1992.

16. Івакін Г. Київський псалтир 1397 року не належить Москві // Пам'ятки України. 1993. № 1.

17. Нестуля О.І. М.Ф.Біляшівський і охорона культових пам'яток // Православ'я і культура : історія і сучасність. К., 1994.

18. Огієнко І. Українська культура. К., 1918.

19. Пащенко В.О. Боротьба з «опіумом для народу» чи злочин проти пам'яті? // Православ'я і культура: історія і сучасність. Полтава, 1994.

20. Тищенко О.І. "Зразкові" проекти в архітектурі культових споруд України I-ї половини XIX ст. // Вісник Українського товариства охорони пам'яток історії та культури. 1995. № 4.

21. Федорів Ю. Історія церкви в Україні. Люблін, 1991.

22. Джерело: Археометрія та охорона історико-культурної спадщини, 1998 р. Вип. 2. С. 96-105.

23. Лесик А.В. Охрана и рациональное использование памятников архитектуры. Львов, 1987. 128с.

24. Вечерський В.В. Реставрація пам'яток архітектури // Пам'ятки України. 1997. № 1. С. 10-15.

25. Погорєлова А. Музейна справа: орієнтири розвитку // Українська культура. – 1996. – № 2. – С. 2 – 3.

26. Пламеницька О.А. Фортеці й замки в Україні // Пам'ятки України. 1996. № 2. С. 13-17.

27. Державний реєстр національного культурного надбання (пам'ятки містобудування і архітектури) // Пам'ятки України. 1999. № 2 – 3. С. 149-158.

32. Де люди жили, там замки вижили // Старий замок. № 15. 2002. с.4.

33. Кубай М. Замок Жолкевських // Королівське місто Жовква. Путівник. Львів, 2003. 11 с.
34. Кот С.І. Про стан збереження культурної спадщини України (Інформаційно-аналітичні матеріали до парламентських слухань «Стан, проблеми та перспективи охорони культурної спадщини в Україні» 18 квітня 2018 р.). К., 2018. 42 с.
35. Ремишило-Рибчинська О. Підгорецько-Пліснецькі монументальні комплекси // Галицька брама. Львів. № 10 – 12. 2003.
36. Гайда О. Регенерація пам'ятки архітектури XVI–XVII ст. замкового комплексу в м. Бережанах Тернопільської області. Львівська політехніка, 2003.
37. Проектні пропозиції реставрації та пристосування Язловецького замку XIV–XVIII ст. під культурно-відпочинковий центр. Укрзахідпроектреставрація, 1989.

ДОДАТКИ

Пам'ятки України - національні шедеври світового рівня

Києво-Печерський заповідник, Київ

Головні пам'ятки Києва – сакральні. Лавра, печери, музеї, молитовна тиша храмів та стримана монастирська атмосфера чекають над Дніпром. Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник – це найбільший музейний комплекс України, що належить до Світової спадщини ЮНЕСКО.

Історія створення Києво-Печерського заповідника Заснований у 1051 році Києво-Печерський монастир розкинувся на Дніпрових кручах, сяючи золотом бань, дивуючи печерними лабіринтами, вражаючи красою архітектурних споруд. Завдяки цим унікальним пам'яткам 29 вересня 1926 року територія монастиря була оголошена Заповідником. Неповторний архітектурний ансамбль поєднав у собі риси візантійської та української архітектурних шкіл різного стильового напрямку – бароко, ампіру, класицизму.

У 1990 році, зважаючи на унікальність лаврського архітектурного ансамблю, значення Заповідника у розвитку вітчизняної та світової культури, 14-та сесія Міжурядового комітету ЮНЕСКО внесла архітектурний ансамбль Києво-Печерської лаври разом із Софією Київською до Списку об'єктів Світової спадщини. У 1996 році Указом Президента України Заповідникові було надано статус Національного.

Починаючи зі становлення Заповідника, було поставлено дуже відповідальну мету: забезпечити збереження, реставрацію, вивчення високохудожніх творів мистецтва архітектурного комплексу Києво-Печерської лаври, проведення пошукової і науково-дослідної роботи. Завдяки самовідданій роботі колективу музею була зібрана унікальна фондова колекція, що нараховує більше 70 тис. одиниць збереження. Окраса колекції – стародруки, іконопис, коштовне гаптування, культові вироби з дорогоцінних металів, а також вироби світського призначення.

Щороку Заповідник відвідують туристи з усіх континентів світу. На

його території можна ознайомитися з унікальними пам'ятками мистецтва та архітектури 9 – початку 20 століття, Музеєм історії Києво-Печерської лаври, постійно діючими і тимчасовими виставками. Екскурсії (оглядові та тематичні по 21 темі) проводяться українською, російською, англійською, німецькою, французькою, іспанською, італійською, японською, польською, румунською мовами.

За рельєфом територія Лаври поділяється на Нижню і Верхню. На Нижній території знаходяться печерні лабіринти, які, в свою чергу, поділяються на Дальні та Близні. На верхній території лаври розташовані чисельні виставки та державні музеї, серед яких виставки: «Фрески церкви Спаса на Берестові 17 століття»; «Відроджені скарби Києво-Печерської лаври (з колекції Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника)»; Фотовиставка «Миттєвості історії» ; «Мікромініатюри Миколи Сядристого»; «Музей історії Києво-Печерської лаври»; Виставка батіку Інни Валітової «Квітуча Україна»; Виставка «Владичицю світу прославляємо»; Виставка «Під покровом Богородиці».

Заповідник «Переяслав», Переяслав-Хмельницький

Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав» знаходиться за 85 км від Києва. Переяслав-Хмельницький – це перлина Київської Русі, справжнє місто-музей. В околицях міста є ще одна (і значна) частина музею-заповідника, Музей народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини.

Музей архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини вмістив в себе 185 об'єктів. Серед них: 104 пам'ятки народної архітектури 17–19 століття, 20 дворів з хатами, 20 тисяч творів народного мистецтва, 13 тематичних музеїв, поховальні скрині та саркофаги 4 тисячоліття до н.е., антропоморфні стели 6–4 століття до н.е., кам'яні «баби» 10–13 століття, церква Покрови Пресвятої Богородиці початку 17 століття та дзвіниця середини 18 століття з Правобережної Київщини, увіковічена Тарасом Шевченком церква святого Георгія середини 18 століття, мисливський будиночок князя Горчакова, церква Іоана Богослова 1745 року, збудована козацьким коштом, козацький некрополь – 67 кам'яних і дерев'яних хрестів із козацьких сіл Переяславщини, козацька зала 17 століття, шинок із його основним знаряддям – старовинним самогонним

апаратом, вітряки, Музей українських обрядів, Музей українського рушника – тут представлені 4 000 рушників з різних регіонів України, Музей космосу – має такі унікальні експонати, як крісло з космічного корабля «Союз», скафандр і парашут Гагаріна. Музей народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини було створено в 1964 році на Татарській горі у Переяславі-Хмельницькому. Засновником став Михайло Сікорський. Початок формування експозиції припав на 1965–1966 роки, коли було встановлено перші споруди. На початку будівництва територія Татарської гори являла собою майже чисте поле. Тут був насаджений невеликий парк, що оживляв степовий краєвид.

Івано-Франківська область Колегіальний храм, Івано-Франківськ

Колегіальний римо-католицький храм (костел) Пресвятої Діви Марії ще називають «Станіславівською колегіатою», адже Станіславів та Станіслав – колишні назви Івано-Франківська. Колегіата – найдавніша (1672–1703 рр.) будівля у місті. Зараз у ній міститься художній музей.

Музей «Писанка», Коломия

Музей писанкового розпису люблять усі гості, які прагнуть зануритися в автентичну українську творчість та гуцульські традиції. «Писанка» – один з найбільш колоритних підрозділів Національного музею Гуцульщини та

Покуття ім. Й. Кобринського.

Донецька область

Святогірський історико-архітектурний заповідник, Святогірськ

Святогірськ – місто на кордоні трьох областей, Донецької, Харківської та Луганської. Це найзеленіше місто в Україні! Тут, на крейдяних горах, і розташований Святогірський історико-архітектурний заповідник, котрий зібрав пам'ятки історії та культури 16-20 століть.

Близько п'яти століть тому, православний монастир, що називався Святогірська пустинь Пречистої Богородиці, став колискою Руського чернецтва. До наших днів збереглися печерні споруди, келії ченців-пустинників, підземна церква Антонія та Феодосія, буквально викопана в лісовій породі. Вражають підземні ходи, видовбані в крейдяних скелях, котрі далі крутими віражами ведуть до оглядового майданчику біля Миколаївського Храму. Він був заснований ще в 17-му столітті на крейдяному стрімчаку, уособлюючи його продовження й гармонічно доповнюючи архітектурний комплекс заказника. Далі криті сходи-галерея велебних Кирила та Мефодія ведуть Вас до Андріївської каплиці. Вона була побудована в 19-му столітті із нетесаного великого шіщаника з масивними стовпами й арковими проймами; з неї відкривається неймовірної краси вид на Святогірськ й долину річки Сіверський Донець. На південному сході знаходиться дерев'яний скит Всіх Святих й поруч заново відбудована церква, святі ворота, трапезна, келії, де мешкає більше десяти чоловік братії. Зі всіх сторін скит оточений господарством монахів: пасікою, полями, виноградником, ставками, корівником. Із західної і східної сторін збереглися дві вежі, що з'єднують монастирські стіни, вони слугували сторожовими вежами, а зараз прекрасно обрамовують монастирський комплекс, котрому в 2004 році Священний Синод Української Православної Церкви присвоїв статус Лаври. В ході екскурсії Святогірською Лаврою, Ви побачите Покровську церкву із дзвіницею, для котрої майстер-самоук отець Антоніон створив годинник, музика якого мелодійно окреслювала місцевості. На жаль, годинник був втрачений, залишилось лиш місце, де він знаходився. На високому стилібаті знаходиться головний храм Свято-Успенської Лаври в російсько-візантійському стилі, це неймовірної краси чотирьохколонний храм, що його вивершують покриті сухозолотицею маківки. Їх видно здалеку, наче вказуючи шлях до монастиря. Поруч Лаври розташований наново побудований Гостинний двір для прочан, де можна безкоштовно знаходитись протягом трьох днів, заплативши лише 5 гривень за білизну. Не забувайте, що на території Лаври жінки мають покривати голову. Перлиною Лаври є Святогірська ікона Божої Матері, її афонський ченець подарував монастирю в знак поклоніння перед його святістю й величчю. Також заповідник доповнюють більш пізні історичні пам'ятки: монумент більшовику-революціонеру Федору Сергієву, меморіал радянським воїнам, могила 19-літньому лейтенанту В.М. Камишову і ін. Святогірський чоловічий монастир – це місце усамітнення, святості, тиші і спокою, воно

допоможе Вам надбати душевну рівновагу, побувати на одинці з Богом і самим собою, та дасть можливість доторкнутись до безцінного творіння рук людини, яку ведуть Божі помисли.

«Святі Гори», Донецчина

Національний природний парк «Святі Гори» розташований на півночі Донецчини – на теренах Слов'янського, Лиманського і Бахмутського районів.

Миколаївська область

Астрономічна обсерваторія, Миколаїв

Історична морська обсерваторія у Миколаєві – також один із об'єктів спадщини ЮНЕСКО. Її заснування відбулося 1821 року – і обсерваторія діє досі!

«Бузький Гард», Мигія / Первомайськ

Національний природний парк «Бузький Гард» – фантастичне місце і унікальна природна пам'ятка Півдня. Тут чекають каньйони, археологічні знахідки, радонові озера і рафтинг на Мігейських порогах.

Заповідник «Ольвія»

Історико-археологічний заповідник «Ольвія» розташований на березі Бузького лиману, в селі Парутине Очаківського району Миколаївської області. Ольвія - це руїни античного міста. У перекладі з давньогрецької цей топонім означає щаслива. У деяких античних джерелах місто згадується як Борисфен.

Ольвія була заснована в VI столітті до нашої ери як грецька колонія. Заснували її переселенці з найвпливовішого в ті часи малоазійського міста Мілета. За своєю суттю Ольвія була рабовласницькою державою зі своєю законодавчою та виконавчою владою, судом. Вигідні природні умови - родючий ґрунт і води річок Південного Буга та Дніпра (в ті часи вони називалися Гіпаніс та Борисфен) створювали сприятливе середовище для розквіту сільського господарства та рибальства. Дуже скоро місто досягло високого економічного та культурного розвитку, стало одним із найважливіших центрів торгівлі. Процвітали різні ремесла. Карбувалися свої власні, ольвійські, монети.

Територія Ольвії поділялась на Верхнє та Нижнє місто. У Верхньому місті розташовувалися перші житла колоністів, два теменоси (культові ділянки), тут поклонялися Аполлону. Пізніше побудували вівтарі, храм та священний гай. У центрі Верхнього міста утворилася торгова площа, яка називалася агорою. Вона відігравала велику роль у громадському житті Ольвії. У Нижньому місті розташовувалися оселі ремісників. На околиці був зведений некрополь. Кам'яна стіна з оборонними вежами оперізувала Ольвію. Все це в цілому дає підставу з повною впевненістю назвати Ольвію повноправною державою.

Ольвію відвідував і описував у своїй «Історії» Геродот, про неї згадували Пліній та Страбон. Ольвія була справжнім ласим шматочком, адже панування над містом відкривало нові переваги. Не дивно, що Ольвія піддавалася неодноразовим спробам захоплення. Так, в 331 році до нашої ери Зопіріон - полководець Олександра Македонського - намагався взяти штурмом місто, але марно. У I столітті до нашої ери Ольвія була розгромлена гето-дакськими військами, які очолив цар Дакії Бурбеста. Жителі, які вціліли, врятувалися втечею, залишивши місто на кілька десятиліть. Тільки з кінця I століття до нашої ери життя в Ольвії стала поступово відроджуватися. Згодом Ольвія була приєднана до римської провінції. Під час другого нашестя готів Ольвія була зруйнована та спалена.

Проіснувало це античне місто майже 1000 років - до IV століття нашої ери. Від колись розвинутої держави залишилися лише руїни: теменос, залишки фундаментів храмів, майстерень та осель ольвійців, стародавні склепи знатних жителів, руїни оборонної стіни тощо.

Одеський оперний театр

Одеський оперний театр - головна визначна пам'ятка Одеси. Він відомий на весь світ завдяки своїй вражаючій красі.

Перший театр опери та балету з'явився в Одесі ще в 1809 році. Першу виставу в театрі глядачі побачили 10 лютого 1810 року (оперу Фреліха «Нове Сімейство» та водевіль «Утішена вдова»). Але через 63 роки - в 1873 році - сталося нещастя - будівля театру була знищена сильною пожежею.

Новий Одеський оперний театр зводився в стилі популярного в той час віденського бароко, за проектом австрійських архітекторів Ф. Фельнера та Г. Гельмера. Самі майстри безпосередньої участі в будівництві театру не брали (до Одеси вони не приїжджали). Тому Одеський театр опери та балету будувався кращими архітекторами міста (Ф. В. Гонсіровським, А. Бернардацці та Ю. Дмитренко). Новий театр відчинив двері глядачам 1 жовтня 1887 року.

Навесні 1825 року пожежа знищила сцену та пошкодила зал. Знову всі сили були спрямовані на реконструкцію приміщення. Вже через рік у театрі почалися вистави. З цим Одеським театром опери та балету тісно пов'язане творче життя Ф. Шаляпіна, А. Дункан, П. Чайковського, М. Римського-Корсакова, С. В. Рахманінова та ін.

Одеський національний академічний театр опери та балету має багату архітектуру. Будівля виконана у формі півкола. Її вінчає витончений купол. Над фасадом будівлі підноситься скульптурна група, очолювана покровителькою мистецтва музою Мельпоменою. Муза сидить у колісниці, в яку запряжені розлючені пантери. По обидва боки від входу в театр на постаментах розташовуються дві скульптурні групи, що зображують дві іпостасі - Трагедію (фрагмент трагедії Евріпіда «Іполит») і Комедію (епізод із комедії Арістофана «Птахи»). Будівлю театру прикрашають бюсти великих людей - Пушкіна, Гоголя, Грибоедова, Глінки. Одночасно театр може прийняти 1664 глядача. Сцена охоплює значну площу - 500 квадратних метрів.

Інтер'єр театру виконаний у стилі французького рококо. Розкіш внутрішньому оздобленню надають позолочені ліпні орнаменти, величезна кришталева люстра, меблі з бронзовою інкрустацією, унікальна завіса, яка виготовлена за ескізом художника А. Головіна, а також канделябри та світильники. В залі театру є орган. Підлоги виконані з мармурової крихти, для кожного поверху підібраний особливий малюнок. Великий інтерес викликає стеля. На її плафоні зображені сцени з п'єс Шекспіра «Гамлет», «Зимова казка», «Сон у літню ніч» та ін.

У залі для глядачів є партер, ложі бенуара, бельетаж і так звана «царська ложа», яка розташована якраз навпроти сцени. Одна з унікальних особливостей залу театру полягає в дивовижній акустиці - зі сцени чути найменший шепіт у будь-якому місці залу.

Аккерманська фортеця

Аккерманська фортеця у Білгороді-Дністровському - пам'ятник Середньовіччя в Україні. Будівля фортеці зводилася як військово-оборонна споруда. Аккерманська фортеця була одним із найбільших та найпотужніших фортифікаційних укріплень XIII-XV століть на українській землі. Білгород-Дністровська фортеця (Аккерманська фортеця) охоплює площу в дев'ять гектарів. А її стіни в довжину досягають майже два кілометри. Висота оборонних стін - від 5 до 15 метрів, ширина - від 1,5 до 5 метрів. Аккерманська фортеця оточена досить широким ровом (до 14 метрів). За формою будівля фортеці нагадує неправильний багатокутник.

Історія Аккерманської фортеці насичена бурхливими історичними подіями, вона тісно пов'язана з історією міста на березі Дністровського лиману.

У середні століття Білгород-Дністровський був одним із головних торговельних центрів, через який проходив основний торговий шлях зі Східної Європи в Західну. Аккерманська фортеця мала не тільки захищати місто, але також і контролювати торгівлю слов'ян з європейцями. Влада над містом означала панування над торговельним шляхом.

Будівля фортеці зводилася на руїнах античного міста Тіри, побудованого 2500 років тому. Матеріалом послужив місцевий камінь-вапняк. У XIV столітті генуезці закладають фундамент фортеці. Більше вони нічого не встигли зробити - їхня влада над містом змінюється новим пануванням - молдавським. З цього часу місто іменується Четатя-Алба. Аккерманська фортеця стає новою оборонною спорудою Молдавського князівства, частиною добре спланованої системи укріплень.

Наприкінці XV століття турки захоплюють панування над містом і перейменовують його в Аккерман («біла фортеця»). На території колишньої молдавської фортеці вони знищують православну церкву і зводять мечеть. Довгий час Аккерманська фортеця служить важливим форпостом Османської імперії.

У XIX між Росією та Туреччиною було підписано Бухарестський мир, і Аккерман, як і решта територія півдня Бессарабії, переходить до Російської імперії. З 1944 року місто перейменовується в Білгород-Дністровський від назви річки Дністер.

Аккерманська фортеця є важливим історико-архітектурним пам'ятником. Цей статус було присвоєно їй ще в 1896 році. Аккерманська фортеця, яка давно переступила рубіж в 600 років, прекрасно збереглася до наших днів. І сьогодні Білгород-Дністровська твердиня вражає своєю пишністю та потужністю. Потрапити у фортецю з боку міста можна було через центральні Кілійські ворота - міцну та потужну кам'яну споруду. Ворота мали підйомний міст, дві стулчасті двері з двома загостреними решітками.

Стіни Аккерманської фортеці укріплювали 34 башти, що відрізнялися формою (прямокутні, круглі, восьмигранні, триярусні). У кожній з веж навіть

були назви: Темниця, Комендантська башта, башта Пушкіна, башта Овідія. На сьогоднішній день збереглося лише 26 веж.

Білгород-Дністровська фортеця має 4 двори: цивільний, гарнізонному, карантинний двір і двір цитаделі. Цивільний двір служив укриттям для місцевого населення під час облоги. На гарнізонному подвір'ї розташовувалися казарми, стайні та склади для боєприпасів. Тут проходило шикування військ. Карантинний двір, або господарський, - господарські будівлі. Цитадель (її ще називають Генуезький замок) - найдавніша та найукріплініша частина фортеці. Вона була побудована наприкінці XIII століття. У цитаделі розміщувалися військові штаби, тут жив комендант, а чиновники шукали в цитаделі притулок під час облоги.

У Білгород-Дністровській фортеці побували видатні діячі культури та мистецтва: О. Пушкін, К. Паустовський, Л. Українка, І. Нечуй-Левицький, А. Міцкевич та ін.

Історико-культурний заповідник «Поле Полтавської битви»

Історико-культурний заповідник «Поле Полтавської битви» присвячений подіям найбільшого бою Північної війни - всім відомої Полтавської битви (27 червня (8 липня) 1709 року), яка змінила долю Європи. У результаті знаменної перемоги російського війська Петра I над шведською армією Карла XII відбувається перерозподіл сил на карті світу. Швеція втрачає своє панування в Балтійському морі і могутність в Європі. Таким чином, естафета влади перейшла до Росії.

Музей і комплекс пам'ятників, присвячених Полтавській битві, з 1981 року визнані державним історико-культурним заповідником та охороняються законом. «Поле Полтавської битви» - це єдиний в Україні заповідник, який включений в список міжнародної організації військово-історичних музеїв під егідою ЮНЕСКО.

Історико-культурний заповідник «Поле Полтавської битви» охоплює значну територію, від Хрестовоздвиженського монастиря, Яківців, далі йдуть Петрівка, Семенівка, Жуки, Осьмачки, Тахтаулове, Івонченці, Рибці, Пушкарівка. Загальна площа складає приблизно 771,5 га. На території заповідника, крім пам'яток, пов'язаних із Полтавським боєм, розташовані також стародавні поселення та понад 30 курганів, що датуються I тис. років до н.е. і I тис. років н.е. Неподалік від Яковців розбитий дендропарк.

У пам'ять про загиблих воїнів споруджений собор - Самсонівська церква. На одній з її стін є напис - напуття Петра I до солдатів перед боєм. Будувалася Самсонівська церква з 1852 по 1856 роки на кошти поміщика І. Судієнко.

За храмом знаходиться великий пагорб - братська могила російських воїнів, похованих урочисто наступного дня після Полтавської битви. Тут поховано 1345 чоловік.

У 1909 році, до 200-річної річниці битви відчинив двері відвідувачам Музей Полтавської битви, при активному сприянні викладача історії

Полтавського кадетського корпусу, підполковника Івана Францевича Павловського. Перед входом до музею споруджено пам'ятник Петру І.

У Музеї історії Полтавської битви представлені зразки холодної та вогнепальної зброї, військової форми, медалі, бойові прапори, гравюри, картини, старовинні книги, почесні грамоти, історичні документи другої половини XVIII століття.

На території заповідника «Поле Полтавської битви» з 1811 року зведений пам'ятник Слави, створений за проектом архітектора М. Авмросімова. Спонсорував будівництво імператор Олександр І. Пам'ятник Слави являє собою чавунну колону, на вершині якої встановлено орла. У дзьобі він тримає лавровий вінок, а в кігтях - стріли війни, спрямовані у бік поля Полтавської битви.

Заповідник «Асканія-Нова»

«Асканія-Нова» - унікальний біосферний заповідник у Херсонській області, в селищі з однойменною назвою. Це єдина у всій Європі територія, яку не зачепила людська діяльність.

В Україні лише чотири біосферних заповідника: Асканія-Нова, Чорноморський біосферний заповідник, Карпатський біосферний заповідник та Дунайський біосферний заповідник. Саме поняття «біосферний заповідник» означає цілком заповідну зону, саморегулюючу екосистему, мінімальне втручання людини у природні процеси поряд із дослідницькою діяльністю.

«Асканія-Нова» - це геніальний шедевр садово-паркового мистецтва. Тут гармонійно поєднується місцева флора та фауна з завезеними екзотичними, деякими рідкісними, видами рослин та тварин. Тут можна побачити верблюдів, страусів ему, нанду, дроф, фазанів, павлінів, папуг. У штучно створеному дендрологічному парку є кілька мальовничих водойм, посаджено багато унікальної рослинності.

На території заповідника «Асканія-Нова» є незаймана ділянка землі, так званий Великий Чапельський под. Тут росте величезна кількість рослин, деякі з них занесені в «Червону книгу». Тут у природних умовах мешкають дикі тварини: бізони, буйволи, лані, сайгаки, коні Пржевальського, а влітку в Чапельському поді можна побачити зебр, антилоп та інших тварин, що утримуються в спеціальних вольєрах. Восени сюди прилітають журавлі, лебеді, жайворонки та ін.

«Асканія-Нова» - перший заповідник на території України. Заснував його в 1898 році Фрідріх Едуардович Фальц-Фейн - багатий вівчар та землевласник, син барона фон Фальц-Фейна. З дитинства в маленькому Фрідріха виховували любов до природи його дідусь та вчитель-француз. Ще будучи студентом Дерптського університету, Фрідріх відвідав всі великі заповідники та зоопарки світу. У 22 роки він посадив свої перші дерева, а через чотири роки, вже після закінчення університету, у нього з'являється перша огорожена ділянка землі, що охоронялася. У 1898 році Фальц-Фейн пожертвував двома величезними ділянками своєї землі для створення

заповідної зони. Він створює зоопарк, в якому мешкало близько двох тисяч тварин та птахів, і ботанічний парк, витрачає великі кошти на їх утримання. Його зусиллями були врятовані рідкісні види, зокрема, Біловезький зубр та кінь Пржевальського.

Микола II, який багато чув про Асканію, не в змозі побороти свою цікавість, відвідав Фальц-Фейна. Під час відвідин зоопарку стався конфуз - на самодержця Російської корони напав півень. Цар посміявся, додавши, що це його єдиний ворог, який нападає відкрито. Імператор був у захваті від відвідування Асканії-Нова. Побачене в Асканії настільки вразило його, що він нагородив Фальц-Фейна званням потомственного дворянина.

Заповідник «Асканія-Нова» був справою всього життя Фальц-Фейна, і він дуже сумував, коли події 1917 року змусили його покинути Асканію та емігрувати до Німеччини. Через три роки Фальц-Фейн помер. На його надгробку в Берліні зображені з обох боків два орли, і золотими літерами написано: «Hier ruhet in Frieden der grosse Schopfer von Askania-Nova», що в перекладі означає: «Тут спочиває у мирі великий засновник «Асканії-Нова».

Заповідник «Асканія-Нова» добре відомий за межами України. Сюди приїжджають туристи з усього світу.

Бахчисарайський палац

Бахчисарайський палац - унікальний шедевр османського зодчества XVI - XVII століть, який дійшов до нашого часу. Це історико-архітектурний пам'ятник світового значення.

Бахчисарайський палац у минулому був головною резиденцією, родовим гніздом ханської династії Гераїв (Гіреїв) - правителів Криму. Зведення нового палацу поклало початок місту Бахчисараю на місці селища Салачик.

Поблизу Бахчисарая було побудовано ще п'ять малих ханських палаців: Девлет-Сарай, Улаклі-Сарай, Алма-Сарай, Качи-Сарай, Сюйрень-Сарай. Ці палаці служили заміськими ханськими апартаментами. За значимістю вони не могли зрівнятися з Бахчисарайським палацом - осереддям усього життя Кримського ханату. Саме тут, в Бахчисараї, вирішувалися важливі політичні,

економічні та культурні питання - все, що стосувалося державного устрою кримських татар.

Бахчисарайський палац поклав початок місту Бахчисараю та зробив його столицею Кримського ханства. До цього резиденція ханів із роду Гераїв (Гіреїв) розміщувалася в мальовничій долині Ашлама-Дере, де і був побудований перший ханський палац. Сьогодні ми можемо милуватися лише чудовим видом Ашлама-Дере. Хто не знає історію, той ні за що не здогадається, що тут розташовувався палац перших правителів незалежного від Золотої Орди Кримської держави. На жаль, не збереглося не те, що жодної споруди, навіть натяку на ханську обитель.

Незабаром Ашлама-Дере стала занадто тісною для придворної свити та війська, і в середині XVI століття ханську резиденцію перенесли ближче до степу, в долину річки Чурук-Су («гнила вода»). Від цього міцніюча молода держава тільки виграла. Долина приваблювала великою кількістю зелені та джерел, а також, що було важливим в період запеклих воєн - вдало прихована горами. Тільки наблизившись впритул до долини, можна було побачити татарське місто.

Зведення палацового комплексу почалося на початку XVI століття, коли на ханському престолі сидів хан Сахіб I Герай, син Менглі I Герая. В основі будівництва лежала ідея - побудувати палац, що нагадує райський сад. Не дарма Бахчисарай у перекладі з татарської означає «сад-палац». Про виникнення Бахчисарайського палацу існує легенда.

Якось син Менглі Герая поїхав на полювання. Удача супроводжувала його, і він набив багато дичини. Задоволений і втомлений молодий хан спустився в долину до річки Чурук-Су, щоб відпочити в тіні дерев. Раптово його потривожив якийсь звук. Ханський син помітив двох змій, які звивалися в смертельному двобої. Незабаром одна змія була переможена. Її пошматоване, покусане тіло лежало нерухомо. Раптово із заростей з'явилася третя змія та напала на переможницю. Зав'язалася нова боротьба. Згусток зміїних тіл зник у високій траві. Ханський син звернув увагу на нерухоме тіло переможеної змії. Він думав про долю батька та свого народу. Ось так і вони, подібно до цієї напівмертвої змії, налякані, зачаїлися від золотоординців у фортеці. Який буде результат битви? Раптово переможена змія підняла голову та, докладаючи неймовірних зусиль, підповзла до річки. Вона зникла під водою, і сторопілий ханський син побачив її жваве гнучке тіло вже на іншому березі річки. Син про все розповів Менглі Герая. Це був добрий знак. Золоту Орду розбили. На тому місці, де сталася сутичка двох змій, було вирішено звести ханський палац і місто Бахчисарай. Що

найцікавіше - на північних воротах Бахчисарайського палацу якраз і зображені дві змії, які зчепилися у двобої.

Весь палацовий комплекс розміщується на площі понад чотири гектар. Раніше він займав значно більшу територію.

Архітектурний комплекс Бахчисарайського палацу включає північні та південні ворота, головний корпус, на другому поверсі якого розміщувалися ханські покої; Велику Ханську мечеть; баню Сари-Гюзель; Соколину вежу (тут тримали соколів для ханської полювання); гаремний корпус; сади і парки; фонтанний дворик, де розташовані Золотий фонтан і знаменитий Фонтан сліз, що породив романтичну легенду; бібліотечний корпус; набережну; Катеринську милью 1787 року та ін.

Насамперед була побудована Велика Ханська мечеть (Хан-Джамі) з двома 28-метровими мінаретами, що підносяться над усіма будівлями Бахчисарайського палацу. Поруч з Хан-Джамі - банний комплекс Сари-Гюзель («жовта красуня»). Обидві споруди датуються 1532 роком, про це говорить напис на плиті, вбудованій в стіну лазні. До речі, Сари-Гюзель служила лазнею для місцевих жителів аж до 1924 року. Можете собі уявити, як добре має бути побудована будівля, щоб прослужити людям майже 400 років!

За Великою Ханською мечеттю знаходиться мезарлик - палацове кладовище. Тут поховані дев'ять ханів, родичі ханської сім'ї та кілька представників придворної аристократії. Цікаво, що чоловічі надгробки пам'ятників увінчані наверхами у вигляді чалми, а жіночі - у вигляді фески. Поруч розташовані два мавзолеї - гробниці північне дюрбе (XVI століття) та південне дюрбе (XVII століття), а також надгробна ротонда XVIII століття (це могила Менглі-Гірея II).

На території Бахчисарайського палацу є ще одна усипальниця - дюрбе Діляри-бікеч. Розташована вона в саду за Південними воротами, віддалік від усіх палацових споруд, напевно, щоб ніхто не турбував вічний сон Діляри-бікеч - улюбленої дружини хана Крим Гірея.

Про це кохання ходять легенди. Достовірних відомостей про дівчину на ім'я Діляра-бікеч не збереглося. Судячи по титулу бікеч, Діляра займала при ханському дворі високе становище. Цей титул мали високопоставлені придворні розпорядниці ханського майна.

За переказами Крим Герай (Гірей) був шалено закоханий у Діляру-бікеч, але дівчина залишалася глухою до любовних страждань відомого своєю жорстокістю хана. Ханські дружини, обділені увагою свого повелителя, згораючи від ревнощів, вбили суперницю. Печаль Крим Герая була невтішною. В пам'ять про свою кохану хан наказав майстрові Омеру створити щось таке, щоб камінь через століття проніс його горе та страждання, щоб він плакав, як плаче його серце. Так в 1764 році з'явився в Бахчисарайському палаці «Сельсебіль» - Фонтан сліз. Про це свідчать написи на ньому.

Спочатку Фонтан сліз розташовувався біля дюрбе Діляри-бікеч, а потім (до приїзду Катерини II) його перенесли у внутрішній дворик головного

палацового комплексу. Фонтан сліз прикрашений двома написами. Перша прославляє хана Крим Гірея, друга - цитата з Корану: «Там (у райському саду) праведні питимуть воду з джерела, званого Сельсебіль». Сельсебіль - райський джерело життя.

Фонтан сліз увічнив у своїй поемі «Бахчисарайський фонтан» О. С. Пушкін, який відвідав Бахчисарайський палац в 1820 році. Легенда про Фонтан сліз справила на поета дуже сильне враження. На честь Пушкіна біля Фонтану сліз встановлено бюст поета.

Бахчисарайський палац дуже сильно постраждав під час сильної пожежі в 1736 році. У період російсько-турецької війни Бахчисарай був захоплений російськими військами під проводом генерала-фельдмаршала Крістофа фон Мюнніха, більш відомого в Росії як Христофор Мініх. Мініх віддав наказ знищити ханську резиденцію, але перш зробити опис палацового комплексу. Вогонь знищив більшість будівель ханського палацу.

Після цього Бахчисарайський палац майже повністю втратив свій первинний вигляд. Він неодноразово ремонтувався та перебудовувався, спочатку за правління кримських ханів Селямет Герая та Крим Герая, а після приєднання Криму до Російської імперії - при Міністерстві внутрішніх справ. Особливо Бахчисарайський палац змінювався після підготовки до приїзду імператорських персон: Катерини II, Олександра I та ін. Деякі старі споруди були знесені. Ця сумна доля спіткала три будівлі гарему (всього їх було чотири), частина банного комплексу Сари-Гюзель, зимовий палац тощо. Наспих зроблені ремонти також завдавали непоправної шкоди єдності стилю, вигляд палацу був сильно спотворений. Згодом площа, яку займав Бахчисарайський палац, до непристойності скоротилася в розмірах - з 18 до 4,3 гектара! Це вже занадто, погодьтеся!

Сьогодні всі реставраційні роботи спрямовані на відновлення початкового та неповторного вигляду Бахчисарайського палацу - рідкісного архітектурного та культурного пам'ятника, яким захоплювалися кращі уми свого часу: Міцкевич, Пушкін, Жуковський, Грибоедов, Толстой, Бунін, Коцюбинський.

Лівадійський парк

Знаменитий Лівадійський палац оточує красивий старовинний парк, розбитий ще в 1835 році. Це найбільший парк у Криму.

Лівадійський парк займає площу в 60 гектарів. Тут росте близько 400 видів дерев та чагарників: блакитні (атлаські) і канарські ялини, ягідний тис,

величезні секвої, букові дерева, ліванський і атласький кедр, пальми, кипариси, кущі лавра, туй і буксуса та ін. Хвойні дерева в парку були посаджені спеціально для хворої на туберкульоз імператриці Марії Олександрівни. Свій внесок у створення парку зробив Климентій Геккель. У 1863 році він значно розширив розарій, посадив великі дерева, спорудив перголи, оповиті трояндами.

Лівадійський парк відрізняється безліччю великих терас та оглядових майданчиків. Довершують образ парку лавки та альтанки, мармурові столики та вишукані фонтани.

Нікітський ботанічний сад

Нікітський ботанічний сад - унікальний шедевр ландшафтного мистецтва, створений природою і копіткою, титанічною працею людини. Розташований він у селищі Нікіта, за дев'ять кілометрів від Ялти.

Нікітський ботанічний сад був закладений у 1812 році на місці природного лісу. У створенні ботанічного саду на південному березі Криму був зацікавлений сам герцог Дюк Рішілье, внучатий племінник кардинала Рішілье. Справа в тому, що на початку XIX століття в моду увійшли пишні сади та парки. Для їх створення місцевих рослин було недостатньо. Саджанці замовляли за кордоном. Саме для їх вивчення та акліматизації був закладений Нікітський ботанічний сад. Його засновник і перший директор - російський учений, ботанік та садівник Христиан Христианович Стевен.

Нікітський ботанічний сад - популярний туристичний об'єкт міжнародного масштабу. У цій унікальній величезній оранжереї під відкритим небом зібрані представники флори з усіх куточків земної кулі. Деякі з них є рідкісними і занесені до Червоної книги, як, наприклад, дерево місцевого походження під назвою сунічник дрібноплідний, або просто сунічне дерево.

Нікітський ботанічний сад сповнений чудасій. Тут росте найстаріше дерево Криму - фісташка, вік якої перевищує 1500 років! Колосальна й окружність його стовбура біля основи - майже 10 метрів. Є тут й інші довгожителі: 500-літній тис ягідний.

У Нікітському ботанічному саду можна побачити дивовижне дерево - гінкго, «живу скам'янілість», як назвав його Чарльз Дарвін. Предки гінкго з'явилися на Землі близько 150 мільйонів років тому. У ботанічному саду росте джинсове дерево - юка. Саме з юки були зроблені перші джинси. На

огляд відвідувачів представлена велика колекція кактусів, троянд, лилейника та ін.

Нікітський ботанічний сад розбитий на кілька парків: Верхній та Нижній парки, Приморський парк і парк Монтедор. Найстаріша частина саду - Нижній парк, тут були зроблені перші насадження. Саме тут ростуть дерева, вік яких сягає майже 200 років: сосни, платани, дуби, сунічні дерева. Столітні кипариси оточують невелику терасу з басейном та фонтаном.

Верхній парк був закладений наприкінці XIX століття. Він вражає великою кількістю екзотичних рослин та дерев. У Верхньому парку зібрані представники флори з усіх континентів: бамбук, гігантський секвойядендрон (мамонтове дерево), дуб кам'яний, кедр атласький та ін.

На честь 100-річного ювілею Нікітського ботанічного саду був розбитий Приморський парк. Завдяки близькості моря тут м'який клімат, найбільш сприятливий для субтропічних рослин.

Парк Монтедор - наймолодший парк у ботанічному саду. Розташований він на мисі Монтедор, звідси його назва. Тут росте рідкісний вид, що вважався зниклим, - метасеквойя.

Нікітський ботанічний сад, його заслуги та науково-дослідна діяльність визнані на міжнародному рівні. Він переможець багатьох виставок і володар 1150 нагород. Нікітський ботанічний сад - предмет нашої національної гордості.